

Hallituksen esitys Eduskunnalle terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslakiin lisättäisiin uusi terrorismirikoksia koskeva 34 a luku. Luku sisältäisi säännökset terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista ja niiden valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta ja terrorismin rahoittamisesta sekä määritelmäsäännöksen ja oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan säännöksen. Syytteen nostamisesta luvussa tarkoitetuista rikoksista päättäisi valtakunnansyyttäjä. Luku säädettäisiin terrorismin torjumista koskevan Euroopan unionin puitepäätöksen edel-

lyttämien lainmuutosten toteuttamiseksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan uutta biologisten aseiden kiellon rikkomista koskevaa rangaistussäännöstä, aluksen kaappausta koskevan säännöksen tarkistamista ja törkeän vahingonteon yrityksen säätämistä rangaistavaksi teoksi. Myös pakkokeinolakiin tehtäisiin eräitä tarkistuksia ehdotettavan terrorismirikoksia koskevan rikoslain luvun vuoksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan puitepäätöksen edellyttämällä tavalla 31 päivänä joulukuuta 2002.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	4
Euroopan unionin neuvoston puitepäätös terrorismin torjumisesta	4
YK:n terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus	10
YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373	10
Lainsäädäntö eräissä muissa maissa.....	11
2.3. Nykytilan arviointi.....	16
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	16
4. Esityksen vaikutukset	17
5. Asian valmistelu	17
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	18
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	19
1. Lakiehdotusten perustelut	19
1.1. Rikoslaki	19
1 luku. Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta	19
11 luku. Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan	23
15 luku. Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan.....	27
34 luku. Yleisvaarallisista rikoksista	29
34 a luku. Terrorismirikoksista	32
35 luku. Vahingonteosta	65
1.2. Pakkokeinolaki.....	65
5 a luku. Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu.....	65
6 luku. Muut pakkokeinot	68
2. Voimaantulo	69
3. Säättämisjärjestys	69
LAKIEHDOTUKSET	71
rikoslain muuttamisesta	71
pakkokeinolain muuttamisesta.....	76

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan unionin komissio teki 19 päivänä syyskuuta 2001 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 29 artiklan, 31 artiklan e-kohdan ja 34 artiklan 2 kohdan b-alakohdan nojalla ehdotuksen puitepäätökseksi terrorismin torjumisesta. Neuvosto saavutti poliittisen yhteisymmärryksen puitepäätösehdotuksesta 6 päivänä joulukuuta 2001. Euroopan parlamentti hyväksyi ehdotuksen 6 päivänä helmikuuta 2002. Lopullisesti puitepäätös hyväksyttiin 13 päivänä kesäkuuta 2002.

Puitepäätöksen pääsisältönä on terrorismirikosten määritelmä ja terrorismirikoksiin liittyvä kriminalisointivelvoite. Terrorismi määritellään rikollisuudeksi, jonka tarkoituksena on pelotella vakavasti väestöä, pakottaa aiheettomasti viranomaiset tai kansainvälinen järjestö johonkin teokseen tai pidättymään jostakin teosta taikka horjuttaa vakavasti jonkin maan tai kansainvälisen järjestön poliittisia, perustuslaillisia, taloudellisia tai sosiaalisia perusrakenteita tai tuhota ne. Jäsenvaltioiden on toteutettava puitepäätöksen noudattamisen edellyttämät toimenpiteet vuoden 2002 loppuun mennessä.

Puitepäätökset velvoittavat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot (sopimus Euroopan unionista, 34 artiklan 2 kappaleen b-kohta). Hallituksen esityksen lähtökohta on, että kriminalisointeja ei uloteta juuri sen pidemmälle kuin mitä puitepäätös ja muut Suomen kansainväliset sitoumukset edellyttävät.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi rikoslakiin uusi terrorismirikoksia koskeva luku. Luku sisältäisi säännökset terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista, niiden valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, terrorismin rahoittamisesta sekä rikoksen terroristisen tarkoituksen, terroristiryhmän ja

kansainvälisen järjestön määritelmät. Syytteen nostamisesta luvussa tarkoitetuista rikoksista päättäisi valtakunnansyyttäjä. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin koskemaan ehdotetussa luvussa tarkoitettuja rikoksia.

Rikoslakiin ehdotetaan myös lisättäväksi biologisten aseiden kiellon rikkomista koskeva rangaistussäännös. Säännös olisi osittain samankaltainen kuin voimassa oleva kemiallisen aseiden kiellon rikkomista koskeva rangaistussäännös. Aluksen kaappausta koskevaa säännöstä tarkistettaisiin siten, että se kattaisi myös raideliikennekulkuneuvot ja joukkoliikenteessä olevat moottorikulkuneuvot sekä että kaappaus olisi mahdollista toteuttaa myös muulla oikeudettomalla keinolla kuin väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten. Törkeän vahingonteon yritys säädettäisiin rangaistavaksi teoksi. Lisäksi tehtäisiin lähinnä teknisiä muutoksia eräisiin muihin rikoslain ja pakkokeinolain pykäliin.

Terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä rikoslakiin lisättiin terrorismin rahoittamista koskeva rangaistussäännös, rikoslain 34 luvun 9 b § (559/2002). Säännös esitetään nyt, eräin tarkistuksin, siirrettäväksi rikoslain terrorismirikoksia koskevaan lukuun. Esityksessä on otettu huomioon tarpeellisilta osin myös Yhdistyneiden kansakuntien (YK:n) turvallisuusneuvoston päätöslauselmasta 1373 aiheutuvat velvoitteet.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Suomessa ei ole nimenomaista terrorismia koskevaa rikoslain tai muun lain säännöstä. Monet terroritekoina arvioitavat teot ovat Suomen oikeuden mukaan rangaistavia rikoslain (39/1889) nykyisten säännösten mukaan. Lisäksi rikollisjärjestön toimintaan osallis-

tumista on ehdotettu rangaistavaksi. Asiaa koskeva hallituksen esitys (HE 183/1999 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Rikoksen tekeminen vakavia rikoksia varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä on kuitenkin jo nykyisin rangaistuksen koventamisperuste rikoslain 6 luvun 2 §:n 2 kohdan mukaan. Sisällöltään koventamisperuste säilyisi nykyisellään rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä (HE 44/2002 vp).

Puitepäätöksen 1 artiklassa luetellaan teot, jotka terrorismitarkoitusta koskevan rangaistavuuden lisäedellytyksen täyttyessä katsotaisiin terrorismirikoksiksi. Teot ovat lähes poikkeuksetta sellaisia, jotka ilman terroristista tarkoitustakin ovat nykyisin Suomen rikoslain mukaan rangaistavia.

Rikoslain 34 luvussa säädetään yleisvaarallisista rikoksista. Luku on uudistettu kokonaisuudessaan rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen yhteydessä. Tämän jälkeen lukuun on tehty joitakin melko vähäisiä muutoksia. Luku sisältää säännökset tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, terveyden vaarantamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, yleisvaaran tuottamuksesta, törkeästä yleisvaaran tuottamuksesta, yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta, vaaran aiheuttamisesta tietojenkäsittelylle, terrorismin rahoittamisesta, perättömästä vaarailmoituksesta sekä aluksen kaappauksesta. Useat luvun säännökset perustuvat kokonaan tai osittain kansainvälisiin terrorisminvastaisiin yleissopimuksiin. Terrorismin käsitettä ei nykyisissä säännöksissä kuitenkaan käytetä, lukuun ottamatta terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä lukuun lisättyä terrorismin rahoittamista koskevaa 9 b §:ää.

Terroriteot tulisivat usein arvioitavaksi myös rikoslain 21 luvun mukaisina henkeen ja terveyteen kohdistuvina rikoksina taikka 25 luvun mukaisina vapautteen kohdistuvina rikoksina. Terrorismin rahoittamista, terroristiryhmän toimintaan osallistumista ja terroristiryhmän johtamista voitaisiin joissakin tapauksissa arvioida myös avunantona, yllytyksenä tai rikoskumppanuutena terroriteokoon rikoslain 5 luvun säännösten mukaisesti.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Euroopan unionin neuvoston puitepäätös terrorismin torjumisesta

Lainsäädäntötoimenpiteiden tarve terrorismin torjumiseksi on todettu muun muassa neuvoston ja komission vuonna 1998 hyväksymässä Wienin toimintasuunnitelmassa (EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1—15), joka käsittelee Amsterdamin sopimuksen vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamista koskevien määräysten täytäntöönpanoa. Toimintasuunnitelman kohdassa 46 terrorismi mainitaan yhtenä rikostyyppinä, jota koskeville määritelmille ja josta tuomittaville rangaistuksille tulisi laatia yhteiset vähimmäissäännöt. Myös Euroopan unionista annetun sopimuksen 29 artiklassa terrorismi mainitaan nimenomaisesti yhtenä rikollisuuden muotona, jota ehkäisemällä ja torjumalla saavutetaan artiklassa mainittu unionin tavoite antaa kansalaisille suojaa vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella. Tämän lisäksi Euroopan unionin komission 23 toukokuuta 2001 julkaisemassa tulostaulussa (KOM(2001) 278 lopullinen), jonka avulla seurataan ja suunnitellaan oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön kehittämistä, jäsenvaltioiden yhteistä terrorismin määritelmää sekä terrorismirikoksia koskevia syytetoimia ja yhteisiä seuraamuksia koskevan ehdotuksen esittäminen ajoiteti vuoden 2001 kolmannelle neljännekselle.

Euroopan unionin komissio teki ehdotuksen neuvoston puitepäätökseksi terrorismin torjumisesta 19 päivänä syyskuuta 2001 (EYVL C 332 E, 27.11.2001, s. 300—304). Asiasta laadittiin U-kirjelmä eduskunnalle (U 64/2001 vp). Perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta antoivat kirjelmästä lausuntonsa (PeVL 41/2001 vp, LaVL 20/2001 vp). Puitepäätös hyväksyttiin poliittisesti oikeus- ja sisäasiainneuvoston kokouksessa 6 päivänä joulukuuta 2001 (14845/1/01 DROIPEN 103 CATS 49 REV 1). Euroopan parlamentti taas hyväksyi ehdotuksen puitepäätökseksi 6 päivänä helmikuuta 2002. Lopullisesti puitepäätös hyväksyttiin oikeus- ja sisäasiainneuvoston kokouksessa 13 päivänä kesäkuuta 2002. Puitepäätös on julkaistu Euroopan yhteisöjen

virallisessa lehdessä (EYVL L 164, 22.6.2002, s. 3—7).

Puitepäättöksen 1 artiklan 1 kappaleessa määritellään terrorismirikokset. Artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta terrorismirikoksiksi katsottaisiin artiklassa luetellut kansallisessa laissa rikoksiksi määritellyt tahalliset teot, jotka luonteensa tai asiayhteytensä vuoksi voivat aiheuttaa vakavaa haittaa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Terrorismirikoksen määritelmä on artiklan mukaan kaksiosainen. Ensinnäkin se sisältää yksityiskohtaisen rikosluettelon rikoksista, jotka tulisi katsoa terrorismirikoksiksi terrorismin määritelmän täyttyessä. Toisaalta se sisältää yleisen terrorismirikoksen määritelmän: rikosluettelon sisältämistä rikoksista tulee rangaista terrorismirikoksina, kun tekijä tekee ne tarkoituksenaan pelotella vakavasti väestöä, pakottaa aiheuttomasti viranomaiset tai kansainvälinen järjestö johonkin teokseen tai pidättymään jostakin teosta taikka horjuttaa vakavasti jonkin maan tai kansainvälisen järjestön poliittisia, perustuslaillisia, taloudellisia tai sosiaalisia perusrakenteita tai tuhota ne. Näiden edellytysten mukaisesti terrorismirikokset rajoittuvat enimmäkseen törkeisiin rikoksiin ja rikosten törkeisiin teko-
muotoihin.

Terrorismirikoksiksi tulisi artiklan a-kohdan mukaan katsoa ihmishenkeen kohdistuvat rikokset, jotka voivat aiheuttaa kuoleman. Suomen oikeuden mukaan tällaiset teot ovat rangaistavia rikoslain 21 luvun säännösten mukaan. Taposta säädetään luvun 1 §:ssä, murhasta 2 §:ssä ja surmasta 3 §:ssä. Myös teot, jotka vaarantavat hengen tai terveyden, kuten 21 luvun 13 §:n mukainen vaaran aiheuttaminen ja 34 luvun 4 tai 5 §:n mukainen terveyden vaarantaminen taikka törkeä terveyden vaarantaminen, voivat aiheuttaa kuoleman ja vastaavat näin artiklan a-kohdassa tarkoitettuja tekoja.

Artiklan b-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa henkilön ruumiillista koskemattomuutta loukkaavat törkeät rikokset. Tämänlaista tekoa vastaa Suomen oikeudessa lähinnä rikoslain 21 luvun 6 §:n mukainen törkeä pahoinpitely.

Artiklan c-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa ihmisryöstö tai panttivan-

gin ottaminen. Ihmisryöstöstä säädetään rikoslain 25 luvun 3 §:ssä ja panttivangin ottamisesta 25 luvun 4 §:ssä. Panttivangin ottamista koskeva säännös lisättiin rikoslakiin panttivankien ottamista vastaan tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä (SopS 38/1983). Sopimus kuuluu YK:n piirissä laadittuihin kansainväliin terrorisminvastaisiin yleissopimuksiin.

Artiklan d-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa suurien tuhojen, jotka voivat saattaa vaaraan ihmishenkiä tai aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä, aiheuttaminen hallinnollisille tai julkisille laitoksille, liikennejärjestelmille, infrastruktuureille atk-järjestelmät mukaan luettuina, mannerjalustalla sijaitsevalle kiinteälle lautalle, julkisille paikoille tai yksityiselle omaisuudelle. Kohdan mukaiset teot ovat Suomen voimassa olevan oikeuden mukaan rangaistavia rikoslain 34 luvun yleisvaarallisia rikoksia koskevien säännösten mukaan. Sovellettavaksi tulisivat ainakin tuhotyötä koskeva luvun 1 §, liikennetuhotyötä koskeva 2 § ja törkeää tuhotyötä koskeva 3 §. Sovellettavaksi voisi tulla myös rikoslain 35 luvun 2 §:n säännös törkeästä vahingonteosta.

Liikennetuhotyötä koskeva pykälä muutettiin vuonna 2000 koskemaan myös kiinteitä lauttoja. Muutos johtui Roomassa vuonna 1988 tehdyn mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan pöytäkirjan (SopS 44/2000) voimaansaattamisesta. Pöytäkirja kuuluu kansainväliin terrorisminvastaisiin yleissopimuksiin. Pykälä kattaa terrorisminvastaisista yleissopimuksista myös siviili-ilmailun turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen (SopS 56/1973), kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lentoasemilla tapahtuvien laittomien väkivallantekojen ehkäisemistä koskevan lisäpöytäkirjan (SopS 43/1998) sekä merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen (SopS 11/1999) sisältämät kriminalisointivelvoitteet.

Artiklan e-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa ilma-alusten ja alusten tai muiden joukkoliikenne- tai tavarankuljetusvälineiden haltuunotto. Rikoslain 34 luvun

11 §:ssä säädetään aluksen kaappauksesta. Pykälä lisättiin rikoslakiin ilma-alusten laitottoman haltuunoton ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen (SopS 62/1971) voimaansaattamisen yhteydessä, ja se kattaa osittain myös edellä mainittujen merenkulun turvallisuutta ja kiinteitä lauttoja koskevien yleissopimusten kriminalisointivelvoitteet. Artiklan e-kohdassa tarkoitettujen alusten, joukkoliikenne- tai tavarankuljetusvälineiden haltuunotto voisi lisäksi tulla rangaistavaksi rikoslain 28 luvun 2 §:n mukaisena törkeänä varkautena. Lukuun lisättiin lokakuun 2002 alusta moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskeva 9 a § ja sen törkeää tekemuotoa koskeva 9 b § (614/2002). Myös törkeää moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskeva luvun 9 b § soveltuu artiklan e-kohdassa tarkoitettuihin rikoksiin.

Artiklan f-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa aseiden, räjähteiden, atomiaseiden sekä biologisten ja kemiallisten aseiden valmistus, hallussapito, hankinta, kuljetus, toimitus tai käyttö sekä biologisten ja kemiallisten aseiden osalta tutkimus ja kehittäminen. Kohdassa tarkoitettuja tekoja arvioitaisiin lähinnä rikoslain kemiallisen aseiden kieltoa koskevan 11 luvun 7 a §:n, terveyden vaarantamista koskevan 34 luvun 4 §:n, törkeää terveyden vaarantamista koskevan saman luvun 5 §:n ja räjähdeterikosta koskevan 44 luvun 11 §:n säännösten mukaan. Sovellettavaksi voisivat myös tulla teräselain (108/1977) 5 §:ssä tarkoitettu rikos teräselästä vastaan, ampuma-aselain (1/1998) 102 §:ssä tarkoitettu törkeä ampuma-aserikos sekä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) 7 §:ssä tarkoitettu maastavientirikos. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi turvallisuuden edistämistä yleisillä paikoilla koskevien säännösten uudistamiseksi (HE 20/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan uuden järjestyslain säätämistä. Teräseläki ehdotetaan kumottavaksi, ja vastaava rangaistus-säännös sisältyisi tulevaisuudessa järjestyslain 17 §:n 1 momenttiin.

Suomessa ei ole nimenomaista biologisia aseita tai niiden käyttöä koskevaa rangaistus-säännöstä. Suomi on ratifioinut yleissopimuksen bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaineiden kehittämisen, tuottamisen ja va-

rastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi (SopS 14—15/1975). Sopimukseen ei sisälly kriminalisointivelvoitetta. Tietty biologisiin aseisiin kohdistuvat teot tulevat voimassa olevan lain mukaan rangaistaviksi muun muassa sodankäyntirikoksina taikka terveyden vaarantamista tai törkeää terveyden vaarantamista koskevien säännösten mukaan. Rankaisematta jäisivät kuitenkin tietty biologisiin aseisiin liittyvät teot, kun kyse ei ole sotatoimesta. Tämän vuoksi rikoslain 11 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi biologisen aseiden kieltoa koskeva rangaistus-säännös.

Artiklan g-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa vaarallisten aineiden vapauttaminen taikka tulipalojen, tulvien tai räjähdysten aiheuttaminen siten, että ihmishenkiä saatetaan vaaraan. Kohdassa tarkoitettuja rikoksia arvioitaisiin Suomen lainsäädännön mukaan lähinnä tuhotyötä koskevan rikoslain 34 luvun 1 §:n, törkeää tuhotyötä koskevan 3 §:n, terveyden vaarantamista koskevan 4 §:n tai törkeää terveyden vaarantamista koskevan 5 §:n taikka törkeää ympäristön turmelemista koskevan 48 luvun 2 §:n säännöksen mukaan. Artiklan h-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa veden- tai sähkövoiman jakelun tai muun perusluonnonvaran toimittamisen häirintä tai keskeytys siten, että ihmishenkiä saatetaan vaaraan. Kohdassa tarkoitettuja rikoksia arvioitaisiin Suomen lainsäädännön mukaan lähinnä samojen rikoslain säännösten mukaan kuin edellä mainittua g-kohtaa, minkä lisäksi myös törkeää vahingontekoa koskeva 35 luvun 2 § voisi tulla sovellettavaksi.

Artiklan i-kohdan mukaan terrorismirikoksiksi tulisi katsoa jollakin a—h-kohdassa mainitulla teolla uhkaaminen. Uhkaus rikoksen tekemisestä sisältyy Suomen oikeudessa joidenkin rikosten tunnusmerkistöissä mainittuihin tekoapoihin. Rikoslain 34 luvun 2 §:n mukaan liikennetuhotyö voidaan toteuttaa uhkaamalla esimerkiksi kulkuneuvossa olevaa henkilöä väkivallalla siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen ja terveyden vaaraa liikenteessä. Luvun 10 §:n mukaan perättömästi vaarailmoituksesta taas tuomitaan se, joka tekee pommista, tulipalosta, merihädästä, suuronnettomuudesta tai muusta vastaavasta hädästä tai vaarasta pe-

rättömän ilmoituksen, joka on omiaan aiheuttamaan pelastus- tai turvallisuustoimen taikka pakokauhua. Joissakin tapauksissa rikoksella uhkaaminen voi merkitä myös sellaista itse rikoksen täytäntöönpanotoimen aloittamista, joka voidaan katsoa rikoksen yritykseksi. Muissa tapauksissa uhkausta arvioitaisiin lähinnä rikoslain 25 luvun 7 §:n mukaisena laittomana uhkauksena.

Puitepäätöksen 1 artiklan 2 kappaleen mukaan puitepäätöksellä ei muuteta velvollisuutta kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteita.

Puitepäätöksen 2 artiklassa säädetään terroristiryhmään liittyvistä terrorismirikoksista. Artiklan 1 kappaleessa määritellään terroristiryhmä, jolla tarkoitetaan rakenteeltaan jäsentynyttä, tietyksi ajaksi perustettua, useamman kuin kahden henkilön yhteenliittymää, joka toimii yhdessä terrorismirikosten tekemiseksi. Ilmauksella rakenteeltaan jäsentynyt tarkoitetaan kappaleen mukaan yhteenliittymää, joka ei ole muodostunut sattumalta rikosten tekemiseksi välittömästi ja jonka jäsenillä ei ole välttämättä muodollisesti määriteltyjä tehtäviä, jonka kokoonpano ei välttämättä pysy jatkuvasti samana tai jonka rakenne ei välttämättä ole pitkälle kehitetty.

Artiklan 2 kappaleen mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistukseksi, että terroristiryhmän johtaminen sekä terroristiryhmän toimintaan osallistuminen, mukaan lukien tietojen tai aineellisten välineiden antaminen sille tai sen toiminnan rahoittaminen jollakin tavalla tietoisena siitä, että osallistuminen edistää ryhmän rikollista toimintaa, ovat rangaistavia tekoja.

Avunantoa etäisempi osallistuminen rikolliseen toimintaan ei ole Suomen oikeuden mukaan rangaistavaa. Rikoslain 6 luvun 2 §:n 2 kohdan mukaan rikoksen tekeminen vakavia rikoksia varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä on sen sijaan rangaistuksen koventamisperuste. Osallistumista rikollisjärjestön toimintaan on ehdotettu rangaistavaksi (HE 183/1999 vp). Terrorismin rahoittamista koskeva säännös on lisätty rikoslakiin YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä (558—559/2002).

Puitepäätöksen 3 artiklassa säädetään terroritoimintaan liittyvistä rikoksista. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta tietyt artiklassa mainitut teot katsottaisiin terrorismiin liittyviksi rikoksiksi.

Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädetävä terrorismiin liittyvinä rikoksina rangaistavaksi ryöstö tai kiristys jonkin 1 artiklassa luetellun teon tekemiseksi tai väärin hallintoasiakirjojen laatiminen jonkin 1 artiklan a—h-kohdassa sekä 2 artiklan 2 kappaleen b-kohdassa luetellun teon tekemiseksi. Suomen oikeuden mukaan artiklassa tarkoitettavat teot ovat rangaistavia ryöstöä, törkeää ryöstöä, kiristystä ja törkeää kiristystä koskevien rikoslain 31 luvun 1—4 §:n mukaan taikka väärennystä tai törkeää väärennystä koskevien 33 luvun 1 ja 2 §:n mukaan.

Puitepäätöksen 4 artikla edellyttää jäsenvaltioiden toteuttavan tarvittavat toimenpiteet, jotta 1 artiklan 1 kappaleessa ja 2 tai 3 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin yllyttämisestä tai avunannosta niihin tehdään rangaistavia tekoja. Lisäksi artiklan 2 kappale edellyttää, että 1 artiklan 1 kappaleessa ja 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten yrityksestä tehdään rangaistava teko, lukuun ottamatta 1 artiklan 1 kappaleen f-kohdassa säädetyn hallussapidon ja 1 artiklan 1 kappaleen i-kohdassa tarkoitettujen rikosten osalta. Rikoslain 5 luku sisältää säännökset tekijäkumppanuudesta, yllytyksestä ja avunannosta. Rikoslain 4 luvussa säädetään yrityksestä. Yrityksestä tuomitaan, kun yritys lain mukaan on rangaistava.

Suomen lainsäädännössä 4 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettujen tekojen yritykset ovat yleensä rangaistavia. Tästä on muutama poikkeus. Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen edellyttämään terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luetteloon ehdotetaan sisällytettäväksi tahallinen vaaran aiheuttaminen, tahallinen räjähdერიkos, törkeä vahingonteko, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, ehdotettu biologisen aseiden kiellon rikkomisen ja luettelossa tarkemmin rajattu tahallinen törkeä ympäristön turmeleminen, joiden yritykset eivät ole olleet rangaistavia. Puitepäätöksen 3 artiklassa puolestaan on yhtenä tekemuotona ”väärin hallintoasiakirjojen laatiminen” terrorismirikoksen tai terro-

ristiryhmän toimintaan osallistumisen tekemiseksi.

Puitepäätöksen vuoksi on säädettävä törkeän vahingonteon yritys rangaistavaksi. Tällainen yritys ei välttämättä täytä minkään muun rikoksen tunnusmerkistöä. Koska teon vakavuuden perusteella törkeän vahingonteon yrityksen kriminalisointi on muutenkin aiheellinen, tällainen yritys säädettäisiin rangaistavaksi muutenkin kuin vain terroristisessa tarkoituksessa tehtynä.

Muille uusille yritysten kriminalisoinnille ei ole tarvetta. Tahallisen vaaran aiheuttamisen yritystä lienee lähes poikkeuksetta arvioitava jonkin vakavamman rikoksen rangaistavana yrityksenä. Myöskään räjähdeterikoksen tai kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen yritystä ei tarvitse säätää rangaistavaksi. Nämä rangaistussäännökset ovat jo nyt varsin pitkälle meneviä: räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastainen vaarallisen aineen tai tuotteen hallussapito on rangaistava teko. Samoin kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen vastainen kemiallisen aseiden hallussapito on rangaistava teko. Yrityksenluonteisia tekoja voidaan näissä tapauksissa arvioida hallussapitoina. Hallussapidon yritystä puolestaan ei puitepäätöksen 4 artiklan 2 kappaleen mukaan tarvitse säätää rangaistavaksi. Sama koskisi ehdotettua biologisen aseiden kiellon rikkomista. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muun muassa räjähteitä sekä biologisia ja kemiallisia aseita koskevaa rangaistussäännöstä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta. Ehdotuksessa tarkoitettua törkeää ympäristön turmelemista on puolestaan arvioitava täytettyinä tekona niin aikaisessa vaiheessa, ettei erilliselle yrityksen rangaistavuudelle ole tarvetta.

”Väärin hallintoasiakirjojen laatimista” on Suomen rikoslain mukaan arvioitava väärennyksenä tai törkeänä väärennyksenä, joiden yritys ei sinänsä ole rangaistava. Yrityksenluonteisiin tekoihin voidaan kuitenkin puuttua väärennysaineiston hallussapitoa koskevan 33 luvun 4 §:n nojalla. Siitä tuomitaan muun muassa se, joka pitää hallussaan vä-

linettä tai tarviketta, jota voidaan perustellusti epäillä pääasiallisesti käytettävän väärennysrikosten tekemiseen.

Puitepäätöksen 5 artiklassa säädetään seuraamuksista. Artiklan 1 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta 1—4 artiklassa tarkoitetuista teoista voidaan langettaa tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia rangaistusseuraamuksia, joista voi seurata rikoksentehtäjän luovuttaminen. Artikla sisältää myös joidenkin rikosten osalta vankeusrangaistusten enimmäismäärien vähimmäisvaatimuksia. Artiklan 2 kappaleen mukaan 1 artiklan 1 kappaleessa ja 4 artiklassa tarkoitetuista rikoksista tulee voida rangaista terrorismiin liittyvissä tapauksissa ankarammin kuin vastaavista rikoksista, joihin ei sisälly terroristimitarkoitusta, paitsi jos säädetty rangaistus on jo kansallisen lainsäädännön mukainen enimmäisrangaistus. Artiklan 3 kappaleen mukaan terroristiryhmän johtamisen enimmäisrangaistuksen tulee olla vähintään 15 vuotta vankeutta ja terroristiryhmän toimintaan osallistumisen osalta vähintään kahdeksan vuotta. Jos terroristiryhmän johtaminen koskee vain terrorismirikoksella uhkaamista 1 artiklan 1 kappaleen i-kohdan mukaisesti, enimmäisrangaistuksen tulee olla vähintään kahdeksan vuotta.

Puitepäätöksen 6 artiklassa säädetään erityisistä olosuhteista, joiden perusteella jäsenvaltiot voivat alentaa rangaistuksia, jos rikoksen tekijä sanoutuu irti terroristioiminnasta ja antaa hallinto- tai oikeusviranomaisille tietoja, joita nämä eivät olisi voineet muutoin saada ja joiden avulla viranomaiset voivat estää rikoksen vaikutukset tai lieventää niitä, tunnistaa tai tuoda oikeuden eteen muut rikoksentehtäjät, löytää todisteita tai estää uusia 1—4 artiklassa tarkoitettuja rikoksia. Artikla ei edellytä jäsenvaltioiden ryhtyvän lainsäädäntötoimiin. Rikoslain 6 luvun 3 §:n nykyinen säännös rangaistuksen lieventämisestä koskee vain tekijän pyrkimystä edistää oman rikoksensa selvittämistä. Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 44/2002 vp) mukaan oikeustila säilyisi tältä osin ennallaan.

Puitepäätöksen 7 artiklassa säädetään oikeushenkilön vastuusta. Artiklan 1 kappaleen

mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen 1—4 artiklassa tarkoitettusta rikoksesta, kun rikoksen on oikeushenkilön hyväksi tehnyt joko yksin tai oikeushenkilön toimitelimen jäsenenä toimien henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu valtaan edustaa oikeushenkilöä, valtuuksiin tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai valtuuksiin harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä. Artiklan 2 kappaleen mukaan oikeushenkilö on lisäksi voitava saattaa vastuuseen, jos 1 kappaleessa tarkoitettu henkilö on laiminlyönyt ohjauksen tai valvontatehtävänsä siten, että oikeushenkilön alaisuudessa toimiva on voinut syyllistyä 1—4 artiklassa tarkoitettuun rikokseen oikeushenkilön hyväksi. Artiklassa 8 säädetään lisäksi oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista.

Rikoslain 9 luvussa säädetään oikeushenkilön harkinnanvaraisesta rangaistusvastuusta. Oikeushenkilö voidaan virallisen syyttäjän vaatimuksesta tuomita rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on rikoslaisissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta on ehdotettu pakolliseksi eräiden rikoslain talousrikossäännösten uudistamista koskevan esityksen yhteydessä (HE 53/2002 vp), mutta oikeushenkilön rangaistusvastuu tulisi edelleen kyseeseen vain, jos se on rikoslaisissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Oikeushenkilön rangaistusvastuu on säädetty Suomessa suhteellisen harvan rikoksen seuraamukseksi. Puitepäätös edellyttää oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamista joiltakin osin myös sellaisiin rikoksiin, joissa Suomessa vakiintuneen käsityksen mukaan vain luonnollinen henkilö on voinut olla tekijänä.

Puitepäätöksen 9 artiklassa säädetään tuomiovallasta ja syytteesenpanosta. Jäsenvaltioiden on ulotettava tuomiovaltansa 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella, sen lipun alla purjehtivalla aluksella tai siinä rekisteröidyssä ilma-aluksessa, rikoksen tekijä on sen kansalainen tai siellä asuva, rikos on tehty sen alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön lukuun tai rikos on tehty sen instituutioita tai väestöä vastaan taikka Euroopan unionin instituutiota tai elintä vastaan, jonka

kotipaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella. Artiklan 3 kappale sisältää luovuta tai tuomitse -periaatteen, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen tuomiovaltansa 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin kieltäytyessään luovuttamasta tällaisesta rikoksesta epäiltyä tai tuomittua toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen valtioon. Artiklan 4 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen tuomiovaltaan kuuluvat myös tapaukset, joissa 2 ja 4 artiklassa tarkoitettu rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella riippumatta siitä, missä terroristiryhmä pääasiassa sijaitsee tai missä se harjoittaa rikollista toimintaansa. Artiklan 5 kappaleen mukaan artikla ei estä käyttämästä rikosoikeudellista tuomiovaltaa, joka perustuu jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön.

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta säädetään rikoslain 1 luvussa. Luvun 1 §:ssä säädetään Suomessa tehdystä rikoksesta, 2 §:ssä suomalaisen alueeseen liittyvästä rikoksesta, 3 §:ssä Suomeen kohdistuneesta rikoksesta, 5 §:ssä suomalaisen kohdistuneesta rikoksesta, 6 §:ssä suomalaisen tekemästä rikoksesta, 7 §:ssä kansainvälisestä rikoksesta ja 8 §:ssä muusta Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta. Lisäksi luku sisältää säännökset muun muassa oikeushenkilön rangaistusvastuusta, rikoksen tekopaikasta sekä kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta.

Puitepäätöksen 10 artiklassa on määräyksiä uhrien suojelusta ja auttamisesta. Artiklan 1 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että puitepäätöksessä tarkoitettu tutkinta tai syytteesenpano ei edellytä rikoksen kohteena olevan henkilön ilmoitusta tai syytettä ainakaan silloin, jos teot on suoritettu jäsenvaltion alueella. Vakiintuneen tulkinnan mukaan tämänkaltaiset määräykset puitepäätöksissä eivät merkitse, että puitepäätöksessä tarkoitettujen rikosten tulisi aina olla virallisen syytteen alaisia.

Puitepäätöksen 1 artiklassa tarkoitettuja tekoja vastaavat Suomessa kriminalisoidut teot ovat miltei kaikki virallisen syytteen alaisia. Laitonta uhkausta koskee rikoslain 25 luvun 9 §:n säännös syyteoikeudesta, jonka mukaan virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä laittomasta uhkauksesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteesen pantavaksi tai ellei

laittoman uhkauksen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Lienee selvää, että jos laiton uhkaus liittyy terroristiseen toimintaan, pykälässä tarkoitettu erittäin tärkeä yleinen etu vaatisi syytteen nostamista. Lisäksi 10 artiklan kaltaisista määräyksistä vakiintunut tulkinta ei sekään edellyttäisi rikosten olevan kaikissa tapauksissa virallisen syytteen alaisia.

Puitepäätöksen 11 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava puitepäätöksen noudattamisen edellyttämät toimenpiteet vuoden 2002 loppuun mennessä. Lisäksi samassa määräajassa jäsenvaltioiden tulee toimittaa neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle kirjallisena puitepäätökseen liittyvät lainsäädäntömuutokset. Neuvosto arvioi vuoden 2003 loppuun mennessä, ovatko jäsenvaltiot toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet puitepäätöksen toteuttamiseksi.

Puitepäätöksen aiheuttamat lainsäädäntötoimenpiteet on tarkoitus toteuttaa lisäämällä rikoslakiin erillinen terrorismirikoksia koskeva luku. Terrorismirikoksia koskevassa luvussa tarkoitettavat rikokset säädettäisiin kansainvälisiksi rikoksiksi, minkä lisäksi oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin koskemaan luvussa tarkoitettuja rikoksia.

YK:n terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus

YK:n piirissä on laadittu useita terrorisminvastaisia yleissopimuksia, joista viimeisin on terrorismin rahoituksen vastainen kansainvälinen yleissopimus. Se hyväksyttiin New Yorkissa 9 päivänä joulukuuta 1999. Yleissopimuksen pääsisältönä on terrorismin rahoittamisen kriminalisoiminen. Sopimuksessa määrätään rangaistavaksi laitton ja tahallinen varojen luovuttaminen tai kerääminen siinä tarkoituksessa tai siitä tietoisena, että varat käytetään sopimuksessa määriteltyjen terrorististen rikosten tekemiseen. Sopimus edellyttää terrorismin rahoittamisen kriminalisointia.

Sopimuksen voimaansaattamisesta annettiin hallituksen esitys maaliskuussa 2002 (HE 43/2002 vp). Eduskunta hyväksyi sopimuksen ja siihen liittyneet lainsäädäntömuutokset kesäkuussa 2002. Rikoslakiin lisättiin terro-

rismin rahoittamista koskeva 34 luvun 9 b § (559/2002). Lisäksi oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettiin koskemaan terrorismin rahoittamista lukuun lisätyllä 13 §:llä. Terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus tuli Suomen osalta voimaan 28 päivänä heinäkuuta 2002. Sopimuksen edellyttämät lainmuutokset tulivat voimaan samana päivänä (622—624/2002).

Euroopan unionin neuvoston puitepäätös terrorismin torjumisesta edellyttää terroristiryhmän toimintaan osallistumisen kriminalisoimista. Osallistuminen voi tapahtua esimerkiksi rahoittamalla terroristiryhmän toimintaa. Terrorismin rahoittamista koskeva rikoslain 34 luvun 9 b § ehdotetaan nyt siirrettäväksi terrorismirikoksia koskevaan rikoslain lukuun. Lisäksi terrorismin rahoittamista koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi myös puitepäätöksen kriminalisointivelvoitteen. Eduskunnan lakivaliokunta edellytti sopimuksen voimaansaattamisesta käsitellessään harkittavaksi, onko rikoslakiin lisätyn terrorismin rahoittamista koskevan pykälän tunnusmerkistöä täsmennettävä yleissopimuksen sanamuodon mukaisesti (LaVM 14/2002 vp). Lisäksi valiokunta edellytti säännöksen tarkistamista suhteessa rikoslain 44 luvun uudistukseen, koska tuolloin ei ollut vielä tiedossa, milloin yleissopimus ja siihen liittyvät lait tulevat voimaan. Valiokunnan edellyttämät tarkistukset ehdotetaan toteutettaviksi tämän esityksen yhteydessä.

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373

YK:n turvallisuusneuvosto antoi 28 päivänä syyskuuta 2001 päätöslauselman 1373 (2001). Päätöslauselma on tehty Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 7 luvun mukaisesti, erityisesti 39 ja 41 artiklan nojalla. Päätöslauselma sisältää sekä suosituksenluonteisia että valtioita velvoittavia kohtia.

Päätöslauselman 1 ponsikappaleen b-kohta velvoittaa terrorismin rahoittamisen kriminalisointiin. Kappaleen c-kohdasta aiheutuu lisäksi velvollisuus jäädyttää terrorismista epäiltyjen varat. Terrorismin rahoittamista koskevat lainsäädäntöuudistukset on toteutettu YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen

yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä.

Euroopan unionissa päätöslauselman aiheuttamat varoihin kohdistuvat velvoitteet toteutettiin 27 päivänä joulukuuta 2001 annetulla neuvoston asetuksella (N:o 2580/2001, EYVL L 344, 28.12.2001, s. 70—75) tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvista erityisistä rajoittavista toimenpiteistä terrorismin torjumiseksi. Asetuksen johdosta Suomessa muutettiin keväällä 2002 eräiden Suomelle Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä annettua lakia sekä säännöstelyrikosta koskevaa rikoslain 46 luvun 1 §:n säännöstä (364—365/2002).

Päätöslauselman 2 ponsikappaleen a-kohdan mukaan kaikkien valtioiden tulee pidättäytyä kaikesta aktiivisesta ja passiivisesta tuesta yhteisöille ja henkilöille, jotka ovat mukana terroriteoissa, mukaan luettuna terroristiryhmien jäsenten värväyksen tukahduttaminen ja terroristeille tapahtuvan aseiden toimittamisen estäminen.

Päätöslauselman 6 ponsikappaleen nojalla asetetun komitean antaman raportointiohjeen tulkinnan mukaan 2 ponsikappaleesta saattaa myös aiheutua velvollisuus kriminalisoida terroristiryhmän jäsenten värväys sekä ryhmän aseistaminen.

Lainsäädäntö eräissä muissa maissa

Ruotsi

Terroriteko voi tulla Ruotsin nykyisen lainsäädännön mukaan rangaistavaksi usean rikoslain (brottsbalken) säännöksen perusteella. Terroritekoon voitaisiin soveltaa esimerkiksi murhaa, tappoa ja törkeää pahoinpitelyä koskevia rikoslain 3 luvun säännöksiä sekä 13 luvun yleisvaarallisia rikoksia koskevia säännöksiä. Terroristiryhmän johtaminen tai sen toimintaan osallistuminen sen sijaan olisi joissakin tapauksissa rangaistavaa osallisuutena tai myötävaikutuksena rikokseen (medverkan) 23 luvun 4 §:n mukaan, jos terroriteko tehdään. Terroriteon suunnittelusta voitaisiin rangaista 23 luvun 2 §:n mukaan valmisteluna tai salahankeena. Valmistelu ja salahanke tulevat rangaistaviksi kuitenkin vain tiettyjen tunnusmerkistöjen yhteydessä. So-

vellettavaksi saattaisi myös tulla 23 luvun 6 §, jonka mukaan erikseen säädetyissä tapauksissa tiettyjen rikosten osalta voidaan rangaista sitä, joka laiminlyö ilmaista tietonsa tekeillä olevasta vakavasta rikoksesta.

Ruotsin valtiopäivät hyväksyi terrorismin torjumista koskevan puitepäätöksen toukokuussa 2002. Tämän jälkeen Ruotsissa on laadittu selvitys puitepäätöksen aiheuttamista lainsäädäntöuudistuksista (Ds 2002:35).

Selvityksessä todetaan Ruotsin tämänhetkisen lainsäädännön suurelta osin kattavan puitepäätöksen asettamat vaatimukset, vaikka joitakin lainsäädäntömuutoksia todetaan tarvittavan. Jokainen puitepäätöksen 1 artiklassa mainittu teko on selvityksen mukaan jo Ruotsissa rangaistava. Ruotsin lainsäädäntö ei selvityksen mukaan kuitenkaan täytä tältä osin puitepäätöksen asettamia vaatimuksia siitä, että mainittuja rikoksia tulisi pitää terrorismirikoksina. Tämän vuoksi selvityksessä ehdotetaan erillisen terrorismirikoksia koskevan lain (lag om straff för terroristbrott) säätämistä.

Lain 1 §:ssä säädettäisiin, että lain tavoitteena on demokraattisen yhteiskunnan perustan suojaaminen vakavia hyökkäyksiä vastaan. Laki ei koskisi toimintaa, joka sisältää perusoikeuksien toteuttamisen mielipiteen ilmaisemiseksi, vaikka tässä toiminnassa tehtäisiinkin rikos.

Lain 2 § sisältäisi terrorismin määritelmän. Pykälään sisältyisi sekä puitepäätöksessä tarkoitettu terrorismin määritelmä että edellytys siitä, että teon on voitava vakavasti vahingoittaa valtiota tai valtioidenvälistä järjestöä. Rangaistukseksi terrorismirikoksesta voitaisiin tuomita vankeutta vähintään neljä tai enintään kymmenen vuotta taikka elinkaudeksi. Jos teko on vähemmän törkeä, rangaistukseksi voitaisiin tuomita vankeutta vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta. Lain nojalla tuomittava rangaistus ei kuitenkaan saisi olla alempi kuin teosta rikoslaissa säädetty vähimmäisrangaistus.

Lain 3 §:ssä viitattaisiin rikoslaissa tai erityisissä laeissa rangaistavaksi säädettyihin tekoihin, joista lain 2 §:ssä säädetyin tarkoituksen ilmetessä rangaistaisiin terrorismirikoksena.

Puitepäätöksen 2 artiklaan sisältyvä terroristiryhmän toimintaan osallistumista ja ter-

roristiryhmän johtamista koskeva kriminalisointivelvoite esitetään toteutettavaksi siten, että lain 4 §:n mukaan terrorismirikoksen yrityksestä, sen valmistelusta, sitä koskevasta salahankkeesta ja hankkeilla olevan terrorismirikoksen ilmoittamatta jättämisestä rangaistaisiin siten kuin rikoslain 23 luvussa säädetään. Osallisuuden suhteen erillistä rangaistussäännöstä ei tarvittaisi, koska osallisuutta koskeva 23 luvun 4 § soveltuu kaikkiin rikoslakirikoksiin ja niihin rikoslain ulkopuolisiin rikoksiin, joista on säädetty seuraamukseksi vankeutta tai joiden osalta osallisuus tai myötävaikutus rikokseen on erikseen säädetty rangaistavaksi.

Terrorismirikoksia koskevan lain 2 §:ssä tarkoitetut rikokset ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 2 luvun 3 §:ään rikoksiksi, joista voitaisiin rangaista Ruotsissa riippumatta siitä, onko teko myös tekopaikan mukaan rangaistava. Selvityksessä ehdotetaan myös muita pienehköjä puitepäätöksen 9 artiklasta johtuvia muutoksia rikoslain 2 lukuun. Lisäksi kaappausta koskevaa rikoslain 13 luvun 5 a §:n säännöstä laajennettaisiin koskemaan myös tavara- tai matkustajaliikenteessä käytettävät linja-autot, raskaat kuorma-autot ja konekäyttöiset raidekulkuneuvot rautateillä, raitioteillä tai metrolleikenteessä.

Terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus hyväksyttiin Ruotsin valtiopäivillä toukokuussa 2002. Sopimuksen voimaansaattamisen edellyttämät lainmuutokset toteutettiin säättämällä uusi erityisen vakavan rikollisuuden rahoittamista tietyissä tapauksissa ym. koskeva laki. Laki sisältää säännökset muun muassa terrorismin rahoituksen vastaisessa sopimuksessa tarkoitetun ja erityisen vakavan rikollisuuden ja tiettyjen muiden erityisen vakavien rikosten rahoittamisen kriminalisoimisesta, tuomiovallan ulottamisesta Ruotsin kansalaisen Ruotsin ulkopuolella tekemiin rikoksiin ja ulkomailla tehtyihin rikoksiin, jonka tekijä tavataan Ruotsista, sekä varojen menettämisestä. Erityisen vakavan rikollisuuden rahoittamisesta voidaan tuomita vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi ja rikoksen ollessa erityisen törkeä vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Erityisen vakavan rikollisuuden rahoittamista ym. koskevaan lakiin ehdotetaan terrorismirikoksia koskevan selvityksen

yhteydessä tehtäväksi joitakin vähäisiä tarkistuksia.

Norja

Norjassa annettiin huhtikuussa 2002 suurkäräjille (stortinget) esitys terrorismin vastaisista lainsäädäntötoimenpiteistä (Ot.prp. nr. 61/2001—2002). Esityksessä oli otettu huomioon YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen sekä turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373 asettamat vaatimukset. Lisäksi huomiota oli kiinnitetty Euroopan unionin neuvoston puitepäätökseen terrorismin torjumisesta. Esitys hyväksyttiin kesäkuussa 2002.

Rikoslakiin lisättiin uusi terrorismirikoksia koskeva säännös (147 a §). Säännöksessä määritellään terrorismi samaan tapaan kuin neuvoston puitepäätöksessä. Säännöksessä viitataan rikoslain muihin, olemassa oleviin säännöksiin, joista rangaistaan terrorismina terrorismin määritelmän täytyessä. Terrorismi määritellään pykälässä toiminnaksi, jonka tarkoituksena on vakavasti häiritä yhteiskunnan perustoimintoja, aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa tai oikeudettomasti pakottaa viranomaisen tai valtioidenvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, jolla on valtiolle, järjestölle taikka jollekin kolmannelle valtiolle tai valtioiden väliselle järjestölle olennainen merkitys. Yhteiskunnan perustoimintoista esimerkkinä mainitaan muun muassa lainsäädäntötoiminta, toimeenpano- tai tuomiovallan käyttö ja energiantuotanto. Rangaistukseksi voidaan tuomita enintään 21 vuotta vankeutta. Jos toteutettu teko on terroristisessa tarkoituksessa tehty pykälässä tarkoitetulla teolla uhkaaminen ja uhkaus on tehty sellaisissa olosuhteissa, että se on omiaan aiheuttamaan vakavaa pelkoa, tekijä voidaan tuomita enintään 12 vuodeksi vankeuteen. Jos taas toteutettu teko on pykälässä tarkoitetulla teolla uhkaaminen ja toteutunut seuraus on sama kuin se tarkoitus, johon pykälässä tarkoitetulla terrorismilla pyritään, tekijä voidaan tuomita enintään 21 vuodeksi vankeuteen. Pykälässä tarkoitetun terroriteon valmistelusta ja suunnittelusta sopimalla toisen kanssa pykälässä tarkoitetun teon tekemisestä voidaan tuomita enintään 12 vuodek-

si vankeuteen.

Rikoslakiin lisättiin myös terrorismin rahoittamista koskeva säännös (147 b §). Tätä ennen Norjassa oli lokakuussa 2001 annettu terrorismin rahoittamisen kieltävä väliaikainen määräys. Terrorismin rahoittamisesta voidaan tuomita enintään 10 vuodeksi vankeuteen.

Tanska

Tanskassa annettiin joulukuussa 2001 esitys (L 35/2001-02), jonka tarkoitus oli saattaa voimaan YK:n terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus sekä turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373. Esitys sisälsi myös muita toimenpiteitä terrorismin torjumiseksi. Samalla oli tarkoitus toteuttaa terrorismin torjumista koskevasta puitepäätöksestä seuraavat lainsäädäntötoimet. Tanskan kansankäräjät (folketinget) hyväksyi esityksen toukokuussa 2002.

Tanskan rikoslakiin lisättiin erityinen terrorismirikoksia koskeva säännös (114 §). Säännös sisältää terrorismin määritelmän, joka vastaa neuvoston puitepäätöksen määritelmää. Säännös on rakennettu siten, että siinä viitataan tiettyihin rikoslaisissa kriminaalisoituihin tekoihin, jotka tulevat terrorismina rangaistaviksi terrorismin määritelmän täytyessä. Terrorismista voidaan tuomita elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Rikoslakiin lisättiin myös terrorismin rahoittamista koskeva säännös (114 a). Säännös kattaa sekä välittömän että välillisen taloudellisen tuen, varojen luomisen ja keräämisen sekä varojen asettamisen sellaisen henkilön, ryhmän tai yhteenliittymän saataville, joka tekee tai jonka aikomus on tehdä 114 §:ssä tarkoitettuja terroritekoja. Terrorismin rahoittamisesta voidaan tuomita enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen.

Rikoslakiin lisättiin myös eräänlainen laajennettu osallisuussäännös (114 b §). Pykälän mukaan rangaistaan sitä, joka neuvolla, toimella tai kehotuksella myötävaikuttaa ryhmän tai yhteenliittymän rikollisen toiminnan taikka yhteisen päämäärän edistämiseen, vaikka myötävaikuttamista sinänsä ei voisi liittää suoraan konkreettiseen pykälässä tarkoitettuun rikokseen. Ryhmän tai yhteenliit-

tymän tarkoituksena tulee olla 114 §:ssä tarkoitettun terroriteon tekeminen taikka 114 a §:ssä tarkoitettu terrorismin rahoittaminen. Edellytyksenä on, että yksi tai useampi mainituissa pykälässä tarkoitettu teko tehdään. Lisäksi myötävaikuttajalta edellytetään tahallisuutta ryhmän taikka yhteenliittymän terroristisen tarkoituksen suhteen. Rangaistukseksi voidaan tuomita enintään kuusi vuotta vankeutta.

Rikoslakiin lisättiin myös joukkotuhoaseita koskeva säännös (114 e §). Säännös koskee tuotteita, joita voidaan käyttää kahtalaiseen tarkoitukseen eli tuotteita, joita voidaan käyttää sekä rauhanomaisiin että sotilaallisiin tarkoituksiin taikka joita voidaan käyttää sekä muina kuin räjäytysaineina että esimerkiksi yksinomaan ydinräjähteen valmistukseen. Pykälän mukaan voidaan rangaista esimerkiksi tällaisten tuotteiden laittomasta maastaviennistä. Rangaistukseksi voidaan tuomita enintään kuusi vuotta vankeutta.

Edellä tarkoitettuja rikoksia koskee 118 a §, jonka mukaan 111—115 ja 118 §:ssä tarkoitettut rikokset ovat kaikissa tilanteissa virallisen syytteen alaisia rikoksia ja syytteen nostaminen tapahtuu oikeusministerin määräyksellä.

Saksa

Saksan rikoslaisissa (Strafgesetzbuch) on säännös sekä rikollisen yhteenliittymän muodostamisesta (129 §) että terroristiryhmän muodostamisesta (129 a §).

Säännöksessä rikollisen yhteenliittymän muodostamisesta on kriminalisoitu rikollisen yhteenliittymän perustaminen ja sen toiminnan tukeminen, jäsenyys yhteenliittymässä sekä uusien jäsenten hankkiminen. Yhteenliittymän tarkoituksena tulee olla rikosten tekeminen taikka sen toiminnan tulee olla suuntautunut rikosten tekemiseen. Rangaistukseksi on säädetty sakkoa tai enintään viisi vuotta vankeutta.

Säännöksessä terroristiryhmän muodostamisesta kriminalisoidaan terroristijärjestön muodostaminen ja siihen jäsenenä kuuluminen. Säännös ei sisällä terroriteon määritelmää, mutta yhteenliittymän tarkoituksena tulee olla murhan, tapon tai kansanmurhan taikka tiettyjen vapauten kohdistuvien tai

yleisvaarallisten rikosten tekeminen taikka yhteenliittymän toiminnan tulee olla suunnattu näiden rikosten tekemiseen. Rangaistukseksi on säädetty vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään kymmenen vuotta. Säännöksessä tarkoitettuna yhteenliittymän tukeminen ja jäsenten värväminen siihen on myös rangaistavaa rangaistuksen ollessa vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään viisi vuotta.

Syksyllä 2001 Saksassa ehdotettiin uuden 129 b §:n lisäämistä rikoslakiin. Ehdotus hyväksyttiin Saksan liittopäivillä (Bundestag) huhtikuussa 2002. Tämän jälkeen rikoslain 129 ja 129 a §:ää on voitu soveltaa myös ulkomaisiin yhteenliittymiin.

Itävalta

Itävallassa annettiin keväällä 2002 ehdotus rikoslain muuttamisesta. Ehdotuksella pyrittiin toteuttamaan muun muassa terrorismin torjumista koskevan puitepäätöksen sekä YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleis-sopimuksen aiheuttamat lainsäädäntövelvoitteet. Valtiopäivät hyväksyi ehdotuksen heinäkuussa 2002.

Itävallan rikoslakiin lisättiin terrorismirikoksia koskeva säännös (278 c §). Säännös on toteutettu siten, että pykälässä viitataan rikoslain olemassa oleviin säännöksiin, joista puitepäätöksestä ilmenevän terrorismitarkoituksen täytyessä rangaistaan terrorismina. Rangaistukset on mitoitettu niin, että rangaistus mitataan pykälässä viitattujen säännösten asteikkojen mukaan, kuitenkin asteikko puolella korotettuna. Korotetun asteikon mukainen enimmäisrangaistus ei kuitenkaan missään tapauksessa saa ylittää yleistä maksimirangaistusta, 20 vuotta vankeutta. Pykälän mukaan tekoa ei ole pidettävänä terrorismina, jos sillä on tähdätty demokraattisten ja oikeusvaltiollisten olosuhteiden aikaansaamiseen tai palauttamiseen taikka ihmisoikeuksien säilyttämiseen.

Itävallan rikoslakiin lisättiin myös terroristiryhmän johtamisen kriminalisoiva säännös (278 b §), joka vastaa puitepäätöksen asettamia vaatimuksia. Rangaistus terroristiryhmän johtamisesta on vankeutta vähintään viisi vuotta ja enintään viisitoista vuotta. Jos terroristiryhmä on vain uhannut terroristisen ri-

koksen tekemisellä, rangaistus johtamisesta on tällöin vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään kymmenen vuotta.

Terrorismin rahoittamisen kieltävä rikoslakiin lisätty säännös (278 d §) taas vastaa YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleis-sopimuksen kriminalisointivelvoitetta. Rangaistukseksi voidaan pykälän mukaan tuomita vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään viisi vuotta.

Britannia

Britanniassa on ollut vuodesta 1989 terrorismia käsittelevä laki (Prevention of Terrorism Act 1989). Laki korvattiin vuonna 2000 uudella lailla (Terrorism Act 2000). Terrorism Act 2000 sisältää kattavat säännökset terrorismista, terrorismiin liittyvästä taloudellisesta toiminnasta, terrorismiin liittyvistä tutkintatoimista ja -valtuuksista sekä terrorismin vastaisista toimista. Joulukuussa 2001 on lisäksi hyväksytty uusi laki (Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001), joka sisältää muutoksia Terrorism Act 2000:n lisäksi lukuisiin muihin lakeihin sekä myös uusia säännöksiä.

Terrorism Act 2000:ssa muun muassa kriminalisoidaan terroristiryhmän jäsenyys, terrorismin tukeminen, terroristiryhmän johtaminen ja terroriteon valmistelu. Lain mukaan rangaistavaa on myös terrorismin rahoittaminen sekä terrorismiin liittyvä rahanpesu, ja laissa säädetään velvollisuudesta tietojen ilmoittamiseen, jos on syytä uskoa tai epäillä, että joku on syyllistynyt terrorismin rahoittamiseen liittyvään tekoon.

Terrorism Act 2000 sisältää terroriteon määritelmän. Terrorismi on määritelty toiminnaksi tai uhkaksi toiminnasta, joka sisältää vakavaa väkivaltaa henkilöä kohtaan, aiheuttaa vakavaa vahinkoa omaisuudelle, vaarantaa muun kuin tekijän hengen, aiheuttaa vakavan riskin yleiselle turvallisuudelle tai terveydelle tai on tarkoitettu vakavasti häiritsemään jotakin elektronikkajärjestelmää. Toiminnalta edellytetään lisäksi aina, että sillä tai sen uhalla yritetään vaikuttaa viranomaistoimintaan tai pelotella väestöä tai sen osaa poliittisten, uskonnollisten tai ideologisten tarkoituserien edistämiseksi.

Joulukuussa 2001 Britanniassa hyväksyt-

tiin uusi, 129 kohtaa sisältävä laki, Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001. Uudessa laissa on säännöksiä muun muassa terroristien varojen jäädyttämisestä, joukkotuhoaseista, vaarallisista aineista, ydinturvallisuudesta, lentoliikenteen turvallisuudesta sekä maahanmuutosta ja turvapaikkamenettelystä.

Laissa annetaan myös poliisille lisää toimivaltuuksia terrorismin torjumiseksi. Tämän lisäksi muun muassa rotuviharikosten maksimirangaistusta korotettiin kahdesta vuodesta seitsemään vuoteen vankeutta, muu kuin rauhanomainen biologisen aineen taikka myrkyä kuljettaminen tai kuljettamisesta sopiminen kiellettiin, ulkomaalaisen ryhmän tai hallituksen auttaminen joukkotuhoaseiden hankkimisessa kriminalisoitiin, vaarallisen aineen käytöllä uhkaaminen kriminalisoitiin ja terrorismia koskevien tietojen ilmaisematta jättäminen kriminalisoitiin, jos ilmaisematta jättäminen tapahtuu ilman hyväksyttävää syytä ja jos tiedetään tai on syytä uskoa, että tiedoista olisi apua terroriteon estämisessä tai terroristin kiinniottamisen, syyttämisen tai tuomitsemisen turvaamisessa.

Kanada

Kanadassa on joulukuussa 2001 tullut voimaan uusi terrorismin vastainen laki (Anti-Terrorism Act). Uudella lainsäädännöllä tähdätään sekä YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen että YK:n terrorististen pommiskujen torjumista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ratifiointiin.

Lailla lisättiin rikoslakiin (Criminal Code) säännöksiä, joilla tähdätään terroristiryhmien ja ryhmien tukijoiden toiminnan vaikeuttamiseen ja hävittämiseen. Rikoslakiin sisällytettiin ensinnäkin terrorismin määritelmä. Terroriteon määritelmä kattaa sekä Kanadassa että sen alueen ulkopuolella tapahtuvat teot ja laiminlyönnit. Määritelmässä viitataan ensin YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen liitteessä mainittuihin sopimuksiin sekä rahoituksen vastaiseen yleissopimukseen ja niissä määriteltyihin rikoksiin. Toiseksi terroriteon on oltava teko tai laiminlyönti, jonka syy, tavoite tai tarkoitus on kokonaan tai osittain poliittinen, uskonnollinen tai ideologinen ja jonka tarkoituksena on ai-

heuttaa pelkoa väestön tai väestön osan keskuudessa tai pakottaa henkilö, hallitus taikka kansallinen tai kansainvälinen järjestö johonkin teokseen tai pidättäytymään jostakin teosta. Teon tai laiminlyönnin tarkoituksena tulee lisäksi olla väkivalloin aiheuttaa kuolema tai vakavaa ruumiillista haittaa henkilölle, vaarantaa henkeä, aiheuttaa vakavaa haittaa väestön tai väestön osan terveydelle tai turvallisuudelle, aiheuttaa huomattavia omaisuusvahinkoja tai vakavasti puuttua perustarpeisiin tai -palveluihin tai häiritä niitä, jos tällaisen vahingon aiheuttaminen tai vakava puuttuminen tai häiritseminen todennäköisesti johtaisi kuolemaan tai aiheuttaisi vakavaa ruumiillista haittaa tai vakavaa haittaa terveydelle tai yleiselle turvallisuudelle. Lisäksi edellytetään, että teko tai laiminlyönti sisältää vähintäänkin edellä mainittua tekoa tarkoittavan salahankkeen, yrityksen tai uhkauksen ja että teko ei tapahdu aseellisen selkkauksen aikana. Terrorismista tuomitaan elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Rikoslakiin lisättiin myös terrorismin rahoittamisen, terroristiryhmän toimintaan osallistumisen, sen toiminnan edistämisen, terroristiryhmän avustamisen, terroristiryhmän johtamisen ja terroristin suojelemisen ja kätkemisen kieltävät säännökset. Terrorismin rahoittamisesta voidaan tuomita enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen.

Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomitaan se, joka tietoisena ryhmän luonteesta suoraan tai välillisesti osallistuu tai myötävaikuttaa terroristiryhmän toimintaan tarkoituksenaan edistää ryhmää terrorismirikoksen tekemisessä. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tai myötävaikuttamisesta voidaan tuomita enintään 10 vuodeksi vankeuteen. Osallistumisella ja myötävaikuttamisella tarkoitetaan muun muassa koulutuksen järjestämistä, henkilöiden värväämistä terroritekojen tekemistä taikka mahdollistamista varten tai mihin tahansa maahan tuloa tai maassa pysymistä terroristiryhmän hyväksi, sen ohjauksessa tai yhteistyössä sen kanssa.

Tahallisuudesta terroristisen toiminnan edistämistä tai helpottamisesta voidaan tuomita enintään 14 vuodeksi vankeuteen. Terroristisen toiminnan edistämisen tai helpottamisen tekotapoja ei eritellä tarkemmin, mutta siitä

voidaan tuomita riippumatta esimerkiksi siitä, toteutettiinko itse terroritekoa. Edistäjän toiminnan ei myöskään tarvitse edistää jotakin tiettyä terroritekoa, vaan riittää, että hänen tahallisuutensa edistämisen suhteen täytyy.

Terroristiryhmän johtamisesta, edellyttäen että terroriteko tehdään, voidaan tuomita elinkaudeksi vankeuteen. Myös terroriteon tekemisestä yhteistoiminnassa terroristiryhmän kanssa ja ryhmän tai henkilön opastamisesta terroriteon tekemiseen voidaan tuomita elinkaudeksi vankeuteen. Terroristin suojeleminen tai piilottaminen tietoisena siitä, että tämä on toteuttanut terroriteon on rangaistavaa rangaistusmaksimin ollessa kymmenen vuotta vankeutta. Saman säännöksen mukaan rangaistaan sitä, joka suojelee tai piilottaa henkilön, joka aikoo toteuttaa terroriteon, jos suojelun tai piilottamisen tarkoituksena on mahdollistaa terroriteon tekeminen.

2.3. Nykytilan arviointi

Euroopan unionin puitepäätös terrorismin torjumisesta edellyttää eräitä muutoksia rikoslakiin. Suomen rikoslain säännökset soveltuvat jo nyt miltei poikkeuksetta puitepäätöksen tarkoittamiin terrorismirikoksiin. Poikkeuksena ovat biologisiin aseisiin liittyvät rikokset. Suurin puitepäätöksen edellyttämä muutostarve koskee terroristiryhmän johtamista ja sen toimintaan osallistumista, joita tällä hetkellä arvioitaisiin yleisten osallisuutta koskevien rikoslain säännösten perusteella. Lisäksi puitepäätös edellyttää säännöstä, josta ilmenee teon terroristisen tarkoituksen korottavan enimmäisrangaistusta. Puitepäätöksen edellyttämät uudet säännökset on havainnollisinta koota rikoslakiin uudeksi terrorismirikoksia koskevaksi luvuksi. Samalla lukuun voitaisiin sijoittaa myös terrorismin rahoittamista koskeva säännös. Sen sijaan uusi säännös biologisen aseiden kiellon rikkomisesta sopii rikoslain 11 lukuun, jossa on jo kemiallisen aseiden kiellon rikkomista koskeva rangaistussäännös.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on terrorismin torju-

mista koskevan Euroopan unionin puitepäätöksen ja muiden kansainvälisten sitoumusten edellyttämien lainmuutosten toteuttaminen. Säättämällä erityiset terrorismirikoksia koskevat säännökset parannetaan ja selvennetään viranomaisten mahdollisuuksia torjua terrorismia.

Esityksen lähtökohdaksi on otettu se, että kriminalisointeja ei uloteta juuri pidemmälle kuin mitä Suomen kansainväliset velvoitteet välttämättä edellyttävät. Puitepäätöksen edellyttämät velvoitteet kirjattaisiin lakiin suomalaisen rikosoikeudellisen lainkirjoittamisperinteen mukaisesti, joten säännösten rakenne ja kirjoitustapa vastaisivat mahdollisimman pitkälle rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttuja periaatteita. Ehdotetut rangaistusasteikot perustuisivat osaksi puitepäätökseen ja osaksi voimassa olevaan lakiin.

Ehdotuksen mukaan rikoslakiin lisättäisiin uusi terrorismirikoksia koskeva 34 a luku. Siinä säädettäisiin terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista, niiden valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta ja terrorismin rahoittamisesta. Lisäksi luku sisältäisi rikoksen terroristisen tarkoituksen, terroristiryhmän ja kansainvälisen järjestön määrittämät sekä syyteoikeutta ja oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevassa 1 §:ssä säädettäisiin niistä rikoksista, joiden rangaistusasteikkoja korotettaisiin, jos ne on tehty tällaisessa tarkoituksessa. Rikoluettelo vastaisi puitepäätökseen sisältyvää luetteloa ja sisältäisi lähes poikkeuksetta rikoksia, jotka ovat jo ennestään olleet rangaistavia esimerkiksi yleisvaarallisina rikoksina. Ainoa poikkeus on biologisen aseiden kiellon rikkominen, jota koskevaa rangaistussäännöstä samalla ehdotetaan.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten valmistelua koskeva 2 § soveltuisi esimerkiksi sopimiseen tai suunnitelman laatimiseen 1 §:ssä tarkoitettujen rikosten tekemisestä. Valmistelusta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Terroristiryhmän johtamista koskeva 3 § perustuisi puitepäätökseen. Terroristiryhmän johtamisesta tuomittaisiin vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi. Jos ryhmä on kuitenkin tehnyt vain

uhkauksen, johtaja tuomittaisiin vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Joka tuomitaan terroristiryhmän johtamisesta, tuomittaisiin myös tekemästään tai johtamansa terroristiryhmän tekemästä 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu rikoksesta. Yhteinen rangaistus terroristiryhmän johtamisesta ja mainituista muista rikoksista olisi enintään viisitoista vuotta.

Myös terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskeva 4 § perustuisi puitepäätökseen ja osaksi myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1373 (2001). Tekotapoina mainittaisiin esimerkiksi terroristiryhmän perustaminen ja organisointi, väen värväminen terroristiryhmää varten, ryhmän aseistaminen ja kouluttaminen sekä terroristiryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeiden välineiden hankkiminen ryhmälle. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Luvun 5 §:ksi sijoitettaisiin terrorismin rahoittamista koskeva rangaistussäännös, jollainen lisättiin rikoslakiin terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä (559/2002). Nykyinen rahoittamista koskeva säännös kumottaisiin. Ehdotettu 5 § perustuisi mainittuun terrorismin rahoittamista koskevaan YK:n yleissopimukseen ja osaksi myös puitepäätökseen. Samalla aikaisemmin rikoslakiin lisättyyn pykälään tehtäisiin eräitä muutoksia. Terrorismin rahoittamisesta tuomittaisiin vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Ehdotetut terroristisen tarkoituksen ja terroristiryhmän määritelmät (6 §) perustuisivat puitepäätökseen. Rikoksenteijällä katsottaisiin olevan terroristinen tarkoitus, jos hänen tarkoituksenaan on 1) aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa, 2) pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, 3) kumota jonkin valtion valtiosääntö tai oikeudettomasti muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille, tai 4) aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle

tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille.

Terroristiryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 §:ssä tarkoitettuja terrorismirikoksia.

Lisäksi pykälässä määriteltäisiin luvussa tarkoitettu kansainvälinen järjestö. Sillä tarkoitettaisiin hallitustenvälistä tai merkityksensä ja kansainvälisesti tunnustetun asemansa perusteella siihen rinnastettavaa järjestöä.

Syytteen nostamisesta luvussa tarkoitettuja rikoksista päättäisi valtakunnansyyttäjä (7 §).

Luvussa mainittuihin rikoksiin sovellettaisiin, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään (8 §).

Uutena rangaistussäännöksenä säädettäisiin biologisen aseiden kiellon rikkomisesta. Rangaistussäännös sijoitettaisiin rikoslain 11 luvun 7 b §:ksi. Aluksen kaappausta koskevaa rangaistussäännöstä (rikoslain 34 luvun 11 §) tarkistettaisiin niin, että se koskisi myös rai-deliikennekulkuneuvoja ja joukkoliikenteessä olevia moottorikulkuneuvoja sekä myös muita rikoksen tekotapoja kuin väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen. Rikoslain 35 luvun 2 §:ssä tarkoitettua törkeää vahingonteon yritys säädettäisiin rangaistavaksi muutoinkin kuin terroristisessa tarkoituksessa tehtynä.

Lisäksi tehtäisiin lähinnä teknisinä pidettäviä muutoksia kansainvälisiä rikoksia koskevaan rikoslain 1 luvun 7 §:ään, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä koskevaan 15 luvun 10 §:ään, telekuuntelun, televäl-vonnan ja teknisen tarkkailun edellytyksiä koskeviin pakkokeinolain 5 a luvun 2—4 §:ään sekä DNA-tunnisteiden määrittämistä ja tallettamista koskevaan 6 luvun 5 §:ään siten, että nämä pykälät kattaisivat ehdotetut uudet terrorismirikokset.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio-, taloudellisia tai henkilöstövaikutuksia. Siitä ei aiheudu myöskään yritys- tai ympäristövaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä

virkatyönä. Esitys perustuu ehdotukseen hallituksen esitykseksi terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi (Oikeusministeriö, lausuntoja ja selvityksiä 2002:13, ”Terrorismia koskeva rikoslain ja pakkokeinolain muuttaminen”) ja siitä saatuihin lausuntoihin. Esitysehdotuksesta pyydettiin lausuntoa 44 taholta, joihin kuului viiranomaisia, järjestöjä sekä erikseen nimettyjä asiantuntijoita. Lausunto saatiin 35 taholta.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Hallituksen esityksessä 183/1999 vp on ehdotettu rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämistä rangaistavaksi. Tässä hallituksen esityksessä ehdotettu terroristiryhmän määritelmä vastaa rikollisjärjestön määritelmää. Esitykset eivät kuitenkaan ole siinä riippuvaisia toisistaan.

Hallituksen esityksessä 20/2002 vp on ehdotettu uuden järjestyslain säätämistä, jolloin teräseläki kumottaisiin. Tuon esityksen tultua hyväksytyksi tässä esityksessä ehdotettu rikoslain 34 a luvun 1 §:ään sisältyvä viittaus teräseläin mukaiseen rikokseen tulisi yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla korvata viittauksella järjestyslaissa tarkoitettuun rikokseen.

Hallituksen esityksessä 44/2002 vp on ehdotettu rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamista. Esitykseen sisältyy muun muassa ehdotus uusiksi osallisuutta koskeviksi säännöksiksi. Tässä esityk-

sessä ehdotetut terroristiryhmän johtamista ja terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevat rangaistussäännökset ulottavat vastuun laajemmalle kuin mitä yleisistä osallisuussäännöksistä seuraa. Esitys merkitsee yksittäisiä, harvinaisia erityistilanteita koskevaa sääntelyä, jolla ei ole vaikutusta yleiseen osallisuuden sääntelyyn. Tämä esitys ja hallituksen esitys 44/2002 vp eivät muutenkaan vaikuta toisiinsa.

Hallituksen esityksessä 52/2002 vp on ehdotettu muun muassa DNA-tunnisteiden määrittämistä ja tallettamista koskevan pakkokeinolain 6 luvun 5 §:n muutosta. Jos esitys 52/2002 vp hyväksytään ehdotetussa muodossa, tähän esitykseen sisältyvä saman pykälän muutosehdotus tulee tarpeettomaksi. Lisäksi esityksiin sisältyvät muutosehdotukset telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen tarkkailun edellytyksiä koskeviin säännöksiin tulisi sovittaa yhteen.

Hallituksen esityksessä 109/2002 vp on ehdotettu puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamista. Tuon esityksen mukaan maastavientirikoksen tekotapojen luetteloon lisättäisiin uutena tekotapana luvaton puolustustarvikkeiden välittäminen. Tämän esityksen mukaan rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä viitattaisiin maastavientirikosta koskevaan rangaistussäännökseen. Viittausta ei kuitenkaan ole tarpeen muuttaa, vaikka puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettua lakia muutettaisiinkin hallituksen esityksessä 109/2002 vp ehdotetulla tavalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Rikoslaki

1 luku. Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

7 §. *Kansainvälinen rikos.* Puitepäätöksen 9 artikla sisältää määräyksiä tuomiovallasta ja syyttämisestä. Artiklan 1 kappaleen a-kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomiovaltansa ulottamiseksi 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikos on tehty kokonaan tai osittain jäsenvaltion alueella. Jäsenvaltiot voivat laajentaa toimivaltaansa, jos rikos on tehty Euroopan unionin jäsenvaltion alueella. Rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia.

Artiklan 1 kappaleen b-kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomiovaltansa ulottamiseksi 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikos on tehty sen lipun alla purjehtivalla aluksella tai siinä rekisteröidyssä ilma-aluksessa.

Rikoslain 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia, jos rikos on tehty

1) aluksen ollessa aavalla merellä tai millekään valtiolle kuulumattomalla alueella taikka ilma-aluksen ollessa tällaisella alueella tai sen yläpuolella taikka

2) aluksen ollessa vieraan valtion alueella taikka ilma-aluksen ollessa tällaisella alueella tai sen yläpuolella ja rikoksen on tehnyt aluksen päällikkö tai sen miehistön jäsen taikka sen matkustaja tai matkalla muutoin mukana oleva henkilö.

Pykälän 2 momentin mukaan Suomen lakia sovelletaan myös suomalaisen aluksen tai ilma-aluksen päällikön tai sen miehistön jäsenen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen, jos tekijä teollaan on rikkonut hänelle aluksen päällikkönä tai miehistön jäsenenä lain mukaan kuuluvaa erityistä velvollisuutta.

Suomen rikoslaki on näin soveltamisalal-

taan hieman suppeampi kuin mitä puitepäätös periaatteessa tältä osin edellyttäisi. Suomen rikoslakia ei voitaisi soveltaa suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa tehtyyn rikokseen, joka on tehty suomalaisen aluksen tai ilma-aluksen ollessa vieraan valtion alueella taikka ilma-aluksen ollessa vieraan valtion alueen yläpuolella, mutta rikoksen on tehnyt muu kuin pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö. Kun rikos on tehty toisen valtion alueella, siihen voidaan soveltaa rantavaltion rikosoikeudellisia säännöksiä. Suomalaisten alusten ja ilma-alusten kyseessä ollessa Suomen lain soveltaminen on näin syytä rajoittaa vain sellaisiin henkilöihin, joilla on riittävän läheinen liittymäkohta Suomeen. Muuten saatettaisiin liian helposti loukata kolmansien valtioiden lainkäyttöistä suvereniteettia. Tästä syystä Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa ei ole tässä yhteydessä syytä suomalaiseen alukseen liittyvän rikoksen osalta muuttaa, myös jäljempää ilmenevät perusteet huomioon ottaen.

Puitepäätöksen 9 artiklan 1 kappaleen c-kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomiovaltansa ulottamiseksi 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikoksen tekijä on jäsenvaltion kansalainen tai siellä asuva. Rikoslain 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa, sekä henkilö, joka tavataan Suomesta ja oikeudenkäynnin alkaessa on Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen taikka tällöin pysyvästi asuu jossakin näistä maista. Luvun 11 §:n 1 momentissa säädetyn kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen mukaan Suomen kansalaisen vieraan valtion alueella tekemään rikokseen voidaan soveltaa Suomen lakia vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Pykälän 2 momentissa säädetään, että tiettyihin Suomen kansalaisten taikka rikoksen

tekohetkellä Suomessa asuneen tai oikeudenkäynnin alkaessa asuvan henkilön ulkomailla tekemiin rikoksiin sovelletaan Suomen lakia, vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa. Pykälän 2 momentti merkitsee näin poikkeusta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta. Jos taas rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla alueella, rangaistavuuden edellytyksenä 1 luvun 6 §:n mukaan on, että teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

Tältä osin Suomen lainsäädäntö ei kaikilta osin vastaa puitepäätöksen asettamia vaatimuksia. Suomen kansalaisen tekemä terrorismirikos maassa, jonka lain mukaan tehty teko — joka kuitenkin olisi Suomessa terrorismirikoksia koskevan rikoslain luvun mukaan rangaistava teko — ei ole rangaistava, ei voisi tulla Suomessa rangaistavaksi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen jäädessä täyttymättä.

Puitepäätöksen 9 artiklan 1 kappaleen d-kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomiovaltansa ulottamiseksi 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikos on tehty sen alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön lukuun. Käännös ”lukuun” on tulkinnanvarainen, sillä eräissä muissa kieliversioissa puhutaan oikeushenkilön hyväksi tehdystä rikoksesta.

Rikoslain 1 luvun 9 §:ssä on säädetty, että jos rikokseen 1 luvun mukaan sovelletaan Suomen lakia, myös oikeushenkilön rangaistusvastuu määräytyy Suomen lain mukaan. Luvun 5 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn suomalaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön kohdistuneeseen rikokseen sovelletaan Suomen lakia, jos teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Muita säännöksiä oikeushenkilön rangaistusvastuuseen liittyvästä tuomiovallasta ei Suomen rikoslainsäädännössä ole, eikä näin myöskään puitepäätöksen 9 artiklan 1 kappaleen d-kohdalla vastaavaa säännöstä.

Rikoslain 9 luvussa säädetään oikeushenkilön harkinnanvaraisesta rangaistusvastuusta ja yhteisösakosta. Eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 53/2002 vp) yhteisösakkoon

tuomitseminen esitetään muutettavaksi pakolliseksi seuraamukseksi kuitenkin siten, että pakollisuutta pehmentäisivät riittävät säännökset toimenpiteistä luopumisesta. Luvun 2 §:n mukaan oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Luvun 3 §:n mukaan rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virka- tai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella.

Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevassa hallituksen esityksessä (HE 44/2002 vp) on osallisuutta rikokseen koskevaan rikoslain 5 lukuun ehdotettu lisättäväksi säännös oikeushenkilön puolesta toimimisesta. Ehdotettu pykälä koskisi yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön lakimääräisen toimielimen jäsentä sekä oikeushenkilön tosiasiallista päätösvaltaa käyttävää taikka sen puolesta virkai- tai työsuhteessa tai toimeksiannon perusteella toimivaa. Lisäksi oikeushenkilön toiminnassa tehtyyn rikokseen rinnastettaisiin elinkeinonharjoittajan liikkeeseen kuuluvassa tai muussa oikeushenkilön toimintaan rinnastettavassa järjestäytyneessä toiminnassa tehty rikos.

Periaatteessa olisi mahdollista, että rikoksen tekee Suomen alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön hyväksi henkilö, joka ei ole 9 luvun 3 §:n eikä myöskään ehdotetun oikeushenkilön puolesta toimimista koskevan säännöksen tarkoittamassa suhteessa oikeushenkilöön. On myös mahdollista, että tällaisen rikoksen tekijä tekisi teon siten, että teko ei minkään muunkaan perusteen mukaan voisi tulla Suomessa rangaistavaksi. Jos teko todella tehtäisiin Suomen alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön hyväksi, eikä rikoksen tehnyt henkilö olisi lain edellyttämässä suhteessa oikeushenkilöön, oikeushenkilö voitaisiin useassa tapauksessa kuitenkin saattaa rikosvastuuseen osallisuussäännösten mukaan, koska yllyttäjän ja avunantajan rikos katso-

taan 1 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan tehdyksi myös siellä, jossa osallisuusteko tehtiin. Kaikilta osin Suomen voimassa oleva lainsäädäntö ei kuitenkaan vastaa puitepäätöksen 9 artiklan 1 kappaleen d-kohdan vaatimusta.

Puitepäätöksen 9 artiklan 1 kappaleen e-kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomiovaltansa ulottamiseksi 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikos on tehty sen instituutioita tai väestöä vastaan taikka Euroopan unionin instituutiota tai Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti perustettua elintä vastaan, jonka kotipaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella. Kohdan osalta voitaisiin soveltaa rikoslain 1 luvun 3 §:n säännöstä Suomeen kohdistuneesta rikoksesta tai luvun 5 §:n säännöstä suomalaisen kohdistuneesta rikoksesta, jota tosin koskee luvun 11 §:n kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Soveltamisalaltaan artiklan 1 kappaleen e-kohta on kuitenkin jonkin verran laajempi kuin edellä mainitut rikoslain pykälät.

Puitepäätöksen 9 artiklan 3 kappaleen mukaan jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen tuomiovaltansa myös 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin kieltäytyessään luovuttamasta tällaisesta rikoksesta epäiltyä tai tuomittua henkilöä toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen valtioon. Kappale sisältää niin sanotun luovuta tai tuomitse -periaatteen. Toisiin jäsenvaltioihin nähden kappaleessa asetettu velvoite tulisi täytetyksi rikoslain 1 luvun 8 §:ssä säädetyn niin sanotun sijaislainkäytön periaatteen soveltamisella. Pykälän mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, josta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus, sovelletaan Suomen lakia, jos valtio, jonka alueella rikos on tehty, on pyytänyt rikoksen syytteenpanoa suomalaisessa tuomioistuimessa tai rikoksen johdosta esittänyt pyynnön rikosentekijän luovuttamisesta, mutta pyyntöön ei ole suostuttu. Rikoslain 1 luvun 11 §:n mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus koskee sijaislainkäytön periaatetta. Muiden jäsenvaltioiden osalta kaksoisrangaistavuuden edellytys täyttyisi, koska puitepäätöksen 4 artiklaan sisältyy kriminalisointivelvoite, jonka mu-

kaan kaikkien jäsenvaltioiden on säädettävä 1—4 artiklassa tarkoitetut teot rangaistaviksi. Sen sijaan suhteessa kolmansiin maihin kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei välttämättä täyty, jos näissä maissa ei ole soveltamisalaltaan puitepäätöksen terrorismirikoksia koskevaa artiklaa vastaavia rikossäännöksiä. Tältä osin sijaislainkäytön periaate olisi aukollinen, eikä sen soveltaminen täyttäisi puitepäätöksen asettamia vaatimuksia. Sijaislainkäytön periaatteen edellyttämä rangaistavuus tulisi näin ollen varmistaa.

Suomen rikosoikeuden soveltamisala ei edellä esitetyn mukaisesti kaikilta osin täytä puitepäätöksen 9 artiklan asettamia vaatimuksia. Tiettyihin suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa tehtyihin tekoihin, kun alus tai ilma-alus on vieraan valtion alueella taikka ilma-alus tällaisen alueen yläpuolella ja kun tekijä on muu kuin rikoslain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö, ei voitaisi soveltaa Suomen lakia. Myös Suomen kansalaisen tekemiin tekoihin sellaisessa valtiossa, jossa ehdotetussa terrorismirikoksia koskevassa luvussa tarkoitettuja tekoja vastaavat teot eivät ole rangaistavia, ei voitaisi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttymättä jäämisen vuoksi soveltaa Suomen lakia. Oikeushenkilön lukuun tai hyväksi tehdyt teot jäisivät osittain Suomen rikosoikeuden soveltamisalan ulkopuolelle. Puitepäätöksen 9 artiklan 1 kappaleen e-kohta on soveltamisalaltaan jonkin verran Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa laajempi. Myöskään 9 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettua luovuta tai tuomitse -periaatetta ei kaikissa tilanteissa voitaisi täyttää kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen mahdollisen täyttymättä jäämisen vuoksi.

Puitepäätöksen edellyttämät muutokset voitaisiin periaatteessa toteuttaa kahdella tavalla. Ensimmäinen vaihtoehto olisi lisätä ehdotetut terrorismirikoksia koskevassa luvussa tarkoitetut rikokset rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momenttiin rikoksiksi, joihin ei sovelleta kaksoisrangaistavuuden vaatimusta. Tällöinkään Suomen rikoslain soveltamisala ei kattaisi kaikkia suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa tehtyjä rikoksia, koska 1 luvun 11 § ei koske luvun 2 §:ää, jossa säädetään suomalaisen alukseen liittyvästä rikoksesta.

Toinen vaihtoehto olisi säätää ehdotetussa terrorismirikoksia koskevassa luvussa tarkoitettut rikokset kansainvälisiksi rikoksiksi. Useat ehdotettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaan pykälään sisältyvät teot ovat tekoja, jotka jo ovat kansainvälisiä rikoksia, koska niiden säätäminen rangaistavaksi on perustunut Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen. Olisi jossain määrin epäjohdonmukaista, jos nämä teot eivät puitepäätöksen mukaisessa terroristisessa tarkoituksessa tehtynä olisi kansainvälisiä rikoksia, mutta muussa tapauksessa olisivat. Myös terrorismirikosten luonne vakavana sekä mahdollisesti rajat ylittävänä ja järjestäytyneenä rikollisuutena on omiaan puoltamaan terrorismirikosten säätämistä kansainvälisiksi rikoksiksi.

Rikoslain 1 luvun 7 §:ssä säädetään kansainvälisistä rikoksista, jotka on tehty Suomen ulkopuolella ja joiden rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen. Tarkemmat säännökset pykälän soveltamisesta annetaan asetuksella. Pykälässä oikeutetaan kuitenkin määräämään asetuksella kansainvälisiksi rikoksiksi vain sellaiset teot, joiden rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen. Puitepäätös ei välttämättä edellytä 1—4 artiklassa tarkoitettujen rikosten säätämistä kansainvälisiksi rikoksiksi, koska 9 artiklan 3 kappaleen sisältämä luovuta tai tuomitse -periaate voitaisiin lähtökohtaisesti kattaa sijaislainkäytön periaatteen soveltamisella. On myös epäselvää, onko Euroopan unionin neuvoston puitepäätös sellainen Suomea kansainvälisesti velvoittava säädös tai määräys, mitä pykälässä tarkoitetaan. Kyse on pikemmin sijaislainkäytön edellyttämän rangaistavuuden varmistamisesta sekä Suomen rikosoikeuden soveltamisalan ulottamisesta tiettyjen liityntäperiaatteiden osalta hieman voimassa olevaa oikeutta pidemmälle puitepäätöksen mukaisesti — yksittäisen puitepäätöksen voimaansaattamisen yhteydessä ei ole aiheellista ryhtyä myöskään pidemmälle meneviin rikoslain soveltamisalaa koske-

viin lainsäädäntöuudistuksiin. Edellä esitetyistä syistä pykälässä annettu asetuksenantovalta ylitettäisiin, jos puitepäätöksen 1—4 artiklassa tarkoitettut rikokset säädettäisiin asetuksella kansainvälisiksi rikoksiksi. Jos 1—4 artiklassa tarkoitettut teot säädettäisiin kansainvälisiksi rikoksiksi, tämän tulisi tapahtua lain tasolla, rikoslaisa. Näin meneteltiin täydellisestä ydinkoekiellosta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä (HE 186/1998 vp). Mainittu sopimus ei myöskään välttämättä edellyttänyt universaaliperiaatteen soveltamista.

Edellä esitettyjen perustelujen vuoksi rikoslain 1 luvun 7 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin kansainvälisiksi rikoksiksi ehdotetussa rikoslain 34 a luvussa tarkoitettut rikokset. Edellä mainitun täydellistä ydinkoekielloa koskevan sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä pykälään lisättiin uusi 2 momentti. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Jäljempänä 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 5 kohdan yhteydessä ehdotetaan, että muutos säädettäisiin asetuksella tulemaan voimaan samaan aikaan kuin tästä hallituksen esityksestä seuraavat muutokset. Tämän vuoksi terrorismirikokset ehdotetaan säädettäväksi kansainvälisiksi rikoksiksi lisäämällä pykälään uusi 3 momentti.

Tietyt ehdotettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaan pykälään sisältyvät teot ovat jo rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen nojalla kansainvälisiä rikoksia. Tämä johtuu siitä, että tietyt pykälät, joihin terrorismirikoksia koskevassa pykälässä viitataan, perustuvat Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen, jonka määräysten on katsottu edellyttävän universaaliperiaatteen soveltamista. Asetuksella kansainvälisiksi rikoksiksi säädetyt teot ovat kuitenkin asetuksen nojalla kulloisessakin yleissopimuksessa tarkoitettu ja kansainvälisiä rikoksia lähtökohtaisesti ilman nimenomaista, puitepäätöksessä tarkoitettua rikoslakiin sen perusteella ehdotettua terrorismitarkoitusta. Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö jo asetuksella kansainvälisiksi rikoksiksi säädetyt yleissopimuksissa tarkoitettut teot voisi olla terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä. Kyse on lähinnä lainsäädäntö-

teknisestä eroavaisuudesta. Nyt ehdotetun mukaisesti teot olisivat kansainvälisiä rikoksia nimenomaisen, ehdotetun 34 a luvun 6 §:ssä tarkoitetun terroristisen tarkoituksen täyttyessä. Myös ydinräjähdერიkos tulisi olemaan kansainvälinen rikos sitä koskevan 1 luvun 7 §:n 2 momentin tullessa voimaan ehdotettavalla asetuksella. Ydinräjähdერიkos nimenomaisesti ehdotetussa terroristisessa tarkoituksessa tehtynä olisi kansainvälinen rikos sen sijaan ehdotettuun terrorismirikoslukuun liittyvän 1 luvun 7 §:n 3 momentin nojalla.

Lainsäädäntöteknisesti kyse ei siis ole siitä, että tietyt teot säädettäisiin kahteen kertaan kansainvälisiksi rikoksiksi. Vaikka tiettyyn tekoon periaatteessa voitaisiinkin joissakin tilanteissa soveltaa samanaikaisesti sekä voimassa olevia kansainvälisiä rikoksia koskevia säännöksiä että ehdotettua 3 momenttia, oikeusperustan erilaisuus aiheuttaa sen, että samoja tekoja ei säädetä kahteen kertaan kansainvälisiksi rikoksiksi. Voimassa olevan oikeuden mukaiset kansainväliset rikokset perustuvat lähinnä Suomea velvoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin. Näissä sopimuksissa tarkoitettuihin rikoksiin ei liity puitepäätöksen mukaista, nimenomaista terrorismin määritelmää, vaikka itse rikokset ovat osittain samoja kuin mihin puitepäätöksessä tarkoitettu terroristinen tarkoitus puitepäätöksen mukaan tulee liittää. Jos puitepäätöksessä tarkoitettussa terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä tekoja ei säädettäisi kansainvälisiksi rikoksiksi, epäselvyyttä saattaisi syntyä siitä, onko tietty kansainvälisen yleissopimuksen nojalla kansainväliseksi rikokseksi säädetty sekä myös puitepäätöksessä tarkoitettu teko katsottava kansainväliseksi rikokseksi myös silloin, kun se nimenomaisesti tehdään puitepäätöksessä tarkoitettussa terroristisessa tarkoituksessa.

11 luku. **Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan**

7 b §. *Biologisen aseiden kiellon rikkominen.* Suomen rikoslaisissa ei ole nimenomaista biologisia aseita koskevaa kriminalisointia. Kemiallisia aseita sen sijaan koskee 11 luvun 7 a §:n säännös kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta. Suomi on ratifioinut yleisso-

pimuksen bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaineiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi (biologisten aseiden kieltosopimus, SopS 14—15/1975). Sopimuksen 1 artiklan mukaan jokainen sopimusvaltio sitoutuu siihen, ettei se milloinkaan missään olosuhteissa kehitä, tuota, varastoi tai muulla tavalla hanki tai säilytä hallussaan:

1) Sen tyyppisiä tai sellaisia määriä mikrobi- tai muita biologisia agensseja tai mitä alkuperää tahansa olevia tai millä menetelmällä tahansa tuotettuja toksiineja, joita ennaltaehkäiseviin, suojaaviin ja muihin rauhanomaisiin tarkoituksiin nähden ei voida pitää oikeutettuina;

2) Aseita, laitteita tai välineitä agenssien tai toksiinien levittämiseksi, joiden tarkoituksena on käyttää näitä agensseja tai toksiineja vihamielisiin tarkoituksiin tai aseelliseen selkkaukseen.

Sopimukseen ei sisälly kriminalisointivelvoitetta, mutta 4 artiklan mukaan jokaisen sopimusvaltion on valtiosääntönsä mukaisesti ryhdyttävä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin kieltääkseen ja estääkseen sopimuksen 1 artiklassa mainittujen agenssien, toksiinien, aseiden, laitteiden ja välineiden levittämisen, kehittämisen, tuotannon, varastoinnin, hankkimisen tai säilyttämisen tämän valtion alueella tai missä tahansa sen lainsäädäntövallan tai valvonnan alaisena.

Agenssit ovat eläviä organismeja tai niistä saatuja infektiivisiä aineita, joiden vaikutus perustuu siihen, että ne lisääntyvät sen ihmisen, eläimen tai kasvin sisällä, jota vastaan ne on kohdistettu. Agensseihin kuuluu bakteereita, riketsioita, viruksia ja sieniä, jotka on viljelty nimenomaan tappamis- tai vahingoittamistarkoitusta varten. Bioaseiksi sopivia agensseja voivat olla muun muassa pernaruttobakteeri (*Bacillus anthracis*), ruttobakteeri (*Yersinia pestis*), jänisruttobakteeri (*Francisella tularensis*), q-kuumeen aiheuttava coxiella burnetii -riketsia sekä isorokkovirus.

Toksiinit sen sijaan ovat kemiallisia aineita, jotka on useimmiten synnitetty elävien organismien avulla. Toksiineja voidaan valmistaa tai muuntaa eliöiden, kasvien tai synteettisten reaktioiden avulla. Toksiinit eivät lisäänty eivätkä tartu kohteesta toiseen, mutta niiden aiheuttama myrkkövaikutus voi il-

metä minuuttien tai muutaman tunnin kuluessa altistumisesta näiden aineiden vaikutukselle. Bioaseeksi sopivia toksiineja ovat esimerkiksi *clostridium botulinum* -bakteerin tuottamat neurotoksiinit ja stafylokokkitoksiinit.

Suomea sitoo myös tukehduuttavien, myrkyllisten tai muiden samankaltaisten kaasujen sekä bakteriologisten keinojen käytön kieltoa sodassa koskeva pöytäkirja vuodelta 1925 (SopS 23/1929). Sen mukaan kiellettyä on tukehduuttavien, myrkyllisten tai muiden samankaltaisten kaasujen sekä nesteiden, aineiden ja menetelmien käyttö sodassa. Pöytäkirjaan sisältyy velvoite, jonka mukaan sopimuspuolten on ulotettava mainittu kielto koskemaan myös bakteriologisia sodankäyntikeinoja.

Biologisten aineiden kieltosopimuksen mukaisista teoista ainakin agenssien ja toksiinien levittäminen sotatoimessa on rangaistavaa rikoslain 11 luvun 1—3 §:ssä tarkoitettuna sodankäyntirikoksena. Ilmeisesti myös agenssien ja toksiinien levittämiseen soveltuvien aseiden, laitteiden ja välineiden käyttäminen sotatoimessa on sodankäyntirikoksena rangaistavaa, koska vuoden 1925 pöytäkirja kieltelee tiettyjen menetelmien ja sodankäyntikeinojen käytön. Agenssien ja toksiinien levittäminen muuten kuin sotatoimessa olisi rangaistavaa 34 luvun 4 §:n mukaisena terveyden vaarantamisena tai 5 §:n mukaisena törkeänä terveyden vaarantamisena. Agenssien ja toksiinien levittämiseen muuten kuin 34 luvun edellyttämässä laajuudessa sekä niiden kehittämiseen ja tuotantoon lienee soveltunut 44 luvun 4 §:n 1 momentti (44/1919), jonka mukaan tuomittiin se, joka ilman laillista oikeutta valmistaa, pitää kaupan tai muulla tavoin toiselle jättää myrkkyä tai muuta sellaista hengenvaarallista ainetta. Rikoslain 44 luvun uudistuksen yhteydessä säännös korvattiin täsmällisemmällä mutta soveltamisalaltaan suppeammalla terveystörkeästä koskevalla 44 luvun 1 §:llä (400/2002), jossa erikseen luetellaan ne lait, joiden vastaisista teoista rangaistaan. Pykälä ei enää ainakaan kaikissa tapauksissa soveltune biologisten aineiden kieltosopimuksessa tarkoitettuihin agensseihin ja toksiineihin. Pykälän rikkominen on lisäksi suhteellisen lievästi rangaistavaa, eikä sen tarkoituksena ole nimenomainen biolo-

gisten aseiden kieltäminen.

Nykyisen rikoslain mukaan kokonaan ranskaisemattomiksi jäisivät agenssien ja toksiinien laitton varastointi, hankkiminen ja säilyttäminen, kun kyse ei ole sotatoimesta. Voimassa oleva rikoslaki ei myöskään sovellu agenssien ja toksiinien levittämiseksi käytettävien aseiden, laitteiden ja välineiden levittämiseen, kehittämiseen, tuotantoon, varastointiin, hankkimiseen tai säilyttämiseen, kun kyse ei ole sotatoimesta.

Euroopan unionin neuvoston terrorismin torjumista koskeva puitepäättös ei sinänsä velvoita biologisten aseiden kriminalisointiin. Puitepäättökseen liittyvän neuvoston lausuman mukaan neuvosto on yhtä mieltä siitä, että puitepäättös ei velvoita jäsenvaltioita kriminalisoimaan 1 artiklan f-alakohdassa tarkoitettua toimintaa, ellei sitä ole harjoitettu terroristisella tarkoituksella. Näin ollen puitepäättökseen kannalta olisi riittävää, että biologisten aseiden osalta kriminalisoitaisiin ainoastaan terroristisessa tarkoituksessa toteutettu tutkimus ja kehittäminen, valmistus, hallussapito, hankinta, kuljetus, toimitus ja käyttö.

Olisi kuitenkin johdonmukaista, että Suomen rikoslakiin lisättäisiin oma biologisten aseiden kieltoa koskeva kriminalisointi. Tilanne olisi lainsäädäntöteknisesti epätyydyttävä, jos tietty teko olisi rangaistava ainoastaan terroristisessa tarkoituksessa tehtynä. Tällainen ratkaisu ei olisi sopusoinnussa myöskään ehdotetun terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevan pykälän muotoilun kanssa, koska ehdotetussa pykälässä viitataan jo olemassa oleviin rikossäännöksiin. Biologisiin aseisiin liittyvää rikollisuutta voidaan yleisesti pitää vakavana, kuten myös 11 luvun 7 a §:n mukaista kemiallisen aseiden kiellon rikkomista. Ehdotuksella pyritään myös vaarallisiin aseisiin liittyvän rangaistavan käyttäytymisen alan aukkojen poistamiseen.

Biologisten aseiden kiellon ehdotettu kriminalisointi toteutettaisiin siten, että se kattaisi soveltamisalaltaan sekä biologisten aseiden kieltosopimuksen että terrorismin torjumista koskevan neuvoston puitepäättökseen, vaikka kumpaankaan ei sisälly nimenomaista biologisia aseita koskevaa kriminalisointivelvoitetta. Pykälän 1 ja 2 kohta

ei siis kuulu ehdotetun rangaistussäännöksen soveltamisalaan. Usein tällainen laillinen biologisiin aseisiin liittyvä tutkimustoiminta saattaa lisäksi liittyä esimerkiksi biologisten uhkien hallintaan liittyvän kansallisen valmiuden tehostamiseen. Suomessa tällaisia toimenpiteitä toteuttaa Kansanterveyslaitos. Pykälän 1 kohtaan ei sen sijaan tarvitse sisällyttää edellytystä rangaistavan toiminnan laittomuudesta, koska biologisen aseiden tai toksiiniaseiden laillinen käyttäminen lienee kaikissa tilanteissa aseisiin liittyvää laillista tutkimustoimintaa, joka on ilman erillistä mainintaa sallittua. Pykälän 3 kohta taas edellyttää aina biologisten aseiden kieltosopimuksen vastaista menettelyä, joten se esimerkiksi sopimuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa koskee vain menettelyä, jota ennaltaehkäiseviin, suojaaviin ja muihin rauhanomaisiin tarkoituksiin nähden ei voida pitää oikeutettuna.

3 kohta. Pykälän 3 kohdan mukaan rangaistavaa olisi biologisten aseiden ja toksiiniaseiden kehittäminen, tuottaminen, hankkiminen muutoin, varastoiminen ja hallussapito biologisten aseiden kieltosopimuksen vastaisesti. Kehittämistä koskevaa kieltoa on kuitenkin tarkoituksenmukaista tulkita kieltosopimuksen bakteriologisten (biologisten) agenssien ja toksiinien rauhanomaista käyttöä koskevan 10 artiklan kanssa. Kehittäminen ja tuottaminen ovat aseiden hankkimisen tapoja, minkä lisäksi myös muunlainen hankkiminen olisi rangaistavaa. Varastoinnilla viitataan omaan tai toisen lukuun tapahtuvaan säilyttämiseen siitä riippumatta, onko sitä pidettävä hallussapitona. Kieltosopimuksessa tekotapana mainittu säilyttäminen katsottaisiin pykälässä kriminalisoimalla aseiden hallussapito. Hallussapito käsittää myös muutakin kuin säilyttämisen, joten tältä osin ehdotettu kriminalisointi menee hieman pidemmälle kuin yleissopimus. Hallussapidon käyttämistä säilyttämisen sijasta puoltaa myös se, että hallussapito rikoslaissa mainittuna tekotapana on huomattavasti yleisempi kuin säilyttäminen. Säilyttäminen mainitaan tekotapana ilmeisesti vain kahdessa rikoksessa, 44 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa räjähdetöissä sekä 48 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa ympäristön turmelemisessä.

Pykälän 3 kohdan mukaan rangaistavaa

olisi myös biologisen aseiden tai toksiiniaseiden levittämiseen tarkoitettujen aseiden, laitteiden tai välineiden kehittäminen, tuottaminen, hankkiminen muutoin, varastoiminen ja hallussa pitäminen. Aseiden, laitteiden tai välineiden tulee olla tarkoitettu nimenomaan biologisen aseiden tai toksiiniaseiden levittämiseen. Biologista asetta voidaan levittää sinänsä täysin laillisten keinojen avulla, esimerkiksi bakteereja sisältävien kirjeiden välityksellä. Jotta 3 kohtaa voitaisiin soveltaa, tulee olla selvää, että välineet on tarkoitettu nimenomaan biologisen aseiden tai toksiiniaseiden levittämiseen. Useita bioaseita voidaan levittää myös aerosolimuotoisina. Tällöin rangaistavaa olisi esimerkiksi ruttobakteerin levitykseen nimenomaisesti tarkoitettujen aerosolisumuttimien tai painekaasusäiliöiden kehittäminen, tuottaminen, hankkiminen muutoin, varastoiminen ja hallussa pitäminen.

Rangaistusasteikko ja toissijaisuuslauseke. Biologisen aseiden kiellon rikkomisen rangaistusasteikoksi ehdotetaan kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen asteikkoa vastaavasti vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Mahdollisuus ankariinkin rangaistuksiin on perusteltu sen vuoksi, että yksittäisten tekojen vaarallisuus tai moitittavuus voi suuresti vaihdella. Toisaalta myös esimerkiksi biologisten aseiden tai toksiiniaseiden varastointi saattaa yksittäisessä tapauksessa olla suhteellisen lievästi arvioitavaa, minkä vuoksi biologisen aseiden kiellon rikkomisesta on oltava mahdollisuus tuomita myös melko lieviin rangaistuksiin.

Pykälää ei sovellettaisi, jos teosta muualla laissa säädetään ankarampi tai yhtä ankara rangaistus. Edellä esitetystä kävi ilmi, että vastaava teko saattaa tulla rangaistavaksi joko 11 luvun 1—3 §:n mukaisena sodankäyntirikoksena taikka 34 luvun 4 §:n mukaisena terveyden vaarantamisena tai 5 §:n mukaisena törkeänä terveyden vaarantamisena. Näin ollen biologisen aseiden kiellon rikkomista ei sovellettaisi, jos teko katsottaisiin sodankäyntirikokseksi, jonka enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta, törkeäksi sodankäyntirikokseksi, jonka enimmäisrangaistus on 12 vuotta vankeutta, tai törkeäksi terveyden vaarantamiseksi, jonka enimmäisrangaistus on 10 vuotta vankeutta.

Biologisen aseiden kieltoa koskeva pykälä olisi erityissäännös, joka lähtökohtaisesti syrjäyttäisi mahdollisesti soveltuvat yleissäännökset. Näin ollen biologisen aseiden kieltoa sovellettaisiin ensisijaisesti esimerkiksi suhteessa terveyden vaarantamista koskevaan 34 luvun 4 §:ään, josta säädetään myös lievempi rangaistus. On kuitenkin huomattava, että biologisen aseiden kieltoa koskeva ehdotettu pykälä koskee nimenomaan biologisia aseita ja toksiiniaseita, kun taas terveyden vaarantamista koskeva pykälä on soveltamisalaltaan laajempi kattamalla myös muuta kuin biologiset aseet ja toksiiniaseet.

Erityisen lievät teot saattavat tulla rangaistavaksi myös 44 luvun 1 §:n mukaisena terveysrikoksena taikka 2 §:n mukaisena terveydensuojelurikkomuksena. Mainittuihin pykäliin sisältyy toissijaisuuslauseke, jonka mukaan niitä ei sovelleta, jos muualla laissa säädetään ankarampi rangaistus. Tämän mukaisesti biologisen aseiden kieltoa koskeva ehdotettu rikossäännös olisi ensisijainen suhteessa 44 luvun pykäliin. Mainitut pykälät saattavat kuitenkin tulla sovellettavaksi tilanteissa, joissa ei ole varsinaisesti kyse biologisista aseista. Biologisten aseiden kieltoa koskeva säännös koskee nimenomaisesti aseina käytettäviä ainesosia tai toksiineja, kun 44 luvun mainitut säännökset soveltuvat erityisesti terveyttä ja turvallisuutta koskevan lainsäädännön alaan kuuluvaan lakiin liittyvien säännösten tai määräysten vastaiseen aineiden käsittelyyn tai kuljettamiseen taikka muuhun vastaavaan toimintaan.

Biologisen aseiden kiellon rikkomisen yritystä ei ehdoteta rangaistavaksi. Esimerkiksi käyttämisen yritys tulisi useassa tapauksessa käytännössä rangaistavaksi 3 kohdan mukaisena hallussapidon, varastoinnin tai kuljettamisen yritys ovat sen sijaan luonteeltaan sellaisia tekoja, että ne eivät liene rankaisemisen arvoisia.

15 luku. **Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan**

10 §. *Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen.* Pykälässä säädetään törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä. Rikoksiin kohdistuvaa laajaa ilmiantovelvollisuutta ei pykälää rikoslain kokonaisuudistuksen yh-

teydessä uudistettaessa (HE 6/1997 vp) pidetty Suomen oikeusjärjestykseen soveltuva. Tämän vuoksi rangaistusuhkainen rikoksen ilmoitusvelvollisuus rajattiin mahdollisimman suppeaksi. Katsottiin perustelluksi, että säännöksessä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä luetellaan tyhjentävästi ne rikokset, joiden ilmoittamatta jättäminen on rangaistavaa. Ilmiantovelvollisuutta pidettiin perusteltuna lähinnä silloin, kun ilmoitusvelvollisuuden kohteena oleva rikos on erittäin vakava, luonteeltaan harkittu ja sisältää järjestelmällistä valmistelua, kohdistuu tärkeään oikeushyvään ja rikos tai sen jatkaminen on ilmiannon tapahtuttua estettävissä. Ilmoitusvelvollisuuden ala katsottiin perustelluksi rajata siten, että se kattaa vain vakavimpia rikoksia, jotka loukkaavat tai vaarantavat valtiota, ihmisten henkeä tai terveyttä taikka ympäristöä.

Tuolloin esitettyjä perusteita voidaan edelleen pitää soveltuvin. Terrorismi voidaan lukea sellaisten vakavien rikosten joukkoon, jotka loukkaavat tai vaarantavat valtion turvallisuutta, ihmisten henkeä tai terveyttä taikka ympäristöä. Terrorismilla voidaan aiheuttaa huomattavia vahinkoja yhteiskunnalle tai vaarantaa suuremman ihmisjoukon henkeä tai terveyttä. Tiettyjen terrorismirikosten lisääminen ilmoittamisvelvollisuutta koskevaan pykälään olisi perusteltua myös terrorismilla mahdollisesti aiheutettavien huomattavien vahinkojen ja rikoksen luonteen vakavuuden vuoksi.

Rangaistavaa ehdotuksen mukaan olisi hankkeilla olevan tietyn terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen ilmoittamatta jättäminen. Ilmoitusvelvollisuuden syntyminen ei edellytä, että hankkeilla oleva rikos olisi jo edennyt rangaistavuuden asteelle. Toisaalta ilmoitusvelvollisuus jatkuu niin kauan, kun rikos on hankkeilla. Rikoksen täytyy olla vielä estettävissä ajankohtana, jolloin ilmoittamisvelvollisuus ajankohtaistuu. Ilmoitusvelvollisuus on täytettävä ajoissa, kun rikos voidaan vielä estää. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin rangaistavuuden edellytyksenä on, että ilmoitusvelvollisuuden kohteena oleva rikos tai sen rangaistava yritys tehdään.

Tiettyjen terrorismirikosten ilmoittamatta jättäminen on erotettava terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta.

Ilmoittamatta jättäminen on itsenäinen laiminlyöntirikos. Ilmoitusvelvollisuus saattaa sen sijaan tulla arvioitavaksi terroristiryhmän toimintaan osallistuvien henkilöiden osalta. Terroristiryhmän jäsenillä on usein tietoa mahdollisesti toteutettavista terroriteoista. Ehdotettava terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskeva kriminalisointi olisi ensisijainen suhteessa törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämiseen. Selvää on, että rikosta valmistelevalta itsellään ei ole velvollisuutta ilmoittaa hankkeilla olevasta rikoksesta. Tämä koskee myös rikokseen osallisia ja pääsääntöisesti myös terroristiryhmän toimintaan osallistujaa. Rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskeva säännös voisi kuitenkin tulla sovellettavaksi ainakin tapauksissa, joissa terroristiryhmän jäsen ei itse ole osallistunut terroriteon suunnitteluun tai toteuttamiseen, mutta suhtautuu välinpitämättömästi teon tekemiseen ja siitä aiheutuviin seurauksiin. Tällaisessa tapauksessa häntä ei voitaisi rangaista osallisuudesta tekoon tai terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevan säännöksen mukaisesti, mutta ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeva säännös voisi tulla sovellettavaksi edellyttäen, että rikos tai sen rangaistava yritys tehdään.

Edellä esitetyistä syistä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevaan säännökseen ehdotetaan lisättäväksi tarpeellisilta osin viittaus terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaan säännökseen. Muut terrorismirikoksia koskevaan lukuun ehdotetut pykälät eivät soveltuisi ilmoittamatta jättämistä koskevaan pykälään joko ehdotetun rangaistuksen taikka rikoksen luonteen vuoksi. Esimerkiksi hankkeilla olevan terroristiryhmän toimintaan osallistumisen ilmoittamatta jättämisen kriminalisointi ei olisi mielekäs eikä soveltuisi Suomen oikeusjärjestykseen.

Ehdotetussa terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevassa pykälässä mainitut teot ovat suurelta osin sellaisia, jotka jo sisältyvät törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevaan pykälään. Ehdotetun 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 5—7 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettut teot sisältyvät ilman terrorismitarkoitustakin ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevaan pykälään, joten niiden lisääminen ilmoitusvelvollisuuden pii-

riin ei olisi perusteltua. Ehdotetun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen rikosten lisääminen ilmoitusvelvollisuuden piiriin taas laajentaisi tarpeettomasti ilmoitusvelvollisuutta, koska tällä hetkellä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevaan säännökseen sisältyy rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevan säännöksen johdonmukaisuus kärsisi, jos ilmoitusvelvollisuus laajennettaisiin nyt koskemaan myös tätä lievemmin rangaistavia terroristisessa tarkoituksessa tehtäviä rikoksia.

Ehdotetun 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan rangaistaan terroristisessa tarkoituksessa tehdystä kemiallisen ja biologisen aseiden kiellon rikkomisesta sekä törkeästä ympäristön turmelemisesta. Kemiallisen tai biologisen aseiden kiellon rikkomisesta säädetty tai ehdotettu enimmäisrangaistus on ilman terroristista tarkoitusta kuusi vuotta vankeutta, ja tekoja voidaan pitää törkeinä rikoksina. Johdonmukaisuuden säilyttämiseksi ehdotetaan, että kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen ja ehdotetun biologisen aseiden kiellon rikkomisen ilmoittamatta jättäminen olisi rangaistavaa törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevan säännöksen nojalla. Törkeän ympäristön turmelemisen ilmoittamatta jättäminen taas on jo voimassa olevan lain mukaan rangaistavaa. Tällöin viitasta terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevan pykälän 1 momentin 4 kohtaan ei tarvittaisi, koska ilmoitusvelvollisuus koskisi jo 4 kohdassa tarkoitettuja tekoja, jotka tehdään ilman terroristista tarkoitusta.

Ehdotetun 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettut teot ovat ilman terroristista tarkoitusta tehtyinä sellaisia, joita törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevaan pykälään ei sisälly. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä teoista voitaisiin tuomita enintään kuudeksi vuodeksi vankeuteen, mikä vastaa nykyisin törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevaan pykälään sisältyvien rikosten enimmäisrangaistuksen vähimmäismäärää. Koska ankarammin rangaistavat terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset sisältyvät pykälään jo ilman terroristista tarkoitusta tehtyinä, pykälään on tarkoi-

tuksenmukaista lisätä vain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu rikos.

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen on rangaistavaa vain tahallisesti tehtynä. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten osalta pykälässä tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden mahdollinen täyttäminen edellyttää sitä, että se, joka tietää rikoksen olevan hankkeilla, tietää, että kyseinen rikos on nimenomaan terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos — kuten kysymyksen ollessa rikoksen törkeästä tekemisestä edellytetään tietoisuutta hankkeilla olevan teon törkeydestä. Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäjän tahallisuuden tulee ulottua myös tähän seikkaan.

Myös joukkotuhonnan ja joukkotuhonnan valmistelun ilmoittamatta jättämistä ehdotetaan rangaistavaksi. Joukkotuhonta säädetään rangaistavaksi 11 luvun 6 §:ssä ja joukkotuhonnan valmistelu luvun 7 §:ssä. Joukkotuhonnasta tuomitaan se, joka jonkin kansallisen, rodullisen, etnisen tai uskonnollisen ryhmän taikka niihin rinnastettavan ryhmän hävittämiseksi kokonaan tai osittain surmaa ryhmän jäseniä, aiheuttaa ryhmän jäsenille vaikeita ruumiillisia tai henkisiä sairauksia tai vammoja, ryhtyy pakkotoimiin syntyvyyden ehkäisemiseksi ryhmän piirissä tai muulla vastaavalla tavalla olennaisesti huonontaa ryhmän elinehtoja. Joukkotuhonnasta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi. Joukkotuhonnan valmisteluna rangaistavaa on edellä mainitussa tarkoituksessa tehty joukkotuhonnan tekemisestä toisen kanssa sopiminen taikka joukkotuhontasuunnitelman laatiminen. Joukkotuhonnan valmistelusta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tämänhetkessä 15 luvun 10 §:ssä ei viitata 11 luvussa rangaistavaksi säädettyihin tekoihin. Joukkotuhontaa voidaan pitää raskaimpana ajateltavissa olevana ihmisyyteen kohdistuvana rikostyyppinä. Joukkotuhontana voidaan pitää niin sanottuja kansanmurhia ja muita etnisiä hävittämisoperaatioita. Joukkotuhonta on rikoksena lisäksi luonteeltaan harkittu ja saattaa sisältää usein järjestelmällistä valmistelua, minkä vuoksi itsenäisen joukkotuhontaa koskevan valmistelukriminalisoinnin säätäminen on katsottu tarpeelliseksi,

vaikka joukkotuhontaa koskeva YK:n vuoden 1948 yleissopimus (SopS 4—5/1960) ei tätä suoranaisesti edellyttäisikään. Tämän vuoksi joukkotuhonnan lisääminen törkeän rikosten ilmoittamatta jättämistä koskevaan säännökseen on perusteltua. Myös joukkotuhonnan valmistelun lisääminen pykälään poikkeustapauksena on perusteltua, vaikka siitä säädetty rangaistusasteikko on alhaisempi kuin tällä hetkellä pykälään sisältyvien rikosten. Joukkotuhonnan valmistelun lisääminen on perusteltua, koska joukkotuhontarikos on katsottu raskaimmaksi ihmisyyteen kohdistuvaksi ajateltavissa olevaksi rikostyyppiksi.

Joukkotuhonta on rangaistavaa sekä sodan että rauhan aikana. Muut rikoslain 11 luvun rikokset ovat joko sodan tai muuten poikkeuksellisten olojen aikana tehtäviä rangaistavia tekoja taikka lievemmin rangaistavia rikoksia ihmisyyttä vastaan. Sodan tai muuten poikkeuksellisten olojen aikana tehtyjä tekoja, esimerkiksi sodankäyntirikosta, ei ole tarkoituksenmukaista lisätä törkeiden rikosten ilmoittamatta jättämistä koskevaan säännökseen.

Kemiallisen aseiden kiellon rikkomista voidaan pitää yleisesti ottaen vakavana rikoksena, kuten myös ehdotettua biologisen aseiden kiellon rikkomista. Mainitut teot ovat rangaistavia myös muuten kuin sodan tai poikkeuksellisten olojen aikana tehtyinä. Myös näistä syistä kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen ja biologisen aseiden kiellon rikkomisen ilmoittamatta jättämisen rangaistavuus on perusteltua. Ehdotukset eivät merkittävästi laajenna ilmoitusvelvollisuuden alaa, eikä säännökseen sisällytetä rikoksia, jotka ovat huomattavasti vähemmän moitittavia suhteessa voimassa olevaan säännökseen sisältyviin rikoksiin. Rangaistusuhkainen ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen on myös jatkossa tarkoitus rajata mahdollisimman suppeaksi.

34 luku. Yleisvaarallisista rikoksista

9 b §. *Terrorismin rahoittaminen.* Terrorismin rahoittamista koskeva sääntely sijoitettaisiin jäljempänä käsiteltävään 34 a luvun 5 §:ään. Sen vuoksi 9 b § ehdotetaan kumottavaksi.

11 §. *Kaappaus*. Voimassa olevan aluksen kaappausta koskevan pykälän 1 momentin mukaan rangaistavaa on väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten tehty oikeudeton lennolla olevan ilma-aluksen tai kauppamerenkulussa olevan aluksen ohjaukseen puuttuminen tai lento- tai meriturvallisuutta vaarantavalla tavalla tehty ilma-aluksen tai kauppamerenkulussa olevan aluksen määräysvaltaan ottaminen taikka kiinteän lautan määräysvaltaan ottaminen. Pykälä ei sovellu raideliikenteeseen eikä joukkoliikenteessä oleviin moottorikulkuneuvoihin.

Liikennetuhojotyötä koskeva 2 §:n säännös sen sijaan soveltuu raideliikenteeseen. Raideliikenteen osalta rangaistavaa on pykälän 1 momentin mukaan raideliikennekulkuneuvon, sen väliseinien taikka kulkuväylän, raideliikenteen ohjausmerkin tai muun raideliikenteen laitteiston tuhoaminen, vahingoittaminen tai muuntaminen, raideliikenteeseen liittyvän väärän tiedon antaminen tai raideliikennekulkuneuvossa tai raideliikenteen ohjailutehtävässä olevaa henkilöä kohtaan tehty väkivalta taikka väkivallalla uhkaaminen. Lisäksi edellytetään, että teon on oltava omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa liikenteessä, eikä teko saa olla kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Myös törkeää tuhojotyötä koskeva luvun 3 § soveltuu raideliikenteeseen. Mainitut pykälät soveltuvat vastaavalla tavalla myös joukkoliikenteessä oleviin moottorikulkuneuvoihin.

Raideliikennekulkuneuvo, erityisesti juna, on mahdollista kaapata siten, että aiheutetaan vähäistä suurempaa vaaraa hengelle tai terveydelle taikka liikenneturvallisudelle. Esimerkiksi täyden matkustajajunan kaappaaminen ja ohjaaminen asemaa tai toista junaan päin voisi olla tällainen teko. Väkivaltaa tai sen uhkaa käyttäen tehtynä tällainen teko tulisi rangaistavaksi liikennetuhojotyönä taikka törkeänä tuhojotyönä, minkä lisäksi sovellettaviksi voisivat tulla rikoslain henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevan 21 luvun tai vapautteen kohdistuvia rikoksia koskevan 25 luvun säännökset. On kuitenkin melko vaikea nähdä perusteita sille, minkä takia raideliikennekulkuneuvon kaappaamisesta ei voisi rinnastaa aluksen tai ilma-aluksen kaappaamiseen. Moitittavuudeltaan teot ovat melko lähellä toisiaan riippumatta siitä, mikä

kulkuneuvo on kaapattu.

Myös esimerkiksi linja-auto tai muu joukkoliikenteessä käytettävä moottorikulkuneuvo on mahdollista kaapata aiheuttaen vähäistä suurempaa vaaraa hengelle tai terveydelle taikka liikenneturvallisudelle. Linja-auton kaappaaminen onnistunee myös käytännössä huomattavasti helpommin kuin esimerkiksi lentokoneen, laivan tai junan kaappaaminen. Väkivaltaa tai sen uhkaa käyttäen tehtynä tällainen teko tulisi rangaistavaksi liikennetuhojotyönä taikka törkeänä tuhojotyönä, minkä lisäksi sovellettaviksi voisivat tulla 21 luvun tai 25 luvun säännökset taikka 28 luvun 9 a ja 9 b §:n säännökset moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta ja sen törkeästä tekemuodosta. Törkeää moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskevaan säännökseen sisältyvä teon törkeäksi tekevät edellytykset eivät kuitenkaan kovin hyvin sovellu kaappaustilanteisiin. Myös joukkoliikennekulkuneuvon kaappaaminen lähenee moitittavuudeltaan aluksen tai ilma-aluksen kaappaamista.

Alus, ilma-alus, raideliikennekulkuneuvo tai joukkoliikenteessä oleva moottorikulkuneuvo voi olla myös mahdollista kaapata ilman väkivaltaa tai uhkaa väkivallasta. Periaatteessa olisi mahdollista houkutelulla kuljettaja viekkauksella pois ainakin aluksen tai raideliikennekulkuneuvon ohjaamosta ja estää häntä enää pääsemästä takaisin. Tällaisissa tilanteissa nykyinen aluksen kaappausta tai liikennetuhojotyötä koskeva säännös ei soveltuisi, vaan tekoa olisi arvosteltava esimerkiksi luvaton käyttö tai moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskevien säännösten nojalla. Aiheutettu lopputulos ja teon moitittavuuden aste saattaa kuitenkin olla sama kuin väkivalloin tapahtuvassa aluksen kaappauksessa.

Edellä esitetyistä syistä ehdotetaan, että aluksen kaappausta koskeva säännös kattaisi alusten ja ilma-alusten lisäksi myös raideliikennekulkuneuvot sekä joukkoliikenteessä olevat moottorikulkuneuvot. Raideliikennekulkuneuvolla tarkoitetaan kaikkia raideliikennekulkuneuvoja, vaikka pääasiallisena soveltamiskohteena olisivatkin junat. Kuitenkin myös esimerkiksi metrojuna kaappaamalla saatetaan saada aikaan yhtä suurta tuhoa tai yhtä suurta vaaraa kuin juna kaappaamalla. Joukkoliikenteellä tarkoitetaan jär-

jestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetun lain (472/1977) 1 §:n mukaan rautateiden henkilöliikennettä sekä raitiotie-, metro- ja linja-autoliikennettä. Sillä, että raideliikennekulkuneuvot mainitaan erikseen, vaikka rautateiden henkilöliikenne kuuluu joukkoliikenteen piiriin, pyritään siihen, että säännöksen soveltamisalaan kuuluisivat myös esimerkiksi tavarajunat.

Raideliikennekulkuneuvon osalta ehdotuksessa rajoitettaisiin raideliikenteessä olevaan raideliikennekulkuneuvoon, jotta vain moitittavimmat raideliikennekulkuneuvoon kohdistuvat teot tulisivat kaappauksena rangaistaviksi. Edellytettäisiin siis, että esimerkiksi juna käytetään raideliikenteessä; junan tulisi pääsääntöisesti olla liikenteessä. Myös asemalla seisova juna olisi sillä tavalla raideliikenteessä, että esimerkiksi sen määräysvaltaan ottaminen tulisi ehdotuksen mukaan kaappauksena rangaistavaksi. Muissa tapauksissa teko voisi tulla arvioitavaksi esimerkiksi moottorikulkuneuvon käyttövarkautena tai sen törkeänä tekemuotona.

Joukkoliikennekulkuneuvojen osalta ehdotuksessa rajoitettaisiin joukkoliikenteessä oleviin moottorikulkuneuvoihin, millä ilmenettäisiin teon suurempaa moitittavuutta suhteessa moottorikulkuneuvon käyttövarkauteen. Esimerkiksi varikolla olevan linja-auton haltuunotto tulisi rangaistavaksi moottorikulkuneuvon käyttövarkautena, mutta liikenteessä olevan joukkoliikenteessä käytettävän linja-auton määräysvaltaan ottaminen voisi tulla arvioitavaksi kaappauksena.

Lisäksi joukkoliikenteessä olevien moottorikulkuneuvojen osalta edellytettäisiin, että pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu määräysvaltaan ottaminen tapahtuu liikenneturvallisuutta vakavasti vaarantavalla tavalla. Tällä tehtäisiin ero 23 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuun liikenneturvallisuuden vaarantamiseen ja sen törkeään tekemuotoon sekä rajattaisiin joukkoliikenteessä oleviin moottorikulkuneuvoihin kohdistuvat rangaistavat kaappausteot moitittavuudeltaan alusten kaappauksiin rinnastuviin tekoihin.

Myös pykälän nimi muuttuisi. Nimen muutoksesta aiheutuu muutoksia myös niihin pykäliin, joissa nykyinen aluksen kaappausta koskeva säännös mainitaan. Muutos tulisi tehdä ainakin 15 luvun 10 §:ään ja pakkokei-

nolain 5 a luvun 2 §:ään. Molempien pykälien muuttamista muiltakin osin ehdotetaan tässä esityksessä. Aluksen kaappaus on mainittu myös rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetussa asetuksessa. Asetusta ei kuitenkaan tarvitse muuttaa, koska aluksen kaappauksella tarkoitetaan asetuksessa pikemmin tietyissä kansainvälisissä yleissopimuksissa tarkoitettua teonkuvausta kuin rikoslain pykälän nimeä. Mainittu muutos tulee sen sijaan tehdä terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä rikoslakiin lisättyyn terrorismin rahoittamista koskevaan 34 luvun 9 b §:ään, joka nyt ehdotetaan siirrettäväksi terrorismirikoksia koskevaan lukuun.

Kaappausten tekotapoja koskeviin edellytyksiin lisättäisiin väkivallan tai väkivallalla uhkaamisen lisäksi myös muuten oikeudettomasti tapahtuva ohjaukseen puuttuminen tai määräysvaltaan ottaminen. Muuten kuin väkivalloin tai sillä uhkaamalla tapahtuvan kaappaamisen tulee aina olla oikeudeton. Näin pykälä ei edelleenkään soveltuisi esimerkiksi lennonjohtajan taikka luotsin sellaisiin toimenpiteisiin, jotka muuten näyttäisivät täyttävän kaappausten tunnusmerkistön.

Pykälän 3 momentti säilyisi asiallisesti ennallaan. Momentti saatettaisiin kuitenkin vastaamaan uudistettua 1 momenttia. Näin ollen, jos 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu kaappaus aiheuttaisi vain vähäistä vaaraa lento-, meri-, raideliikenne- tai muulle liikenneturvallisudelle ja rikos, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen taikka muun teossa käytetyn oikeudettoman keinon laatu tai muut tekoon liittyvät seikat, on myös kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijää ei tuomittaisi kaappauksesta, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää. Käytännössä tällaisessa tilanteessa sovellettavaksi voisivat tulla esimerkiksi pahoinpitelyä, pakottamista, luvatonta käyttöä tai moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskevat rikoslain säännökset.

13 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Pykälä koskee oikeushenkilön rangaistusvastuuta terrorismin rahoittamisesta. Ehdotuksen mukaan 34 a luvun 8 § koskisi oikeushenkilön rangaistusvastuuta kaikista terrorismirikoksista, myös terrorismin rahoittamisesta. Näin ollen 13 § ehdotetaan kumottavaksi.

34 a luku. **Terrorismirikoksista**

1 §. *Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset.* Terrorismin torjumisesta tehdyn puitepäätöksen 1 artiklassa luetellaan terrorismirikokset. Terrorismirikoksiksi on katsottava artiklassa erikseen luetellut tahalliset teot silloin kun ne luonteensa ja asiayhteytensä vuoksi voivat aiheuttaa vakavaa haittaa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle ja kun ne on tehty artiklassa tarkemmin määritellyssä terroristisessa tarkoituksessa. Edelleen 1 artiklasta ilmenee, että kyseiset teot voidaan määritellä rikoksiksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Puitepäätöksen 4 artikla koskee yllyttämistä, avunantoa ja yritystä. Puitepäätöksen 5 artiklan 2 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että terrorismirikoksista sekä 4 artiklassa tarkoitetuista niihin liittyvistä rikoksista voidaan langettaa vapausrangaistus, joka on ankarampi kuin vastaavista rikoksista ilman terroristista tarkoitusta tehtyinä kansallisessa lainsäädännössä säädetty rangaistus.

Puitepäätös siis edellyttää, että terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten rangaistuksia korotetaan tavallisiin tämänkaltaisten rikosten enimmäisrangaistuksiin verrattuna. Korotusvelvollisuutta ei kuitenkaan 5 artiklan 2 kappaleen mukaan ole silloin, kun säädetty rangaistus on jo kansallisen lainsäädännön mukainen enimmäisrangaistus.

Puitepäätöksen sisältämä terrorismirikoksen käsite on tekninen. Terrorismirikoksilla tarkoitetaan tiettyjä rikoksia, joiden rangaistusasteikkoja on kovennettava. Nämä rikokset voidaan määritellä tarkemmin kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Puitepäätös ei edellytä, että jäsenvaltioiden rikoslaeissa otettaisiin käyttöön terrorismirikos rikoslajina.

Puitepäätöksen mukaisen velvoitteen toteuttamiseksi ehdotetaan, että 1 §:n 1 momentissa luetellaan ne rikokset, joiden rangaistusta korotetaan, jos ne on tehty terroristisessa tarkoituksessa siten, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Rikoslajikohtainen rangaistuksen korottaminen täyttää rikosoikeudelliselta järjestelmältä

edellytettävän ennustettavuuden vaatimukset. Samalla voidaan toteuttaa suhteellisuusperiaatteen edellyttämä vakavuudeltaan erilaisten tekojen erilainen rangaistavuus. Pykälän 2 momentti koskisi terroristisessa tarkoituksessa tehtyä murhaa, jonka rangaistusasteikkoa ei ole mahdollista korottaa.

Pykälä ei siis merkitse sitä, että rikoslakiin lisättäisiin uusi rikoslaji, terrorismirikos. Pykälässä on kysymys muutenkin rangaistavista teoista, joiden yhteisenä piirteenä on niiden tekeminen terroristisessa tarkoituksessa. Tämän osoittamiseksi pykälän otsikkona olisi ”terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset”.

Pykälään sisältyviä rangaistusasteikkoja voitaisiin tavalliseen tapaan alentaa, jos tekoon soveltuu rangaistuksen yleinen vähentämisperuste, kuten nuoruus tai rikoksen jääminen yritykseen.

Pykälään ei ehdoteta erillistä yritysten rangaistavuutta koskevaa säännöstä. Pykälässä lueteltujen tekojen yritykset ovat useimmissa tapauksissa muutenkin rangaistavia joko yrityksinä tai täytettyyn tekoon rinnastettuina. Tästä ovat poikkeuksina laiton uhkaus, perätön vaarailmoitus, vaaran aiheuttaminen, räjähdერიкос, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, ehdotettu biologisen aseiden kiellon rikkominen ja törkeä ympäristön turmeleminen. Laittoman uhkauksen ja perättömän vaarailmoituksen yrityksen kriminalisointi ei ole puitepäätöksen 4 artiklan 2 kappaleen nojalla tarpeen. Edellä yleisperusteluissa on selostettu tarkemmin, että räjähdერიкос, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen ja biologisen aseiden kiellon rikkominen yrityksiä on arvioitava muina, täytettyinä tekoina ja että pykälässä tarkoitettujen vaaran aiheuttamisen ja törkeän ympäristön turmelemisen yritysten kriminalisoinnille ei ole muuten tarvetta.

Jotta rikoksen yritys olisi rangaistava nimenomaan terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen yrityksenä, sen on täytettävä teon tarkoitukselle asetetut edellytykset sekä 1 momentin tapauksissa myös se edellytys, että täytettynä teko olisi ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle.

1 momentti. Ensimmäinen ehdoton edellytys teon arvioinnille 1 momentin mukaisena rikoksena olisi se, että teko on tehty terroris-

tisessa tarkoituksessa. Teon terroristinen tarkoitus määriteltäisiin 6 §:ssä.

Toinen ehdoton edellytys teon arvioimiselle 1 momentin mukaisena rikoksena on se, että teon on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Edellytys on puitepäätöksen mukainen. Puitepäätöksen mukaan rikoksilta edellytetään, että ne luonteensa tai asiayhteytensä vuoksi voivat aiheuttaa vakavaa haittaa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Ehdotettu kirjoitustapa vastaisi paremmin Suomen rikoslaissa noudatettua kirjoitustapaa.

Tällä edellytyksellä on kahdenlainen merkitys. Ensinnäkin sen perusteella eräitä sinänsä puitepäätöksen sisältämän rikosluettelon mukaisia, mutta suhteellisen vähäisiä tekoja ei ole mainittu ehdotetussa pykälässä, koska on arvioitu, että ne eivät missään oloissa voi tällaista vahinkoa aiheuttaa. Toisaalta edellytyksellä on merkitystä myös arvioitaessa käytännössä yksittäisen rikoksen vaarallisuutta. Ehdotettu kirjoitustapa ”on omiaan” osoittaa puitepäätöksessä käytetyn hieman toisenlaisen ilmauksen tavoin, että kysymys on niin sanotusta abstraktisesta vaarasta. Ei siis vaadita sen osoittamista, että teko juuri siinä tilanteessa on aiheuttanut vakavaa vahinkoa; riittää, että teko tekotyypinä kokemuseräisesti yleensä aiheuttaa sellaista vahinkoa. Jos teko ei ole omiaan aiheuttamaan tällaista vahinkoa, tekoa ei ole pidettävä terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena, vaikka tekijällä on ollutkin terroristinen tarkoitus ja vaikka teko sinänsä olisi pykälän sisältämän rikosluettelon mukainen.

Tekijän tahallisuuden tulee ulottua myös siihen, että teko on omiaan aiheuttamaan momentissa tarkoitettua vahinkoa. Tämän korostamiseksi on käytetty muotoilua ”siten, että teko on omiaan –”.

Kansainvälisen järjestön määritelmä sisältyisi 6 §:ään.

Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset luettelaisiin 1 momentissa enimmäisrangaistuksen mukaisesti järjestettyinä lievimmistä vakavimpiin rikoksiin. Terroristinen tarkoitus korottaisi useimmissa tapauksissa enimmäisrangaistusta kahdella vuodella.

1 kohta. Kohta koskisi laitonta uhkausta ja perätöntä vaarailmoitusta. Puitepäätöksen

1 artiklan 1 kappaleen i-kohdan mukaan terrorismirikoksena on pidettävä jonkin artiklassa luetellun terroriteon tekemisellä uhkaamista. Joulukuussa 2001 hyväksytyyn neuvoston lausuman mukaan i-kohdassa tarkoitettua uhkausrikosta on tarkasteltava kunkin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön perusteella. Jos kyseiseen rikokseen vaaditaan jokin lisämääre, kuten ”uskottava” uhka, lausuman mukaan on mahdollista soveltaa säädöstä tämän mukaisesti.

Suomen rikoslaissa i-kohta vastaa lähinnä 25 luvun 7 §:n mukaista laitonta uhkausta. Sitä koskevan pykälän mukaan se, joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Laittoman uhkauksen lisäksi kohta koskisi perätöntä vaarailmoitusta. Vaikka puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen i-kohta ei nimenomaisesti edellytä perättömän vaarailmoituksen kaltaisen teon pitämistä terrorismirikoksena, teko on kuitenkin luonteeltaan joissain tapauksissa uhkauksen tyyppinen. Lisäksi perätön vaarailmoitus on luonteeltaan teko, joka käytännössäkin voidaan tehdä terroristisessa tarkoituksessa. Perättömästä vaarailmoituksesta tuomitaan 34 luvun 10 §:n mukaan se, joka tekee pommista, tulipalosta, merihädästä, suuronnettomuudesta tai muusta vastaavasta hädästä tai vaarasta perättömän ilmoituksen, joka on omiaan aiheuttamaan pelastus- tai turvallisuustoimen taikka pako-kauhua. Rangaistuksena on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Lisäksi uhkaus voi olla jonkin muun rikoksen tekotapa, jolloin uhkausta arvioidaan asianomaisen rikoksen tunnusmerkistön mukaan. Esimerkiksi jäljempänä käsiteltävien liikennetuhotyön (34 luvun 2 §) ja kaappauksen (34 luvun 11 §) yksi tekotapa on väkivalan teolla uhkaaminen.

Terroristisessa tarkoituksessa tehdystä laittomasta uhkauksesta tai perättömästä vaarailmoituksesta rangaistaisiin vankeudella vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään

kolmeksi vuodeksi, jos teko olisi omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Koska mainittu lisäedellytys sulkee vähäisimmät teot pois, rikoksesta ei voitaisi tuomita sakkoo. Toisaalta enimmäisrangaistus olisi kohtalaisen lievä, koska kyse on tilanteista, joissa varsinaista terroritekkoa ei ole tehty. Uhkauksen suhteellinen lievyys tekona on otettu huomioon myös puitepäätöksessä, koska uhkauksen yrityksen ei edellytetä olevan rangaistava (4 artiklan 2 kappale) ja terroristiryhmän johtamisesta voidaan rangaista lievemmin, jos on tehty vain uhkaus (5 artiklan 3 kappale).

2 kohta. Kohta koskisi tahallista vaaran aiheuttamista, tahallista räjähdერიkosta ja rikosta teräselakia vastaan.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen a-kohdan mukaan terrorismirikoksina ovat rangaistavia ihmishenkeen kohdistuvat rikokset, jotka voivat aiheuttaa kuoleman. B-kohdassa mainitaan henkilön ruumiillista koskemattomuutta loukkaavat törkeät rikokset. Alkuperäiset ranskankieliset sanamuodot osoittavat, että terrorismirikokset eivät ole välttämättä rikoksia, joissa seurauksena on hengen menetyt tai ruumiinvamma. Pelkkä hengen tai terveyden vaarantaminenkin olisi sisällytettävä ehdotettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luetteloon.

Suomen lainsäädännössä hengen tai terveyden vaarantamista tarkoittavat rangaistussäännökset koskevat jäljempänä käsiteltäviä terveyden vaarantamista ja sen törkeää tekomuotoa sekä vaaran aiheuttamista (21 luvun 13 §). Siitä tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheuttaa toiselle vakavan hengen tai terveyden vaaran. Rangaistuksena on sakkoo tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Vaaran aiheuttamista koskeva rangaistussäännös koskee siis myös törkeällä huolimattomuudella tehtyjä tekoja, joihin puitepäätöksen sisältämä terrorismirikosten luettelo ei ulotu. Puitepäätös koskee vain tahallisia tekoja. Tämän vuoksi ehdotetussa terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luettelossa tehtäisiin rajaustahalliseen vaaran aiheuttamiseen. Käytännössä tämän tekemuodon soveltamisala jää suppeaksi, sillä tahallisesti toimiva pyrkinee yleensä toimissaan pidem-

mälle kuin pelkän vaaran aiheuttamiseen.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohdan mukaan terrorismirikoksena on rangaistava muun muassa aseiden ja räjähteiden hallussapito, hankinta, kuljetus, toimitus tai käyttö. Tekoja olisi arvioitava aseita koskevien erityisten rangaistussäännösten nojalla. Lisäksi aseisiin kohdistuviin rikoksiin syylistynyt lienee usein osallinen johonkin toiseenkin terrorismirikokseen, kuten esimerkiksi tuhotyöhön.

Räjähteistä säädetään räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa (263/1953). Sen 1 §:n 3 momentin mukaan räjähdystarvikkeiden maahantuonti on sallittu ainoastaan siihen annetulla luvalla. Räjähdystarvikkeiden maastaviennistä on voimassa, mitä sotatarvikkeiden maastaviennistä on säädetty.

Muovailtavia räjähteitä, joita tarkoitetaan muovailtavien räjähteiden merkitsemisestä tunnistamista varten tehdyssä yleissopimuksessa, ei saa tuoda maahan, valmistaa, pitää hallussa eikä luovuttaa, ellei niihin ole lisätty merkkiainetta sopimuksessa tarkoitettulla tavalla (1 a §:n 1 mom.). Tällaisten muovailtavien räjähteidenkin maastaviennistä on 4 momentin mukaan voimassa, mitä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/1990) säädetään.

Räjähdysasetuksen (473/1993) 8 §:n mukaan räjähteiden valmistus on sallittu vain erillisellä luvalla. Asetuksen 39 §:n mukaan räjähteiden varastointiin kaupan yhteydessä tulee hakea lupa. Asetuksen 49 §:ssä säädetään siitä, kenelle räjähteitä saa luovuttaa. Asetuksen 55 §:ssä määrätään, että räjähteiden pysyvään varastointiin tulee hakea lupa. Asetuksen 7 luku koskee sitä, kuinka paljon räjähteitä saadaan säilyttää ilman varastointilupaa.

Räjähteitä koskeva rangaistussäännös on rikoslain 44 luvun 11 §:ssä. Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta räjähdysvaarallisista aineista annetun lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti valmistaa, tuo maahan, käyttää, pitää hallussaan, varastoi, säilyttää, kuljettaa, pitää myynnissä tai luovuttaa vaarallista ainetta tai tuotetta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, rä-

jähderikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 44 luvun 11 §:n sekä räjähdysvaarallisista aineista annetun lain ja räjähdäsetuksen muodostama kokonaisuus kattaa osittain puitepäätöksen f-kohdassa tarkoitettujen räjähteiden hallussapidon, hankinnan, kuljetuksen, toimituksen tai käytön. Näin ollen räjähderikos mainittaisiin terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luettelossa. Koska puitepäätös koskee vain tahallisia rikoksia, tehtäisiin kuitenkin rajuus tahallisen räjähderikokseen. Räjähhteiden maastavientiä koskisi jäljempänä 3 kohdassa mainittava maastavientirikos.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohdassa ei ole rajattu, mitä aseita siinä tarkoitetaan. Siksi myös teräselaisissa (108/1977) tarkoitettut teräaseet voisivat periaatteessa tulla kysymykseen. Käytännössä tarvetta luokitella teräselain mukaiset rikokset terroristisessa tarkoituksessa tehdyiksi rikoksiksi vähentää se, että ne eivät yleensä täytä yleistä edellytystä, jonka mukaan teon on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Sen vuoksi riittää, että vakavin teräselain mukainen rikos eli rikos teräselakia vastaan mainittaisiin ehdotetussa terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luettelossa.

Rikoksesta teräselakia vastaan tuomitaan teräselain 5 §:n mukaan se, joka luvattomasti tuo maahan, valmistaa, kaupaksi tarjoaa tai pitää kaupan vaarallisen teräaseen taikka sitä yrittää. Rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Vaaralliset teräaseet on lueteltu teräselain 1 §:ssä ja teräaseasetuksen (409/1977) 1 §:ssä. Varsinaisten teräaseiden lisäksi säännöksiä vaarallisista teräaseista sovelletaan myös erilaisiin lyömäaseisiin sekä toisen vahingoittamiseen käytettäväksi tarkoitettuun tai siihen soveltuvaan sähköpatukkaan, tarkkuussinkoon ja muuhun näitä vastaavaan välineeseen.

Hallitus on antanut esityksen uudeksi järjestyslaiksi (HE 20/2002 vp). Sen säätämisen yhteydessä teräselaki kumottaisiin. Lakiesityksessä ehdotetuista rangaistussäännöksistä olisi ehdotettu järjestyslain 17 §:n 1 momentti (vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen) sellainen, joka järjestyslain tul-

tua hyväksytyksi täytyisi lisätä 2 kohtaan. Kohdasta jätettäisiin tuolloin vastaavasti pois rikos teräselakia vastaan.

Jos 2 kohdan mukainen teko on tehty terroristisessa tarkoituksessa ja siten, että se on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, siitä tuomittaisiin vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Ilman tällaista tarkoitusta tehtyinä kohdassa tarkoitetuista rikoksista tuomittaisiin sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta, joten enimmäisrangaistusta korotettaisiin kahdella vuodella. Samalla yleisesti käytettyjen asteikkoratkaisujen mukaisesti sakkomahtoisuus poistuisi.

Ehdotettu enimmäisrangaistus määräytyisi ensinnäkin sen perusteella, että pääsääntöisesti pykälässä korotettaisiin enimmäisrangaistuksia terroristisen tarkoituksen vuoksi kahdella vuodella. Toiseksi enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta sen vuoksi, että kyseisten tekojen yrityksestä olisi mahdollista tuomita kolmen vuoden vankeusrangaistus. Tätä edellyttää jäljempänä 3 §:n yhteydessä käsiteltävä puitepäätöksen mukainen velvoite, jonka mukaan terroristiryhmän johtamisesta tulee voida tuomita 15 vuoden enimmäisrangaistus.

3 kohta. Kohta koskisi törkeää varkautta ja törkeää moottorikulkuneuvon käyttövarkautta, joiden kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuhotyötä, liikennetuhotyötä, terveyden vaarantamista, törkeää vahingon tekoa, törkeää ampuma-aserikosta sekä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/1990) tarkoitettua maastavientirikosta.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen e-kohdan mukaan terrorismirikoksena on rangaistava ilma-alusten ja alusten tai muiden joukkoliikenne- tai tavarankuljetusvälineiden haltuunotto. Suomen lainsäädännössä vastaavissa teoissa on osaksi kysymys kaappauksesta, osaksi varkausrikoksista ja osaksi käyttövarkauksista. Useissa tapauksissa tällainen kulkuvälineen haltuunottaja lienee lisäksi osallinen johonkin muuhun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen.

Käyttövarkaudessa tekijällä ei ole tarkoitusta tulla kulkuneuvon omistajaksi, vaan ai-

noastaan käyttää sitä jonkin aikaa ja sitten palauttaa tai hylätä se. Käyttövarkauden kohteena voi olla vain moottorikulkuneuvo. On mahdollista, että kulkuväline anastetaan omaksi, jolloin ei voitaisi soveltaa käyttövarkautta koskevia säännöksiä, vaan varkaus-säännöksiä.

Kohtaa ei puitepäätöksen sanamuodosta huolimatta tarvitse ulottaa kaikenlaisiin kulkuneuvoihin, vaan kohta koskisi vain joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuvia moottorikulkuneuvoja. Rajausta moottorikulkuneuvoihin jättäisi ulkopuolelle ne ilma-alukset, alukset ja tavarankuljetusvälineet, joissa ei ole moottoria. Lähtökohdaksi voidaan ottaa, että moottorittoman kulkuneuvon tai kuljetusvälineen varkaus tai luvaton käyttö ei voi olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle eikä sitä siis tarvitse kohdassa mainita. Moottorikulkuneuvot puolestaan rajattaisiin puitepäätöksen mukaisesti joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuviin. Kohta ei siis koskisi sellaisia pieniä moottorikulkuneuvoja, joita kokonsa ja kuljetuskykynsä vuoksi ei voida pitää joukkoliikenne- tai tavarankuljetusvälineinä.

Tehdyt rajaukset huomioon ottaen voidaan lähteä siitä, että kohdassa tarkoitettu varkauden kohteena oleva kulkuneuvo on erittäin arvokasta omaisuutta. Varkautta pidetään 28 luvun 2 §:n mukaan törkeänä muun muassa silloin, kun anastamisen kohteena on erittäin arvokas omaisuus, ja varkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä varkaudesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Jos kyseessä on käyttövarkaus, voidaan silloinkin lähtökohdaksi ottaa, että teko on kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa pidettävä törkeänä. Moottorikulkuneuvon käyttövarkautta pidetään 28 luvun 9 b §:n mukaan törkeänä, jos teossa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen tai muuten erityisen tuntuva vahinkoa ja haittaa, ja teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Näitä perusteita arvioitaessa voidaan moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskevan hallituksen esityksen (HE 240/2001 vp) mukaan kiinnittää huomiota muun muassa rikoksen kohteen ar-

voon. Myös törkeästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen d-kohdan mukaan kysymyksessä on terrorismirikos, jos aiheutetaan hallinnollisille tai julkisille laitoksille, liikennejärjestelmille, infrastruktuureille atk-järjestelmät mukaan luettuna, mannerjalustalla sijaitsevalle kiinteälle lautalle, julkisille paikoille tai yksityiselle omaisuudelle suuria tuhoja, jotka voivat saattaa vaaraan ihmishenkiä tai aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä. Saman kappaleen g-kohdassa mainitaan vastaavasti vaarallisten aineiden vapauttaminen taikka tulipalojen, tulvien tai räjähdysten aiheuttaminen siten, että ihmishenkiä saatetaan vaaraan. Saman kappaleen h-kohdassa mainitaan veden- tai sähkövoiman jakelun tai muun perusluonnonvaran toimittamisen häirintä tai keskeytys siten, että ihmishenkiä saatetaan vaaraan.

Mainittujen puitepäätöksen kohtien mukaisia tekoja olisi Suomen rikoslaisissa arvioitava osittain tuhotyönä, liikennetuhotyönä tai törkeänä tuhotyönä, osittain törkeänä vahingon tekona ja osittain terveyden vaarantamisena, törkeänä terveyden vaarantamisena tai törkeänä ympäristön turmelemisena.

Tuhotyöstä tuomitaan 34 luvun 1 §:n mukaan se, joka 1) syyttää tulipalon, 2) räjäyttää jotakin taikka 3) saa aikaan vedentulvan tai luonnontilan muun mullistuksen, siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa taikka siitä on yleistä erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaraa. Tuhotyöstä tuomitaan myös se, joka omaisuutta vahingoittamalla tai tuhoamalla taikka tuotanto-, jakelu- tai tietojärjestelmän toimintaan oikeudettomasti puuttamalla aiheuttaa vakavan vaaran energiahuollolle, yleiselle terveydenhuollolle, maanpuolustukselle, oikeudenhoidolle tai muulle näihin rinnastettavalle yhteiskunnan tärkeälle toiminnolle. Rangaistus tuhotyöstä on vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Liikennetuhotyöstä tuomitaan 34 luvun 2 §:n mukaan se, joka 1) tuhoaa kulkuneuvon tai kiinteän lautan, tai niiden välineistön taikka kulkuneuvon, liikenteen ohjausmerkin

tai muun liikenteen laitteiston taikka vahingoittaa tai muuntaa niitä, 2) antaa liikenteeseen liittyvän väärän tiedon tai 3) tekee kuluneuvossa, lentokentällä, kiinteällä lautalla tai liikenteen ohjailutehtävissä olevaa henkilöä kohtaan väkivaltaa taikka uhkaa häntä väkivallalla, siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa liikenteessä tai kiinteällä lautalla, eikä teko ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Rangaistus liikennetuhotyöstä on vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tuhotyötä ja liikennetuhotyötä sekä toisaalta törkeää tuhotyötä koskevissa rangaistussäännöksissä hengen tai terveyden vaara arvioidaan eri tavalla. Niin sanottu abstraktinen vaara hengelle ja terveydelle täyttää tuhotyön tai liikennetuhotyön tunnusmerkistön. Törkeää tuhotyötä koskevassa rangaistussäännöksessä (34 luvun 3 §) yksi teon törkeäksi tekevä ankaroittamisperuste on se, että tuhotyö tai liikennetuhotyö aiheuttaa suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa. Tunnusmerkistö edellyttää konkreettista vaaraa. Jos muutkaan ankaroittamisperusteet eivät sovellu, abstraktinen vaara hengelle tai terveydelle täyttää pelkästään tuhotyön tai liikennetuhotyön tunnusmerkistön. Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen d-kohdassa ilmaistu vaara ("voivat saattaa vaaraan ihmishenkiä") on abstraktinen. Puitepäätöksen on sen vuoksi katsottava edellyttävän, että myös perustunnusmerkistöt tuhotyö ja liikennetuhotyö sisällytetään terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luetteloon.

Joissain tapauksissa puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen d-kohdassa tarkoitettuja suuria tuhoja voitaneen saada aikaan myös muilla kuin tuhotyön tai liikennetuhotyön tunnusmerkistössä tarkoitetuilla tavoilla. Sen vuoksi on myös törkeän vahingonteon kuluuttava ehdotettuun rikosluetteloon. Vahingonteosta tuomitaan 35 luvun 1 §:n mukaan se, joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta taikka toista vahingoittaakseen oikeudettomasti hävittää, turmelee, kätkee tai salaa tietovälineelle tallennetun tiedon tai muun tallennuksen. Törkeästä vahingonteosta tuomitaan saman luvun 2 §:n mukaan, jos vahingonteolla aiheutetaan 1) erittäin suurta vahinkoa, 2) rikoksen uhril-

le tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuvaa vahinkoa taikka 3) historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokkaalle omaisuudelle huomattavaa vahinkoa, ja vahingon teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Puitepäätöksessä tarkoitettut teot vastaavat vakavuudeltaan törkeää vahingon tekoa. Siitä tuomitaan vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen g-kohdan mukaan terrorismirikoksena on pidettävä muun muassa terroristisessa tarkoituksessa tehtyä vaarallisten aineiden vapauttamista. Suomen rikoslain mukaan tällainen teko olisi arvosteltava terveyden vaarantamisena (34 luvun 4 §), törkeänä terveyden vaarantamisena (34 luvun 5 §) tai törkeänä ympäristön turmelemisena (48 luvun 2 §).

Terveyden vaarantamisesta tuomitaan 34 luvun 4 §:n mukaan se, joka 1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitettua aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla, 2) levittää vakavaa sairautta, 3) käyttää säteilylähdettä säteilylain (592/1991) vastaisesti, 4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka toimii ydinenergiaa käytettäessä ydinenergialain (990/1987) vastaisesti tai 5) geeniteknikkalain (377/1995) vastaisesti valmistaa, käyttää, tuo maahan, pitää myynnissä tai luovuttaa geenitekniikalla muunnettua organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita, siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa. Rangaistuksena on vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Törkeästä terveyden vaarantamisesta tuomitaan saman luvun 5 §:n mukaan, jos terveyden vaarantaminen tehdään aiheuttaen suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Voidaan kuvitella tilanne, että terveyden vaarantaminen kohdistuu pienehköön, valtion tai kansainvälisen järjestön toiminnan kannalta tärkeään ihmisryhmään, teko tehdään terroristisessa tarkoituksessa ja on myös omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai järjestölle. Törkeän tervey-

den vaarantamisen soveltamiskynnys ei kuitenkaan ylity, koska teko ei kohdistu suureen ihmismäärään. Sen vuoksi on tarpeen mainita myös perustekomuoto terveyden vaarantaminen ehdotetussa terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten luettelossa.

Terveyden vaarantaminen ja törkeä terveyden vaarantaminen vastaavat myös eräitä muidenkin puitepäättöksen 1 artiklan kohtien mukaisia tekotapoja.

Puitepäättöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohdan mukaan terrorismirikoksia voivat olla aseiden, räjähteiden, atomiaseiden sekä biologisten ja kemiallisten aseiden valmistus, hallussapito, hankinta, kuljetus, toimitus tai käyttö sekä biologisten ja kemiallisten aseiden osalta tutkimus ja kehittäminen. Suomen lainsäädännössä kohta vastaa useita eri rikoksia. Jo edellä (2 kohdassa) käsiteltiin räjähdერიkosta ja rikosta teräselakia vastaan. Tässä kohdassa käsitellään törkeää ampuma-aserikosta sekä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa tarkoitettua maastavientirikosta.

Ampuma-aselain (1/1998) 18 §:n 1 momentin mukaan jollei ampuma-aselaissa toisin säädetä, luvanvaraista on 1) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirto ja tuonti Suomeen, siirto ja vienti Suomesta, kauttakuljetus kaupallisessa tarkoituksessa, kauppa, hankkiminen, hallussapito ja valmistaminen, 2) ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaaminen ja muuntaminen, 3) kaupallisessa tarkoituksessa harjoitettava ampumaradan pitäminen, ja 4) kaupallisessa tarkoituksessa harjoitettava ampuma-aseiden käyttöön kouluttaminen. Lain 43 §:ssä luetellaan hyväksyttävät käyttötarkoitukset, joihin hankkimislupa voidaan antaa. Lain 84 §:n 1 momentin mukaan ampuma-asetta, aseiden osaa, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia ei saa luovuttaa toiselle, ellei ampuma-aselaissa toisin säädetä.

Lain 41 §:n mukaan puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirrossa, viennissä ja kauttakuljetuksessa noudatetaan, mitä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa ja sen nojalla säädetään.

Lain 101 §:ssä säädetään ampuma-

aserikoksesta. Tämän hallituksen esityksen kannalta keskeisiä ovat 1 momentin 1—3 kohdat. Ampuma-aserikoksesta tuomitaan se, joka ampuma-aselain vastaisesti tahallaan 1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia, 2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa tai muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan, pitää ampumarataa taikka kouluttaa ampuma-aseiden käyttöön, ja 3) lainaa ampuma-aseen tai aseiden osan sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon. Lain 102 §:n mukaan kysymyksessä on törkeä ampuma-aserikos, jos ampuma-aserikoksessa 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita tai aseiden osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Pykälässä mainitulla erityisen vaarallisella ampuma-aseella tarkoitetaan lain 9 §:n mukaan 1) sinkoa, kranaatinheitintä, takaaladattavaa tykkiä sekä rakenteeltaan ja käyttötarkoitukseltaan vastaavaa ampuma-asetta sekä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmää, 2) sarjatuliasetta ja 3) muuksi esineeksi kuin ampuma-aseeksi naamioitua ampuma-asetta.

Törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan rangaistukseksi vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Puitepäättöksen mukaisten ampuma-aseisiin kohdistuvien rikosten on katsottava Suomen lainsäädännössä vastaavan vakaavuudeltaan törkeitä ampuma-aserikoksia.

Puitepäättöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohta koskee aseiden kuljetusta. Kuljetusta on myös maastavienti. Räjähdyksivaarallisten aineiden ja puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden ja eräiden muiden tarvikkeiden maastavientiin on sovellettava puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettua lakia. Sen 7 §:n 1 momentin mukaan se, joka luvattomasti vie maasta puolustustarvikkeita tai luovuttaa tai siirtää ulkomaille puolustustarvikkeen valmistusoikeuden tai kuljettaa Suomen kautta kolmanteen maahan puolustustarvikkeita taikka sitä yrittää, on tuomittava maastavien-

tirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Maastavientirikoksesta on 2 momentin mukaan tuomittava myös se, joka maastavientiluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja.

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun asetuksen (108/1997) 2 §:ssä luetaan vastaavassa laissa tarkoitetut puolustustarvikkeet. Niitä ovat muun muassa automaattiasemat ja tarkkuuskiväärit, isokaliiperiset aseet ja heittimet, pommit, torpedot, raketit ja vastaavat laitteet ja ohjukset, erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut tulenjohtojärjestelmät, myrkylliset taisteluaaineet ja kyynelkaasut, sotilasarjähäydysaineet, suunnatun energian asejärjestelmät ja kineettisen energian asejärjestelmät. Suunnatun energian aseita ovat esimerkiksi laseraseet. Kineettisen energian aseet puolestaan perustuvat räjähtämättömän kappaleen suureen nopeuteen ja massaan.

Ehdotetussa 3 kohdassa tarkoitetuista rikoksista tuomittaisiin vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta, jos ne on tehty terroristisessa tarkoituksessa siten, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Rikosten enimmäisrangaistusta korotettaisiin siis tällaisessa tapauksessa kahdella vuodella tavanomaiseen enimmäisrangaistukseen verrattuna. Vähimmäisrangaistukset olisivat muuten tavanomaiset, mutta johdonmukaisuuden vuoksi terroristisessa tarkoituksessa tehdyn maastavientirikoksen vähimmäisrangaistusta korotettaisiin. Maastavientirikoksesta on nimittäin mahdollista tuomita myös sakkoa.

4 kohta. Kohta koskisi kemiallisen aseiden kiellon rikkomista, biologisen aseiden kiellon rikkomista ja kohdassa tarkemmin rajattua tahallista törkeää ympäristön turmelemista.

Puitepäättöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohta kohdistuu hyvin laajasti biologisiin ja kemiallisiin aseisiin. Terrorismirikoksina on pidettävä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä biologisten ja kemiallisten aseiden valmistusta, hallussapitoa, hankintaa, kuljetusta, toimitusta, käyttöä, tutkimusta ja kehittämistä.

Kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tuomitaan 11 luvun 7 a §:n mukaan se, joka kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon,

varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen vastaisesti 1) muuten kuin saman luvun 1—3 §:ssä tarkoitetulla tavalla käyttää kemiallista asetta, 2) kehittää, tuottaa, muutoin hankkii, varastoi tai pitää hallussaan taikka kuljettaa kemiallisen aseiden tai 3) osallistuu sotilaalliseen valmisteluun kemiallisen aseiden käyttämiseksi. Rangaistuksena on vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Pykälässä viitatus 11 luvun 1, 2 ja 3 § koskevat sodankäyntirikoksia.

Kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen (SopS 18—19/1997) I artiklan 1 kappaleen mukaan jokainen sopimusvaltio sitoutuu siihen, ettei se koskaan missään olosuhteissa a) kehitä, valmistaa, muutoin hanki, varastoi tai säilytä kemiallisia aseita taikka välittömästi tai välillisesti siirrä kemiallisia aseita kenellekään, b) käytä kemiallisia aseita, c) ryhdy mihinkään kemiallisten aseiden käyttöä valmisteleviin sotilaallisiin toimenpiteisiin, tai d) avusta, rohkaise tai suostuttele ketään millään tavoin toimimaan tavalla, joka tämän yleissopimuksen mukaan on sopimusvaltiolta kielletty. Jokaisen sopimusvaltion on VII artiklan 1 kappaleen mukaan kieltävä suorittamasta sen lainkäyttövallan alaisuudessa mainittuja tekoja sekä säädettävä tällaisia tekoja koskeva rikoslainsäädäntö.

Kemiallisen aseiden kiellon rikkomista koskeva rangaistussäännös kattaa puitepäättöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohtaan velvoitteet muuten, mutta kielto ”tutkia” kemiallisia aseita ei vaikuta olevan kaikilta osin kielletty rangaistussäännöksessä. Myöskään kemiallisten aseiden kieltosopimus ei edellytä näin pitkälle menevää kieltoa. Terroristisessa tarkoituksessa tehty ”tutkiminen” tulee kuitenkin osaksi rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena sillä perusteella, että kemiallisen aseiden kiellon rikkominen koskee myös kemiallisen aseiden hallussapitoa, ja osaksi jäljempänä käsiteltävän 2 §:n 3 kohdan mukaisena rikoksen valmisteluna.

Tässä esityksessä ehdotetun 11 luvun 7 b §:n mukaan biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tuomittaisiin se, joka 1) muuten kuin saman luvun 1—3 §:ssä tarkoitetulla tavalla käyttää biologista asetta tai toksiiniaset-

ta, 2) laittomasti valmistaa, kuljettaa tai toimittaa kemiallisen aseiden tai toksiiniaseiden, tai 3) bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoinnin kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen vastaisesti kehittää, tuottaa, muutoin hankkii, varastoi tai pitää hallussaan biologisia aseita tai toksiiniaseita taikka aseita, laitteita tai välineitä biologisen aseiden tai toksiiniaseiden levittämiseksi. Rangaistuksena olisi vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Mainitun bakteriologistia (biologisia) ja toksiiniaseita koskevan yleissopimuksen (SopS 14—15/1975) 1 artiklan mukaan jokainen sopimusvaltio sitoutuu siihen, ettei se milloinkaan missään olosuhteissa kehittä, tuota, varastoi tai muulla tavalla hanki tai säilytä hallussaan 1) sen tyyppisiä tai sellaisia määriä mikrobi- tai muita biologisia agensseja tai mitä alkuperää tahansa olevia tai millä menetelmällä tahansa tuotettuja toksiineja, joita ennaltaehkäiseviin, suojaaviin ja muihin rauhanomaisiin tarkoituksiin nähden ei voida pitää oikeutettuina ja 2) aseita, laitteita tai välineitä agenssien tai toksiinien levittämiseksi, joiden tarkoituksena on käyttää näitä agensseja tai toksiineja vihamielisiin tarkoituksiin tai aseelliseen selkkaukseen. Sopimuksen 4 artiklan mukaan jokaisen sopimusvaltion on ryhdyttävä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin kieltääkseen ja estääkseen sopimuksen 1 artiklassa mainittujen agenssien, toksiinien, aseiden, laitteiden ja välineiden levittämisen, kehittämisen, tuotannon, varastoinnin, hankkimisen tai säilyttämisen tämän valtion alueella tai missä tahansa sen lainsäädäntövaltan tai valvonnan alaisena.

Myöskään ehdotettu biologisia aseita koskeva rangaistussäännös ei kata kaikilta osin tutkimista, joka on mainittu puitepäätöksessä yhtenä tekotapana. Tutkimiseen voidaan kuitenkin soveltaa biologisen aseiden kiellon rikkomista koskevan rangaistussäännöksen lisäksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua koskevaa 2 §:n 3 momentin säännöstä.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen 6 kohdan mukaan terrorismirikoksena on pidettävä muun muassa terroristisessa tarkoituksessa tehtyä vaarallisten aineiden vapautta-

mista siten, että ihmishenkiä saatetaan varaan. Suomen lainsäädännössä kysymys voi olla 3 kohdassa käsitellystä terveyden vaarantamisesta tai 5 kohdassa käsiteltävästä törkeästä terveyden vaarantamisesta. Lisäksi tekoa voitaisiin joissain tapauksissa pitää törkeänä ympäristön turmelemisena. Törkeästä ympäristön turmelemisesta tuomitaan 48 luvun 2 §:n mukaan, jos ympäristön turmelemisessa 1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutunut tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat taikka 2) rikos tehdään saman luvun 1 §:ssä tarkoitetun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta. Lisäksi rikoksen on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistuksena tuomitaan vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Törkeän ympäristön turmelemisen tekotavat käyvät ilmi 48 luvun 1 §:stä, joka koskee ympäristön turmelemista. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti. Pykälän 1 momentin 2 kohta koskee aineiden, valmisteiden tai tuotteiden käsittelyä tai laitteen käyttöä vastoin ympäristönsuojelulain nojalla annettua säännöstä, otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta taikka jätelakia. Lisäksi kohta koskee jätehuollon järjestämisvelvollisuuden laiminlyömistä. Pykälän 1 momentin 3 kohta koskee jätteiden maahantuontia tai maastavientiä. Kaikista 1 momentin mukaisista teoista rankaisemisen edellytyksenä on, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle. Pykälän 3 momentin mukaan ympäristön turmelemisena rangaistaan myös eräät menettelyt ympäristön muuttamiseksi.

Kun otetaan huomioon ympäristön turmelemisen törkeäksi tekevät seikat, puitepäätöksessä tarkoitettuja tekoja on pidettävä tör-

keänä ympäristön turmelemisena. Puitepäätös koskee vain tahallisia tekoja, joten kohdassa tehtäisiin rajaus tahalliseen törkeään ympäristön turmelemiseen. Lisäksi tehtäisiin rajaus 48 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun tekotapaan eli esineen, aineen, säteilyn tai muun sellaisen päästämiseen ympäristöön. Sen sijaan momentin muissa kohdissa ja 3 momentissa tarkoitettavat tekotavat voidaan jättää ehdotetun 4 kohdan ulkopuolelle, koska ne eivät vastaa puitepäätöksessä tarkoitettua tekotapaa eli vaarallisten aineiden vapauttamista.

4 kohdassa tarkoitetuista rikoksista tuomittaisiin vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi, jos ne on tehty terroristisessa tarkoituksessa ja siten, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Enimmäisrangaistuksia siis korotettaisiin kahdella vuodella, jos kyseessä on terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos. Vähimmäisrangaistuksia ei muutettaisi.

5 kohta. Kohta koskisi törkeää pahoinpitelyä, ihmisryöstöä, panttivangin ottamista, törkeää tuhotyötä, törkeää terveyden vaarantamista, ydinräjähderikosta ja kaappausta.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen b-kohta koskee henkilön ruumiillista koskemattomuutta loukkaavia törkeitä rikoksia. Kyseisen kappaleen johdannosta ilmenee, että puitepäätös koskee vain tahallisia rikoksia.

Puitepäätöksessä tarkoitettuja tekoja on Suomen lain mukaan pidettävä lähinnä törkeinä pahoinpitelyinä. Siitä tuomitaan 21 luvun 6 §:n mukaan, jos pahoinpitelyssä 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, 2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai 3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa välinettä, jos rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä pahoinpitelystä tuomitaan vankeutta vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen c-kohdassa mainitaan terrorismirikoksina ihmisryöstö ja panttivangin ottaminen. Suomen rikoslaissa on vastaavat rikosnimikkeet. Ihmisryöstöstä säädetään 25 luvun 3 §:ssä. Puitepäätöstä ajatellen merkityksellinen lienee

lähinnä sen 1 kohta. Sen mukaan ihmisryöstöstä tuomitaan se, joka väkivallalla, uhkautuksella tai kavaluudella ottaa valtaansa toisen saattaakseen hänet ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin tai pakkotyöhön. Pykälän 2 kohta koskee viittätoista vuotta nuorempia lapsia ja 3 kohta orjuutta ja orjia. Kaikissa tapauksissa edellytetään, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Ihmisryöstöstä tuomitaan vankeutta vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Panttivangin ottamisesta säädetään saman luvun 4 §:ssä. Siitä rangaistaan sitä, joka riistää toiselta vapauden pakottaakseen jonkun muun tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin uhalla, ettei panttivankia vapauteta tai että hänet surmataan tai hänen terveyttään vahingoitetaan. Lisäksi teon on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Panttivangin ottamisesta tuomitaan vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen d-, g- ja h-kohdat koskevat erilaisia tuhotyön tai vahingonteon tyyppisiä rikoksia. Kohtien sisältöä on selostettu tarkemmin edellä 3 kohdan yhteydessä. Kuten sielläkin todettiin, näiden puitepäätöksen kohtien mukaiset teot voivat olla Suomen lainsäädännössä myös törkeitä tuhotöitä. Siitä tuomitaan 34 luvun 3 §:n mukaan, jos tuhotyö tai liikennetuhotyö tehdään 1) aiheuttaen suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, 2) aiheuttaen jollekin yhteiskunnan tärkeälle toiminnolle uhkaavan vahingon pitkäaikaisuuden tai laaja-alaisuuden vuoksi taikka muusta syystä erityisen vakavaa vaaraa taikka 3) sodan tai muiden poikkeusolojen aikana, jos rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä tuhotyöstä on tuomittava vankeutta vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen g-kohdan alku koskee vaarallisten aineiden vapauttamista siten, että ihmishenkiä saatetaan vaaraan. Suomen lainsäädännössä kysymys voi olla, paitsi edellä 3 kohdassa tarkoitettua terveyden vaarantamisesta ja 4 kohdassa käsitellystä törkeästä ympäristön turmelemisesta, myös törkeästä terveyden vaarantamisesta. Siitä tuomitaan 34 luvun 5 §:n mukaan, jos terveyden vaarantaminen tehdään aiheuttaen suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen

tai terveyden vaaraa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistuksena tuomitaan vankeutta vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohta koskee muun muassa atomiaseiden valmistusta, hallussapitoa, hankintaa, kuljetusta, toimitusta tai käyttöä. Suomen rikoslainsäädännössä kysymys olisi ydinräjähdერიkoksesta. Siitä tuomitaan 34 luvun 6 §:n mukaan se, joka tuo maahan taikka täällä valmistaa tai räjäyttää ydinräjähteiden tai pitää sellaista hallussaan. Ydinräjähdერიkoksesta tuomitaan rangaistukseksi vankeutta vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Ydinräjähdერიkoksesta tuomitaan myös se, joka räjäyttää ydinräjähteiden Etelämanerialueella. Muilta osin ydinräjähdერიkoksesta koskee siis vain Suomessa tehtyjä tekoja.

Vuonna 1998 on hyväksytty 34 luvun 6 §:n muutos (EV 214/1998 vp). Muutoksen mukaan pykälän 1 momentin soveltamisala laajeni niin, että rajautuminen Suomessa tehtyihin tekoihin koskisi vain maahantuontia. Uuden sanamuodon mukaan ydinräjähdერიkoksesta rangaistaisiin sitä, joka tuo Suomeen taikka valmistaa tai räjäyttää ydinräjähteiden tai pitää sellaista hallussaan. Lainmuutos tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Lainmuutoksen voimaantulon on ajateltu riippuvan täydellisestä ydinkoekiellostä vuonna 1996 tehdyn sopimuksen voimaantulosta. Koska sopimuksen voimaantulo ei ole pikaisessa näköpiirissä ja koska muutettu sanamuoto voimassa olevaa selvästi paremmin vastaa puitepäätöstä, tasavallan presidentin asetuksella säädettäisiin, että jo hyväksytty lainmuutos tulee voimaan samana ajankohtana kuin tässä esityksessä ehdotetut lainmuutokset.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen e-kohta koskee ilma-alusten, alusten tai muiden joukkoliikenne- tai tavarankuljetusvälineiden haltuunottoa. Osaksi kysymys on teoista, joita Suomen lainsäädännön mukaan arvioitaisiin kaappauksena. Aluksen kaappauksesta tuomitaan voimassa olevan 34 luvun 11 §:n mukaan se, joka väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten oikeudettomasti 1) puuttuu lennolla olevan ilma-aluksen tai kauppamerenkulussa olevan aluksen ohjaukseen, 2) ottaa lento- tai meriturvallisuutta vaarantavalla tavalla ilma-

aluksen tai kauppamerenkulussa olevan aluksen määräysvaltaansa tai 3) ottaa kiinteän lautan määräysvaltaansa. Aluksen kaappauksesta tuomitaan vankeutta vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Edellä tässä esityksessä on ehdotettu, että pykälän nimeksi muutettaisiin ”kaappaus” ja että se koskisi alusten lisäksi raideliikennekulkuneuvoja ja joukkoliikenteessä olevia moottorikulkuneuvoja. Lisäksi tekotapana mainittaisiin väkivallan käytön tai sillä uhkaamisen lisäksi muu oikeudeton menettely.

Kohdassa luetelluista rikoksista tuomittaisiin vankeutta vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi, jos ne on tehty terroristisessa tarkoituksessa ja siten, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Kohdassa tarkoitettujen rikosten enimmäisrangaistusta korotettaisiin siis tässä tapauksessa kahdella vuodella vankeusrangaistuksen yleiseen enimmäismäärään asti. Ihmisryöstön, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdერიkoksen ja kaappauksen vähimmäisrangaistus pysyisi muuttumattomana. Johdonmukaisuuden vuoksi terroristisessa tarkoituksessa tehdyn törkeän pahoinpitelyn ja panttivangin ottamisen vähimmäisrangaistus olisi tavanomaisen yhden vuoden sijasta kaksi vuotta.

6 kohta. Kohta koskisi surmaa. Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen a-kohtan mukaan terrorismirikoksena on pidettävä ihmishenkeen kohdistuvia rikoksia, jotka voivat aiheuttaa kuoleman. Teot ovat kappaleen alkuosan mukaan tahallisia.

Suomen lainsäädännön mukaisia puitepäätöksen tätä kohtaa vastaavia henkirikoksia ovat murha, tappo ja surma. Taposta säädettäisiin 7 kohdassa ja murhasta 2 momentissa.

Surma on henkirikosten lievin tekomuoto ja luultavasti vain äärimmäisen poikkeuksellisissa tilanteissa voitaisiin ajatella surman olevan tehty terroristisessa tarkoituksessa. Johdonmukaisuussyyt kuitenkin edellyttävät, että henkirikosten kaikki tekomuodot mainittaisiin pykälässä.

Surmasta tuomitaan 21 luvun 3 §:n mukaan, jos tappo, huomioon ottaen rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikoksentehtäjän vaikuttimet tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventä-

vien asianhaarojen vallitessa tehty. Surmasta on tuomittava vankeutta vähintään neljäksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Jos terroristista tarkoitusta ja teon aiheuttamaa vahinkoa koskevat rangaistuksen korottamisen edellytykset täyttyvät, surmasta olisi tuomittava vankeutta vähintään neljäksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi.

7 kohta. Kohta koskisi tappoa. Siitä tuomitaan 21 luvun 1 §:n mukaan se, joka tappaa toisen. Rangaistuksena on vankeutta määrääjäksi, vähintään kahdeksaksi vuodeksi. Enimmäisrangaistus on siis Suomen lainsäädännön mukainen määräaikainen enimmäisrangaistus eli kaksitoista vuotta vankeutta.

Puitepäätöksen 5 artiklan 2 kappaleen mukaan terroristinen tarkoitus ei edellytä enimmäisrangaistuksen korottamista, jos säädetty rangaistus on jo kansallisen lainsäädännön mukainen enimmäisrangaistus. Puitepäätöksen hengen mukaista olisi kuitenkin se, että terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon suhtauduttaisiin ankarammin kuin tappoon yleensä. Sen vuoksi ehdotetaan mahdollisuutta tuomita myös elinkautinen vankeusrangaistus. Jos teko on tehty terroristisessa tarkoituksessa siten, että se on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, taposta tuomittaisiin vankeutta vähintään kahdeksaksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Vaikka tapon enimmäisrangaistus näin olisi murhan tasolla, jos kyseessä on terroriteko, vähimmäisrangaistus osoittaisi kuitenkin selvästi tapon olevan lievemmin rangaistava teko kuin murha. Murhasta voidaan tuomita vain vankeutta elinkaudeksi.

Kuten surmaa, myöskään tappoa ei juuri arvioitaisi terroristisessa tarkoituksessa tehynä rikoksena, sillä sellaiseen liittyy yleensä vakaata harkintaa tai vakavan yleisen vaaran aiheuttaminen, mikä useimmiten johtanee arvioimaan tekoa murhana.

2 momentti. Momentti koskisi murhaa. Rikoslain 21 luvun 2 §:n mukaan kysymyksessä on murha, jos tapo tehdään 1) vakaasti harkiten, 2) erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, 3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai 4) tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen

törkeä. Murhasta tuomitaan vankeutta elinkaudeksi.

Murhaa ei sinänsä olisi välttämätöntä mainita pykälässä. Puitepäätöksen 5 artiklan 2 kappaleen mukaan terroristinen tarkoitus ei nimittäin edellytä enimmäisrangaistuksen korottamista, jos säädetty rangaistus on jo kansallisen lainsäädännön mukainen enimmäisrangaistus. Murhasta voidaan tuomita vain vankeutta elinkaudeksi, joten murhan enimmäis- tai vähimmäisrangaistusta ei voida korottaa terroristisen tarkoituksen vuoksi. Murha ehdotetaan kuitenkin sisällytettäväksi pykälään ensinnäkin johdonmukaisuuden vuoksi, jotta myös vakavin puitepäätöksen mukainen teko voitaisiin arvioida Suomen lainsäädännössä terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena. Toiseksi murha on syytä sisällyttää pykälään siksi, että jäljempänä luvussa esitettävät viittaukset 1 §:ään koskisivat myös murhaa.

Koska murhan rangaistusasteikkoa ei muutettaisi, murhan tekotapaan ei tarvitsisi liittää sitä edellytystä, että se on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Momentin mukaan terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta tuomittaisiin vankeutta elinkaudeksi.

2 §. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu. Rikoksen valmistelu on säädetty Suomen rikoslaissa rangaistavaksi vain poikkeuksellisesti. Rangaistavia tekoja ovat muun muassa joukkotuhonnan valmistelu (11 luvun 7 §), maanpetoksellinen yhteydenpito (12 luvun 11 §), valtiopetoksen valmistelu (13 luvun 3 §), yleisen järjestyksen aseellisen rikkomisen valmistelu (17 luvun 5 §), yleisvaarallisen rikoksen valmistelu (34 luvun 9 §) ja salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi (45 luvun 24 §). Valmistelukriminalisoinnit koskevat siis yleensä oikeusjärjestyksen vakavimpiin lukemia rikoksia. On perusteltua, että vakavuudeltaan näihin rinnastettava terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu on myös rangaistava teko.

Valmistelukriminalisoinnin tarve ilmenee myös puitepäätöksestä. Sen 2 artikla koskee terroristiryhmään liittyviä terrorismirikoksia. Tällaisesta rikoksesta rankaiseminen ei edellytä, että ryhmä olisi vielä tehnyt mitään var-

sinaisia terroritekoja. Sen vuoksi kriminalisointi on tarpeen ulottaa melko pitkälle, siis valmisteluun saakka.

1 momentti. Momentti sisältäisi yksilöityjä menettelytapoja, joita pidettäisiin terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna. Rangaistavuuden edellytys on, että valmistelu on tehty 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun teon tekemiseksi. Valmistelu on siis tähdännyt jonkin näissä 1 §:n 1 momentin kohdissa mainitun teon tai murhan tekemiseen. Suhteellisen vähäisiä 1 §:n 1 momentin 1 kohdan rikoksia viittaus ei koskisi. Puitepäätös ei edellytä tässä kohdassa mainittujen rikoksien yrityksenkään rangaistavuutta, saati valmistelun.

Valmistelu olisi rangaistavaa, jos se tähtäisi tekoon, joka olisi toteutuessaan tehty terroristisessa tarkoituksessa siten, että se olisi omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Kuitenkin 1 §:n 2 momentin mukaisen teon eli murhan valmistelu olisi rangaistava jo pelkästään terroristisen tarkoituksen vuoksi.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta tuomittaisiin sakkoa tai vankeutta enintään kolmeksi vuodeksi. Ehdotetun rangaistusasteikon olisi ensinnäkin oltava oikeassa suhteessa 1 §:n 1 momentin 2—7 kohtien mukaisten tekojen ja varsinkin niiden yritysten rangaistuksiin. Puitepäätöksen mukaan näiden kohtien mukaisten tekojen yritysten on oltava rangaistavia. Ehdotetun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisen teon yrityksestä voitaisiin tuomita kolme vuotta vankeutta. Johdonmukaisuuden vuoksi valmistelulle ei ole perusteita ehdottaa ankarampaa enimmäisrangaistusta.

Toiseksi rangaistusasteikon olisi oltava oikeassa suhteessa muihin valmistelukriminalisointeihin. Joukkotuhonnan valmistelusta ja valtiopetoksen valmistelusta voidaan tuomita neljä vuotta vankeutta, maanpetoksellisesta yhteydenpidosta ja yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta kaksi vuotta vankeutta sekä yleisen järjestyksen aseellisen rikkomisen valmistelusta ja salahankkeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi yksi vuosi vankeutta. Näihin asteikkoihin verrattuna terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta ehdotettava rangaistusasteikko,

sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta, olisi sopiva.

Kolmanneksi kolmen vuoden enimmäisrangaistus olisi sopiva sen vuoksi, että terroristiryhmän johtamisesta on puitepäätöksen mukaan voitava tuomita 15 vuoden enimmäisrangaistus. Tätä käsitellään tarkemmin 3 §:n yhteydessä.

1 kohta. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta rangaistaisiin ensinnäkin sitä, joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen sopii toisen kanssa tai laatii suunnitelman sellaisen rikoksen tekemisestä. Tekotavat rinnastuvat 11 luvun 7 §:ssä säädettyyn joukkotuhonnan valmisteluun. Myös salahanketta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi koskevassa rangaistussäännöksessä (45 luvun 24 §) tekotapana mainitaan keskinäinen sopiminen.

Ehdotettua kohtaa olisi tulkittava vastaavalla tavalla kuin mitä joukkotuhonnan valmistelun yhteydessä on esitetty (HE 94/1993 vp). Näin ollen myös ehdotetun kohdan soveltaminen edellyttää, että on olemassa todellinen ja varteen otettava sopimus tai suunnitelma rikoksen tekemiseksi terroristisessa tarkoituksessa. Aivan selvästi toteuttamiskelvottomat sopimukset ja suunnitelmat jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle. Ehdotettu kohta koskisi sellaisten henkilöiden toimintaa, jotka sopivan tilaisuuden tullen todellisuudessa voisivat ryhtyä panemaan suunnitelmaa täytäntöön, sekä sellaisen vakavasti otettavan suunnitelman laatimista, joka olisi toteutettavissa.

2 kohta. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna pidettäisiin, jos joku tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen valmistaa, pitää hallussaan, hankkii, kuljettaa, käyttää tai luovuttaa räjähteen, kemiallisen tai biologisen aseiden, ampuma-aseiden taikka vaarallisen esineen tai aineen.

Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen f-kohdan mukaan terrorismirikoksena on pidettävä aseiden, räjähteiden, atomiaseiden sekä biologisten ja kemiallisten aseiden valmistusta, hallussapitoa, hankintaa, kuljetusta, toimitusta tai käyttöä sekä biologisten ja kemiallisten aseiden osalta tutkimusta ja kehittämistä. Ehdotetun 1 §:n mukaan tämän puitepäätök-

sen kohdan vuoksi terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä rikoksina voitaisiin pitää räjähdერიkosta, rikosta teräselakia vastaan, törkeää ampuma-aserikosta, puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa tarkoitettua maastavientirikosta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomista, biologisen aseiden kiellon rikkomista ja ydinräjähdერიkosta.

Useimpien aseita ja räjähteitä koskevien kriminalisointien lähtökohtana on se, että toiminta on tehty luvottomasti eli asianomaisen lain tai kansainvälisen sopimuksen vastaisesti. On kuitenkin ajateltavissa tilanne, että esimerkiksi ampuma-ase on hankittu sinänsä luvallisesti vaikkapa metsästyskäyttöön. Kemiallisen aseiden määrittelyyn sisältyviä myrkyllisiä kemikaaleja puolestaan on kielto- sopimuksen mukaan luvallista käyttöä yleissopimuksessa sallittuihin tarkoituksiin. Myös biologisia aseita voidaan kielto- sopimuksen mukaan käyttää laillisestikin, esimerkiksi laillisissa tutkimuslaboratorioissa rauhanomaisiin tarkoituksiin. Myöhemmin voikin ilmetä, että alun perin laillisia aseita onkin pidetty hallussa terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelemiseksi. Jottei rangaistavuuteen jäisi aukkoa, on tarpeen erikseen säätää rangaistavaksi valmistelunluonteiset teot, joiden kohteena ovat aseet, ampumatarvikkeet tai räjähteet silloinkin, kun tekijä ei ole rikkonut aseita tai räjähteitä koskevaa lainsäädäntöä.

Ehdotettu kohta on myös rinnasteinen yleisvaarallisen rikoksen valmistelua koskevan 34 luvun 9 §:n 1 momentin kanssa. Yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka tehdäkseen 34 luvun 1—5 §:ssä tarkoitettua rikoksen pitää hallussaan pommia, muuta räjähdettä taikka vaarallista laitetta tai ainetta.

Eri tekotavat — valmistaminen, hallussapito, hankkiminen, kuljettaminen, käyttäminen ja luovuttaminen — koskisivat kaikkia kohdassa lueteltuja räjähteitä, aseita ja muita tarvikkeita. Eri tekotapojen kuvaukset on valittu puitepäätöksen ja asianomaisten erityislakien perusteella. Kohdassa tarkoitetuilla aseilla ja muilla tarvikkeilla — räjähteillä, kemiallisilla ja biologisilla aseilla sekä ampuma-aseilla — tarkoitetaan samaa kuin asianomaisissa

erityissäännöksissä. Vaarallisilla esineillä ja aineilla tarkoitetaan mitä tahansa esinettä tai ainetta, josta voi olla yleistä vaaraa. Aine voi olla vaarallinen esimerkiksi myrkyllisyytensä, syövyttävyytensä tai muun sellaisen ominaisuuden takia.

Koska ehdotettu rangaistussäännös on pitkälle ulottuva, kohdassa ei erikseen mainitaisi teräaseita taikka ampuma-aseita tarkoitettuja aseiden osia, patruunoita tai ammuksia. Jos ne poikkeuksellisesti voivat aiheuttaa yleistä vaaraa, niitä voitaisiin pitää vaarallisina esineinä. Toisaalta ydinräjähteitä ei tarvitsisi erikseen mainita, koska 34 luvun 6 §:n mukaan ydinräjähteen maahantuonti, valmistaminen, käyttö ja hallussapito ovat aina rangaistavia riippumatta siitä, onko toimittu jonkin lain tai kansainvälisen sopimuksen vastaisesti. Siten ehdotettu 1 §:n 1 momentin 5 kohta kattaa kaikki terroristisessa tarkoituksessa tehdyt ydinräjähteeseen kohdistuvat teot.

3 kohta. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna olisi rangaistavaa myös, jos joku tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua rikoksen hankkii ydinräjähteen tai biologisen tai kemiallisen aseiden valmistukseen tarvittavia laitteita tai aineita taikka siihen tarvittavan valmistuskaavan tai -piirustuksen. Valmistuskaavalla tarkoitettaisiin kaikenlaisia valmistusohjeita.

Ehdotettu säännös muistuttaisi yleisvaarallisen rikoksen valmistelua koskevan 34 luvun 9 §:n 2 momenttia. Yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta tuomitaan sen mukaan se, joka tehdäkseen ydinräjähdერიkoksen hankkii ydinräjähteen valmistukseen tarvittavia laitteita tai aineita taikka siihen tarvittavan valmistuskaavan tai -piirustuksen.

Ehdotetussa kohdassa on yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta poiketen kysymys siitä, että ydinräjähteen valmistusta edistäviin toimiin ryhdytään rikoksen tekemiseksi terroristisessa tarkoituksessa, ei siis pelkästään yleisvaarallisen rikoksen tekemiseksi. Lisäksi tässä suhteessa ydinräjähteeseen rinnastettaisiin biologiset ja kemialliset aseet. Rinnastusta voidaan perustella ensinnäkin biologisten ja kemiallisten aseiden vaarallisuudella. Toiseksi tällainen laajennus on tarpeen sen vuoksi, että puitepäätöksen 1 artiklan 1 kap-

paleen f-kohdan mukaan terroristisessa tarkoituksessa tehtyä biologisten ja kemiallisten aineiden tutkimusta ja kehittämistä on pidettävä terrorismirikoksena. Velvoite ulottaa rangaistavuus tutkimukseen on pitkälle menevä, ja ehdotettu laitteiden, aineiden taikka valmistuskaavan tai -piirustuksen hankkimisen kriminalisointi on tarkoitettu vastaamaan tuota velvoitetta.

2 momentti. Momentissa säädettäisiin, että terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna ei pidetä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tekoa, joka on rangaistava 1 §:n 1 momentin tai 4 §:n 2 kohdan mukaan. Momentti koskisi siis räjähteisiin, aseisiin ja muihin vaarallisiin esineisiin tai aineisiin kohdistuvia tekoja. Tällaisia esineitä koskeva sääntely ehdotetussa luvussa on melko monimutkainen, minkä vuoksi ehdotettu momentti olisi selvyuden vuoksi tarpeen. Näin siitä huolimatta, että 1 §:n mukainen täytetty teko menee muutenkin 2 §:n mukaisen valmistelun edelle.

3 §. Terroristiryhmän johtaminen. Pykälä sisältäisi rangaistussäännöksen rikoksen terroristisessa tarkoituksessa tehneen terroristiryhmän johtamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan se, joka johtaa 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua rikoksen tai sellaisen rikoksen rangaistavan yrityksen taikka 2 §:ssä tarkoitettua rikoksen tehnyttä terroristiryhmää, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi. Joka johtaa terroristiryhmää, joka on tehnyt vain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rikoksen, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi (2 momentti). Joka tuomitaan terroristiryhmän johtamisesta, on tuomittava myös tekemästään tai johtamansa terroristiryhmän tekemästä 1 §:ssä tarkoitettua rikoksesta tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä taikka 2 §:ssä tarkoitettua rikoksesta (3 momentti). Terroristiryhmän määritelmä olisi 6 §:ssä.

1 momentti. Ehdotuksen mukaan se, joka johtaa 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua rikoksen tai sellaisen rikoksen rangaistavan yrityksen taikka 2 §:ssä tarkoitettua rikoksen tehnyttä terroris-

tiryhmää, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi. Yksikin tällainen rikos siis riittäisi siihen, että tekijä voidaan tuomita terroristiryhmän johtamisesta.

Puitepäätöksen 2 artiklan 2 kappaleen a-kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistukseen, että tahallisesta terroristiryhmän johtamisesta rangaistaan. Puitepäätöksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että terroristiryhmän johtamisesta voidaan langettaa vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään 15 vuotta. Jos terroristiryhmän johtaminen kuitenkin koskee ainoastaan 1 artiklan 1 kappaleen i-kohdassa tarkoitettua tekoa (eli uhkausta), enimmäisrangaistus on vähintään kahdeksan vuotta.

Jäljempänä tarkemmin käsiteltävän määritelmän mukaan terroristiryhmä toimii terrorismirikosten tekemiseksi. Suomenkielisestä käännöksestä samoin kuin muista kieliversioista saa sen käsityksen, että ryhmän ei sinänsä tarvitse olla vielä tehnyt terrorismirikoksia, jotta sen johtaminen olisi rangaistavaa. Kuitenkaan käytännössä ei voida ajatella, että joku henkilö tuomittaisiin terroristiryhmän johtamisesta silloinkin, kun ryhmä ei vielä ole tehnyt mitään rikoksia. Johtaminen käsitteenä tuntuu edellyttävän, että ryhmällä on ollut jotain toimintaa, joka osoittaa sen olevan juuri terroristiryhmä. Epäsuorasti sama ilmenee puitepäätöksestäkin. Lievempi rangaistusasteikko, kahdeksan vuoden enimmäisrangaistus, on varattu niitä tilanteita varten, joissa terroristiryhmän johtaminen koskee ainoastaan uhkausta, eli tilannetta, jossa on tehty vähäisin 1 artiklan 1 kappaleen rikosluettelon mukaisista rikoksista. Jos puitepäätöksessä olisi haluttu velvoittaa rankaisemaan johtamisesta silloinkin, kun ei ole tehty edes uhkausta, tämä olisi puitepäätöksessä otettu huomioon määräämällä tällöin noudatettavasta lievemmästä rangaistusasteikosta.

Esityksessä on terroristisessa tarkoituksessa tehtyihin rikoksiin rinnastettu niiden yritykset ja valmistelu sikäli, että nekin ovat tekoja, jotka voivat johtaa yhteiseen 15 vuoden

vankeusrangaistukseen. Teko voi jäädä yritykseksi satunnaisista syistä eikä ole perusteltua kohdella yrityksiä niin paljon lievemmin, että teon jääminen yritykseksi siirtäisi teon 2 momentin mukaisen huomattavasti lievemmän rangaistusasteikon piiriin. Ehdotetun 2 §:n mukaisen valmistelun asema on tulkinnanvaraisempi. Kun terroristiryhmän johtamista koskeva puitepäätöksen sanamuoto on hyvin avoin, on puitepäätöksen kansallisessa toimeenpanossa varmintä ottaa lähtökohdaksi se, että myös terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu katsotaan teoksi, johon syyllistyneen ryhmän johtaja voidaan tuomita 1 momentin mukaan. Erityisasemaan 2 momentin mukaisen lievemmän rangaistusasteikon piiriin jäisi näin ollen vain uhkaus.

Johtajaa ei ole puitepäätöksessä tarkemmin määritelty. Jonkin ryhmän johtamista koskevia rangaistussäännöksiä ei Suomen rikoslaissa ole kovinkaan monia. Johtaminen tai johtavassa asemassa toimiminen esiintyy tekotapana valtiopetoksen valmistelua (13 luvun 3 §), laitonta sotilaallista toimintaa (13 luvun 4 §) ja väkivaltaisen mellakan johtamista (17 luvun 4 §) koskevilla rangaistussäännöksissä. Lisäksi tuomittaessa salahankkeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi (45 luvun 24 §) johtajaa ja alkuunpanijaa rangaistaan muita ankarammin. Terroristiryhmän johtamisen käsite on kuitenkin suppeampi kuin näissä pykälissä käytetyt käsitteet. Valtiopetoksen valmistelussa ja laittomassa sotilaallisessa toiminnassa johtavien tekijöiden ryhmä on laajempi, koska nämä säännökset koskevat kaikkia johtavassa asemassa toimivia. Väkivaltaisessa mellakassa puolestaan on kysymys järjestäytymättömästä väkijoukosta, kun terroristiryhmä on määritelmänsä mukaisesti rakenteeltaan jäsenytynyt ryhmä, jolla on yhteinen päämäärä.

Joskaan ei vaikuta välttämättömältä, että kullakin terroristiryhmällä olisi vain yksi johtamisesta tuomittavissa oleva johtaja, ei johtajien määrä ryhmää kohti voisi olla kuin enintään muutama henkilö. Johtajuus voi ilmetä ryhmän hierarkiasta, mutta johtaminen ei sinänsä olisi sidottu mihinkään muodolliseen asemaan vaan olisi pikemmin tosiasiallista toimintaa. Tällaista on esimerkiksi käsien ja ohjeiden antaminen.

Terroristiryhmän johtamisesta tuomittaisiin vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi. Enimmäisrangaistus olisi siis ankarin Suomen rikoslain mukainen määräaikainen rangaistus. Rangaistusasteikko olisi sama kuin törkeässä sodankäyntirikoksessa ja törkeässä ihmisoikeuksien loukkaamisessa poikkeuksellisissa oloissa. Myös taposta voidaan tuomita 12 vuoden rangaistus, mutta vähimmäisrangaistuksena on kahdeksan vuotta. Ehdotettua ankaraa rangaistusta voidaan perustella terroristiryhmän johtamisen vakavuudella rikoksena. Toisaalta ankara enimmäisrangaistus on tarpeen, jotta puitepäätöksen mukainen velvoite säätää terroristiryhmän johtamisesta ainakin 15 vuoden enimmäisrangaistus tulisi täytetyksi. Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin yhteisestä rangaistuksesta, joka tuomitsemalla voidaan tuomita 15 vuoden rangaistus.

Terroristiryhmän johtamisesta ehdotettu rangaistusasteikko on laaja, mikä on välttämätöntä, kun otetaan huomioon 1 ja 2 §:ssä tarkoitettujen rikosten vakavuuden vaihtelu. Vaikka ryhmän tekemän teon laatu vaikuttaa siitä tuomittavan rangaistuksen ankaruuteen ja sitä kautta myös 3 momentin mukaan johtajalle tuomittavaan yhteiseen rangaistukseen, on terroristiryhmän toiminnan vakavuuden ja vaarallisuuden aste syytä ottaa huomioon myös mitattaessa rangaistusta terroristiryhmän johtamisesta.

2 momentti. Jos terroristiryhmä olisi tehnyt vain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun laittoman uhkauksen tai perättömän vaarailmoituksen, 1 momentissa tarkoitettu johtaja olisi tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Tämä lievempi rangaistusasteikko perustuu puitepäätöksen 5 artiklan 3 kappaleen määräykseen, jonka mukaan jos terroristiryhmän johtaminen koskee ainoastaan 1 artiklan 1 kappaleen i-kohdassa tarkoitettua uhkausta, enimmäisrangaistus on vähintään kahdeksan vuotta.

Tilanne, jossa terroristiryhmä olisi syyllistynyt vain uhkaukseen, on poikkeuksellinen. Sen vuoksi ei ole tarvetta muodostaa tätä tilannetta varten erillistä rangaistussäännöstä, vaan lievennetyistä rangaistusasteikosta voidaan säätää erillisenä momenttina.

Enimmäisrangaistus 2 momentin mukaisessa tilanteessa on kuusi vuotta vankeutta. Terroristisessa tarkoituksessa tehdystä laittomasta uhkauksesta tai perättömästä ilmianosta voitaisiin 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tuomita kolme vuotta vankeutta, joten 3 momentin mukaisesti tuomittava yhteinen vankeusrangaistus voisi olla pituudeltaan yhdeksän vuotta. Tämä riittää täyttämään puitepäätöksen mukaisen velvoitteen kahdeksan vuoden enimmäisrangaistuksesta. Tähän tosin riittäisi viidenkin vuoden enimmäisrangaistus 2 momentin mukaisesta terroristiryhmän johtamisesta. Viittä vuotta ei ole kuitenkaan käytetty Suomen rikoslaissa enimmäisrangaistuksen pituutena.

3 momentti. Joka tuomitaan terroristiryhmän johtamisesta, olisi tuomittava myös tekemästään tai johtamansa terroristiryhmän tekemästä 1 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä taikka 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Puitepäätöksen mukaan terroristiryhmän johtamisesta on pääsääntöisesti voitava tuomita ainakin 15 vuoden enimmäisrangaistus. Suomessa 15 vuoden enimmäisrangaistus tulee 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan kysymykseen määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäispituutena. 7 luvun 2 §:n mukaan yhteistä rangaistusta määrättäessä eri rikoksista seuraavan ankarimman enimmäisrangaistuksen saa ylittää, mutta rangaistus ei saa olla eri rikosten enimmäisrangaistusten yhteisaikaa pitempi. Ankarimman enimmäisrangaistuksen saa ylittää kolmella vuodella, jos ankarin rangaistus on vankeutta määrääjäksi vähintään neljä vuotta. Puitepäätöksestä neuvoteltaessa Suomi ilmoitti toteuttavansa mahdollisuuden tuomita 15 vuoden rangaistus siten, että johtaja tuomittaisiin yhteiseen rangaistukseen.

Terroristiryhmän johtamisesta tuomittaisiin vankeutta enintään 12 vuotta. Kaikista 1 §:n mukaisista terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista sekä 2 §:n mukaisesta sellaisten rikosten valmistelusta tuomittava enimmäisrangaistus on kolme vuotta vankeutta tai enemmän. Yhteinen vankeusrangaistus voisi siis olla puitepäätöksen mukainen 15 vuotta (2 momentin tapauksessa kuitenkin yhdeksän vuotta). Vastaavasti olisi otettava huomioon rangaistavat yritykset. Yrityksestä

rangaistaisiin luonnollisesti vain silloin kun se on asianomaisen rangaistussäännöksen mukaan rangaistava. Ehdotetussa 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 2 §:ssä on pelkätään rikoksia, joiden yritykset eivät ole rangaistavia. Eräitä tällaisia rikoksia on myös 1 §:n 1 momentin muissa kohdissa (vaaran aiheuttaminen, räjähdeterikos, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, biologisen aseiden kiellon rikkominen ja törkeä ympäristön turmeleminen). Niiltä osin yrityksen luonteisia tekoja arvosteltaisiin muiden rikosten rangaistavina yrityksinä tai täytettyinä rikoksina, kuten yleisperusteluissa on todettu. Sekä siltä osin kuin yritykset ovat rangaistavia että siltä osin kuin niitä arvioitaisiin täytettyinä rikoksina, niistä voidaan tuomita yritystä koskevan yleisen rangaistuksen vähentämissäännön (4 luvun 1 §) huomioon ottaen ainakin kolmen vuoden rangaistus. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen jäätyä yritykseksi yhteinen vankeusrangaistus voisi siis olla 15 vuotta vankeutta.

Ehdotettu 3 momentti määräisi ensinnäkin, että terroristiryhmän johtaja on tuomittava, paitsi terroristiryhmän johtamisesta sinänsä, myös tekemästään yksilöitävissä olevasta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä tai valmistelusta.

Terroristiryhmän johtaja tuomittaisiin johtamisen lisäksi paitsi sellaisesta rikoksesta, jossa hän on henkilökohtaisesti ollut tekijänä tai osallisena, myös muistakin terroristiryhmän tekemistä 1 tai 2 §:ssä tarkoitetuista rikoksista tai sellaisten rangaistavista yrityksistä. Kysymyksessä on poikkeuksellinen säännös, joka laajentaa johtajan vastuun sellaisiin ryhmän tekemiin tekoihin, joita ei yleisten tekijäkumppanuutta tai osallisuutta koskevien säännösten ja vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan voitaisi muuten lukea johtajan syyksi. Säännöksellä korostettaisiin johtajan vastuuta ja vältettäisiin vastuun kiertäminen esimerkiksi välikäsiä käyttämällä. Johtajan vastuun ankaruus edellyttää toisaalta, että johtajina pidetään vain niitä, joilla on todellinen valta määrätä järjestön toiminnasta.

Ryhmä sinänsä ei voi tehdä rikosta. Ilmaisu ”terroristiryhmän tekemä rikos” viittaakin sellaiseen rikokseen, joka on tehty ryhmän

puolesta. Lisäksi tekijän täytyy kuulua ryhmään tai toimia ryhmään kuuluvalta henkilöltä saamansa toimeksiannon perusteella.

Ehdotettu säännös ei tarkoittaisi syyksiluettavuudesta riippumatonta objektiivista vastuuta. Kun kysymys on terroristiryhmän tekemistä vaarallisista rikoksista, on perusteltua katsoa, että ryhmän johtajan vastuu lähtökohtaisesti ulottuu myös sellaisiin ryhmän toiminta-ajatuksen kattamiin yksittäisiin rikoksiin, joihin johtajaa ei voida pitää osallisena edes avunantajana. Tällainen tavonomaista laajempi vastuu perustuisi siis samoille näkökohdille kuin aikaisemmin ehdotettu rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen kriminalisointi (HE 183/1999 vp). Kummassakin tapauksessa rangaistusvastuu ulottuisi laajemmalle kuin mitä osallisuusvastuusta seuraa.

Puitepäätöksenään ei voida kuitenkaan katsoa edellyttävän, että terroristiryhmän johtaja tuomitaan myös ryhmän tekemistä rikoksista silloin, kun ilmenee, että häntä ei voida pitää niistä vastuullisina. Oppia esimiehen vastuusta alaisten tekemistä rikoksista on kehitelty varsinkin kansainvälisen rikosoikeuden piirissä. Koska sodankäynti ei sellaisenaan ole rikos, sotilas- ja muiden esimiesten toiminta ei luonnollisesti ole samantyyppistä kuin terroristiryhmän johtajan toiminta. Siitä huolimatta voidaan kansainvälisen rikosoikeuden käytännöstä saada tiettyä tulkinta-apua.

Esimerkiksi kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 28 artiklan a-kohdasta ilmenee, että sotilaspäällikön vastuu ulottuu vain tekoihin, joihin tosiasiallisesti hänen komennossaan ja valvonnassaan tai määräysvallassaan ja valvonnassaan olevat joukot ovat syyllistyneet sen seurauksena, että tämä sotilaspäällikkö tai sellaisena toimiva ei ole asianmukaisesti valvonut joukkojen toimintaa. Lisäedellytyksiä vastuun syntymiselle on kaksi. Ensinnäkin sotilaspäällikkö tai sellaisena toimiva tiesi tai sen hetken olosuhteet huomioon ottaen hänen olisi pitänyt tietää, että joukot olivat tekemässä tai aikoivat tehdä kyseiset rikokset. Sen arviointi, olisiko päällikön pitänyt tietää alaistensa teoista, on näin ollen tehtävä tapahtuma-ajan olosuhteiden perusteella. Lisäksi vastuuseen joutuminen edellyttää, että sotilaspäällikkö tai sellaisena

toimiva ei ryhtynyt kaikkiin käytettävissään oleviin tarpeellisiin ja kohtuullisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tai estääkseen rikosten tekemisen tai saattaakseen asian toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi tutkintaa ja syytteen nostamista varten. Artiklan b-kohta koskee muita esimiehen ja alaisen välisiä suhteita kuin sotilaalliseen käskyvaltaan perustuvia. Esimiehen vastuu sisältyy myös entisen Jugoslavian alueella ja Ruandassa tehtyjä rikoksia tutkivien kansainvälisten sotarikostuomioistuimen perussääntöihin. Näissä sekä toisen maailmansodan jälkiselvittelyjen yhteydessä toimineissa tuomioistuimissa on myös syntynyt asiaa valaisevaa oikeuskäytäntöä.

Kansainvälisten sotarikostuomioistuinten perussäännöistä ja kansainvälisestä oikeuskäytännöstä voidaan tehdä se johtopäätös, että esimiehen vastuu sulkeutuu pois, jos todellista esimiehen ja alaisen suhdetta ei ole ollut. Vastaavasti terroristiryhmän johtajan osalta tämä merkitsisi, että hän ei voisi olla vastuussa ainakaan sellaisista teoista, joita ei ole tehty ryhmän toiminnan piirissä. Hän ei esimerkiksi vastaisi ryhmään sinänsä kuuluvan terrorismirikoksesta, jonka tämä on tehnyt ryhmän toiminnan ulkopuolella ja muutenkin toimimatta ryhmän puolesta. Tämän korostamiseksi momentissa puhuttaisiin johtajan vastuusta "terroristiryhmän" teoista. Johtaja ei voisi olla vastuussa myöskään ainakaan silloin, kun hän ei ole tiennyt ryhmän jäsenen tekemästä tai jäsenen antaman toimeksiannon perusteella tehdystä teosta, eikä myöskään, jos hän on pyrkinyt estämään teon.

Jos johtajan syyksi luettava terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos on sellainen, että siitä olisi tuomittava elinkautinen vankeusrangaistus, tuomitaan yleisen säännön mukaan elinkautinen vankeusrangaistus yhteiseksi rangaistukseksi kaikista teoista (7 luvun 1 §:n 3 momentti). Murha on tällainen rikos. Edellä esitettyjen periaatteiden rajoissa johtaja voidaan tuomita tekemästään tai johtamansa ryhmän tekemästä murhasta.

Vaikka murhasta tuomitessa tuomitsemisen myös terroristiryhmän johtamisesta ei käytännössä vaikuta rangaistukseen, ei ehdotetun pykälän lähtökohtana kuitenkaan ole johtamisesta rankaisematta jättäminen, jos

jostain muusta rikoksesta tuomitaan elinkautinen rangaistus. Tämä lähtökohtahan johtaisi siihen, että jos terroristiryhmän johtaja on vastuussa murhasta, tuomiossa ei tarvitsisi mainita hänen syyllistymistään myös terroristiryhmän johtamiseen, mutta jos terroriteot olisivat lievempiä, johtaminen mainittaisiin. Tällainen menettely ei toisi riittävästi esille terroristiryhmän johtamisen erityistä moitittavuutta.

4 §. *Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.* Puitepäätöksen 2 artiklan 2 kappaleen b-kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kriminalisoitava terroristiryhmän toimintaan osallistuminen. Osallistumisesta mainitaan puitepäätöksessä esimerkkinä tietojen tai aineellisten välineiden antaminen terroristiryhmälle tai sen rahoittaminen jollakin tavalla. Kaikkea osallistumista koskee vaatimus toimintaan osallistujan tietoisuudesta siitä, että osallistuminen edistää terroristiryhmän rikollista toimintaa.

Osallistuminen on siis kuvattu puitepäätöksessä hyvin yleisluonteisesti. On kuitenkin selvää, että osallistumisessa on kysymys aktiivisesta toiminnasta. Alkuperäisessä puitepäätösehdotuksessa ehdotettiin kriminalisoitavaksi myös terroristiryhmän tukeminen ja kannattaminen, mutta nämä tekemuodot jätettiin jatkokäsittelyssä pois artiklasta.

Yleisperusteluissa on esitelty YK:n turvallisuusneuvoston vuonna 2001 hyväksymää päätöslauselmaa 1373. Päätöslauselman 2 ponsikappaleen a-kohdan mukaan valtioiden on pidätyttävä antamasta mitään aktiivista tai passiivista tukea yhteisöille tai henkilöille, jotka ovat mukana terroristisessa toiminnassa, mukaan lukien terroristiryhmien jäsenten värväyksen tukahduttaminen ja terroristeille tapahtuvan aseiden toimittamisen estäminen.

Mainitun kohdan sanamuodosta ei suoraan ilmene, onko valtioiden vain itse pidätydyttävä kohdassa mainitusta toiminnasta vai edellytetäänkö, että valtion on kriminalisoitava mainitut teot. Päätöslauselman täytäntöönpanoa valvojan komitean antama raportointiohje kuitenkin viittaa siihen, että ainakin valvontakomitean lähtökohtana on kriminalisointi. Raportointiohjeessa nimittäin tiedustellaan, mitkä rangaistussäännökset kieltävät värväyksen terroristiryhmään ja aseiden toimittamisen terroristeille. Valvon-

takomitean ohje ei tosin ole sitova.

Täsmennettäessä terroristiryhmän toimintaan osallistumisen tekotapoja voidaan käyttää apuna myös niitä ryhmässä tapahtuvaa toimintaa koskevia rangaistussäännöksiä, joita sisältyy voimassa olevaan rikoslakiin. Valtiopetoksen valmistelusta on säädetty 13 luvun 3 §:ssä. Siitä rangaistaan sitä, joka tehdäkseen valtiopetoksen 1) ryhtyy yhteydenpitoon vieraan valtion tai sen asiamiehen kanssa, 2) valmistaa, hankkii, kokoaa tai varastoi aseita, ampumatarvikkeita tai muita niihin rinnastettavia väkivallan käyttöön soveltuvia välineitä, 3) antaa koulutusta aseiden tai muiden väkivallan käyttöön soveltuvien välineiden käyttämisessä tai 4) värvää tai kokoaa väkeä tai varustaa sitä aseilla. Valtiopetoksen valmistelusta tuomitaan myös se, joka perustaa tai organisoii yhteenliittymän, jonka tarkoituksena on Suomen valtiosäännön tai valtiojärjestyksen väkivaltainen kumoaminen tai muuttaminen, osallistuu johtavassa asemassa tai muuten merkittävällä tavalla sellaisen yhteenliittymän toimintaan tai tietoisena yhteenliittymän tarkoituksena antaa sille merkittävää taloudellista, järjestöllistä tai muuta vastaavaa tukea.

Laittomasta sotilaallisesta toiminnasta tuomitaan 13 luvun 4 §:n mukaan se, joka laittomasti perustaa, organisoii tai varustaa sotilaallisesti järjestäytyneen yhteenliittymän, jonka tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, toimii sellaisessa yhteenliittymässä johtavassa asemassa, taloudellisesti tai muutoin merkittävällä tavalla tukee sitä tai siinä toimeenpanee tai antaa sotilaallista koulutusta.

Yleisen järjestyksen aseellisen rikkomisen valmistelusta tuomitaan 17 luvun 5 §:n mukaan se, joka tehdäkseen pykälässä tarkemmin lueteltuja rikoksia värvää tai kokoaa aseellista väkeä.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säättämisestä rangaistavaksi. Sen taustalla on vuonna 1998 hyväksytty yhteinen toiminta rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa (EYVL L 351, 29.12.1998, s. 1—3). Ehdotuksen mukaan 17 lukuun lisättäisiin 1 a §. Rikollisjärjestön toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin se, joka osallistuu aktii-

visesti rikollisjärjestön sellaiseen toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Rangaistavuuden edellytys on, että tällainen rikos myös tehdään. Rangaistukseksi on ehdotettu sakkoa tai enintään vuotta vankeutta. Hallituksen esityksessä on mainittu esimerkkejä rikollisjärjestön toimintaan osallistumisesta: uusien jäsenten hankkiminen, järjestön kokouksiin osallistuminen, maksujen kerääminen toiminnan rahoittamiseksi, toimitilojen hankkiminen järjestölle ja rikoksissa käytettäväksi tarkoitettujen aseiden tai muiden rikosentekovälineiden hankkiminen tai valmistaminen. Toimintaan osallistumisen on todettu olevan aina etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto. Hallituksen esityksestä annetuissa lausunnoissa (PeVL 10/2000 vp, HaVL 18/2000 vp) on kiinnitetty huomiota tunnusmerkistön tiettyyn epätäsmällisyyteen, mutta on samalla todettu ongelman osaksi vähenevän sen vuoksi, että rangaistavuuden edellytyksenä on pääteon tekeminen.

Puitepäätös terrorismin torjumisesta eroaa olennaisesti rikollisjärjestöön kuulumista koskevasta yhteisestä toiminnasta, sillä terrorismipuitepäätöksessä ei edellytetä, että rikos todella tehdään. Rikollisjärjestöön kuulumista koskevan yhteisen toiminnan mukaan jäsenvaltio voi kansallisen rikosoikeuden yleisten periaatteiden niin vaatiessa säätää rangaistavuuden edellyttävän, että rikos on tosiasiassa tehty. Terrorismipuitepäätöksessä tällaista poikkeusta ei ole. Puitepäätöksen mukaan terroristiryhmä toimii ”terrorismirikosten tekemiseksi”. Edellä 3 §:n yhteydessä katsottiin, että terroristiryhmän johtajuudesta rankaiseminen edellyttää, että ryhmä on tehnyt vähintään rangaistavan valmistelun. Vastaavia perusteita ottaa tämä lähtökohdaksi terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevalle rangaistussäännökselle ei ole, vaan osallistuminen on säädettävä rangaistavaksi silloinkin kun itse tekoa tai sen valmistelua ei ole vielä tehty. Tämän vuoksi rangaistussäännös tulisi kirjoittaa mahdollisimman yksityiskohtaiseksi. Koska puitepäätös on tältä osin yleisluonteisesti kirjoitettu, joudutaan pykälässä kuitenkin käyttämään myös yleisluonteista viittausta muihin vakavuudel-

taan rinnastettaviin tekoihin.

Ehdotuksen mukaan terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin se, joka edistääkseen terroristiryhmän rikollista toimintaa tai tietoisena siitä, että hänen toimintansa sitä edistää, 1) perustaa tai organisoii terroristiryhmän taikka värvää tai yrittää värvätä väkeä terroristiryhmää varten, 2) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla, 3) toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa terroristiryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten, 4) hankkii, yrittää hankkia tai luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä, 5) terroristiryhmää hyödyttääkseen hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle tai kansainväliselle järjestölle taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon, tai 6) muulla vakavuudeltaan näihin rinnastettavalla tavalla toimii terroristiryhmän hyväksi.

Terroristiryhmän toimintaan osallistumisen erityistapauksena pidettävästä terrorismin rahoittamisesta säädettäisiin 5 §:ssä. Terroristiryhmän määritelmä olisi 6 §:ssä.

Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen olisi muiden luvun rikosten tavoin rangaistava vain tahallisuudella. Rangaistussäännöksen erityisen luonteen vuoksi tahallisuuteen liittyvä tarkoitus tai tietoisuus mainittaisiin erikseen pykälän johdannossa. Myös puitepäätöksessä mainitaan erikseen, että osallistumisen on täytynyt tapahtua tietoisena siitä, että teko edistää ryhmän rikollista toimintaa. Johdonmukaisuuden vuoksi pykälän johdannossa mainittaisiin myös tahallisuuden korkeampi aste eli se, että teko on tehty tämän rikollisen toiminnan edistämiseksi.

Tahallisuusvaatimus merkitse ensinnäkin sitä, että toimintaan osallistujan on oltava vähintään tietoinen siitä, että hän toimii terroristiryhmän hyväksi. Tietoisuuden on katettava tieto siitä, että kyseessä on ehdotetun 6 §:n sisältämän määritelmän mukainen ryhmä. Henkilöhän voi esimerkiksi luovuttaa

toimitiloja yksityishenkilölle tulematta mitenkään tietämään, että toimitilat menevätkin jonkin ryhmän käyttöön. Tällöin hän ei toimi pykälässä tarkoitettulla tavalla tahallisesti. Lisäksi tahallisuus edellyttää, että tekijä on tietoinen ryhmän tarkoituksesta tehdä terroristimirikoksia. Jos hän luulee asioivansa esimerkiksi muunlaisen rikollisryhmän kanssa, hänen toimintansa ei ole tahallista.

Lisäksi henkilön on toimittava vähintään tietoisena siitä, että toiminta edistää terroristiryhmän rikollista toimintaa. Koska terroristiryhmällä tarkoitetaan ryhmää, joka toimii rikoksien tekemiseksi terroristisessa tarkoituksessa, tässä yhteydessä rikollisella toiminnalla tarkoitetaan 1 ja 2 §:n mukaisia rikoksia. Jos henkilö on sinänsä tietoinen siitä, että hän on tekemisissä terroristiryhmän kanssa, mutta luulee toimintansa edistävän esimerkiksi terroriteoista erillisiä omaisuusrikoksia, hän ei tällöinkään toimi pykälässä edellytetyllä tavalla tietoisena toimintansa luonteesta. Kuten edellä todettiin, ”rikollinen toiminta” ei kuitenkaan tarkoita, että terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos tai sellaisen valmistelu olisi vielä tehty.

1 kohta. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin ensinnäkin se, joka perustaa tai organisoii terroristiryhmän taikka värvää tai yrittää värvätä väkeä terroristiryhmää varten.

Perustaminen ja organisoiminen ovat ryhmän syntymisen ja jatkotoiminnan kannalta olennaisia toimintatapoja. Organisoiminen voi tapahtua perustamisvaiheessa tai olla muuta ryhmän olemassaolon kannalta keskeisen tärkeää aktiivista toimintaa. Rangaistavaa ei olisi jäseneksi liittyminen sinänsä. Myöskään pelkkä kokouksiin osallistuminen ei täyttäisi aktiivisen toiminnan kriteerejä. Terroristiryhmällä ei välttämättä edes ole mitään muodollista jäsenyyttä. Vaikka sellainen olisikin, jäsenyys ei olisi ratkaiseva kriteeri. Esimerkiksi ryhmän perustaja ja organisoija voivat toimia olematta kuitenkaan ryhmän jäseniä. Selvää on, että ryhmän tukeminen mielipiteitä esittämällä tai sen muu kannattaminen ei ole tämän kohdan eikä muidenkaan ehdotettujen säännösten mukaan rangaistavaa.

Väen värvääminen voi tapahtua kahdenkeskin keskusteluin tai laajamittaisemmin.

Se voisi tapahtua perustamisvaiheessa taikka myöhemmin. Värvääminen on toteutunut vasta, kun värväyksen kohde on liittynyt ryhmään. Sen vuoksi värväämiseen rinnastettaisiin värväämisen yritys, joka voi moitittavuudeltaan lähestyä onnistunutta värväämistä.

2 kohta. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta olisi kysymys myös, jos joku varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla.

Räjähteen tai aseiden luovuttaminen tai hallussapito terroristisessa tarkoituksessa voi olla rangaistavaa 1 §:n 1 momentin tai 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. Ryhmän aseistamisesta on kysymys laajamittaisemmasta toiminnasta. Ensinnäkin aseet tulisivat ryhmän käyttöön, kun 1 ja 2 §:ssä voi olla kysymys esimerkiksi aseiden luovuttamisesta yksityiselle henkilölle. Varustaminen käsitteenä osoittaa sen, että kysymys ei olisi yksittäisestä aseesta tai pienestä määrästä ampumatarvikkeita, vaan aseita tai muita kohdassa tarkoitettuja esineitä tai aineita olisi oltava enemmän. Varustaminen voi tarkoittaa aseiden tai muiden kohdassa tarkoitettujen esineiden tai aineiden hankkimista taikka niiden luovuttamista ryhmän käyttöön, joko vastikkeellisesti tai vastikkeetta.

Räjähteisiin, aseisiin ja ampumatarvikkeisiin rinnastettaisiin niiden valmistamiseen tarkoitettut aineet ja tarvikkeet. Muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla tarkoitettaisiin samaa kuin 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa.

Varustamiseen rinnastettaisiin varustamisen yritys, joka lähinnä voisi olla yritys hankkia aseita.

3 kohta. Terroristiryhmän toimintaan osallistumista olisi, jos joku toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa terroristiryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten.

Kohdassa tarkoitettua koulutusta ei ole rajattu, kunhan se vain tapahtuu terroristiryhmän rikollista toimintaa varten. Tyypillisesti tällainen koulutus olisi ampuma-aseiden tai räjähteiden käyttöön opastamista tai muuta rikosten tekemiseen kouluttamista. Poliittista tai aatteellista koulutusta ei yleensä voida pitää tällaisena kouluttamisena.

Koulutuksen toimeenpanemisella tarkoitetaan sen organisoimista ja käytännön toteuttamista. Siihen rinnastettaisiin yritykset toimeenpanna koulutusta. Kohta ei tietenkään koskisi viranomaisten tai järjestöjen luvallisesti antamaa koulutusta esimerkiksi aseiden käyttöön, kunhan se ei tapahdu terroristiryhmän rikollisen toiminnan edistämiseksi tai tietoisena siitä, että koulutus edistää tällaista toimintaa.

4 kohta. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin se, joka hankkii tai yrittää hankkia taikka luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä.

Puitepäätöksessä mainitaan esimerkkinä terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta ”aineellisten välineiden” antaminen. Ehdotetussa kohdassa esitettäisiin täsmällisemmin, minkälaisista välineistä voisi olla kysymys. Lähtökohtana on, että välineiden olisi oltava terroristiryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä. Erikseen mainittaisiin toimitilat ja muut ryhmän tarvitsemat tilat sekä kulkuvälineet. Kulkuvälineitäkin koskee edellytys, että niiden on oltava ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä. Toimi- ja muita tiloja tämä lisäedellytys ei koskisi, koska tällaisia tiloja on pidettävä aina erittäin tärkeinä. Toimitiloihin rinnastettaisiin muut ryhmän esimerkiksi jäsenensä majoittamiseksi tai piilottamiseksi tarvitsemat tilat. Muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä voisivat olla esimerkiksi tietojenkäsittely- tai viestitysvälineet taikka väärennetyt asiakirjat tai väärä raha. Varojen hankkimista koskisi 5 §, jossa säädettäisiin terrorismin rahoittamisesta.

Tekotapana mainittaisiin ensinnäkin hankkiminen. Jos hankkiminen tapahtuu laittomasti, tekoa voitaisiin periaatteessa arvioida myös esimerkiksi törkeänä varkautena tai kaappauksena. Tällöin valinta eri rangaistus-säännösten välillä ratkeaisi pykälän lopussa olevan toissijaisuuslausekkeen nojalla. Hankkimiseen rinnastettaisiin hankkimisen yritys.

Tekotapana mainittaisiin myös luovuttaminen. Tässä, kuten muuallakin ehdotetussa pykälässä, noudatettu tahallisuusvaatimus takaisi sen, ettei esimerkiksi hyvässä uskossa

toiminutta vuokranantajaa tai kauppiasta voitaisi rangaista terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta.

5 kohta. Puitepäätöksessä mainitaan toisena esimerkkinä terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta ”tietojen” antaminen terroristiryhmälle. Ehdotetussa kohdassa käytettäisiin täsmällisempää ilmausta. Lisäksi on lähdetty siitä, että tiedon on oltava tärkeä. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin se, joka terroristiryhmää hyödyttääkseen hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle tai kansainväliselle järjestölle taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon.

Tekotapa on samantyyppinen kuin mistä on säädetty vakoilua koskevassa rangaistus-säännöksessä (12 luvun 5 §). Teko kohdistuisi valtioon tai kansainväliseen järjestöön. Kansainväliseen järjestön määritelmä olisi 6 §:ssä. Ollakseen rangaistavaa terroristiryhmän toimintaan osallistumisena teon pitäisi olla tehty nimenomaan terroristiryhmän hyödyttämiseksi, ei siis pelkästään valtion tai järjestön vahingoittamiseksi tai vaikkapa vain uteliaisuudesta.

Esimerkiksi maanpuolustusta, poikkeuksellisiin oloihin varautumista, energiahuoltoa tai keskeisten valtioelinten toimitilojen turvajärjestelyjä koskevat tiedot voisivat olla sellaisia, että ne voisivat terroristiryhmän tietoon tullessaan aiheuttaa vakavaa vaaraa valtiolle. Myös kansainvälisillä järjestöillä voi olla tällaisia tietoja, esimerkiksi niiden päämajojen turvajärjestelyistä. Kohdassa tarkoitettujen tietojen ei sinänsä tarvitse olla salaiseksi julistettuja, vaan kuten vakoilusäännöstäkin tulkittaessa salaisten tietojen piiri määräytyy tietojen merkityksen perusteella.

Tietojen tuleminen terroristiryhmän tietoon tulisi olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, jotta kysymys olisi ryhmän toimintaan osallistumisesta. Tieto olisi siis sellainen, että se tyypillisesti aiheuttaa vakavaa vahinkoa, mutta välttämättä tällaista vahinkoa ei ole vielä aiheutunut.

Tekotapoina mainittaisiin tiedon hankkiminen, johon rinnastettaisiin tiedon hankkimisen yritys, sekä tiedon välittäminen, luo-

vuttaminen tai ilmaiseminen terroristiryhmälle.

6 kohta. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin myös se, joka muulla vakavuudeltaan 1—5 kohtien mukaisiin tekotapoihin rinnastettavalla tavalla toimii terroristiryhmän hyväksi.

Puitepäätöksen yleisluonteisuuden vuoksi tällainen tarkemmin täsmentämätön kohta on tarpeellinen. Kuten edellä 1—5 kohdista on käynyt ilmi, osallistumisesta tuomitsemisen kynnys on kuitenkin suhteellisen korkea. Tämäkään kohta ei mahdollista rankaisemista esimerkiksi pelkästä ryhmän kokouksiin osallistumisesta, sen tukemisesta mielipiteenilmauksin taikka sen kannattamisesta.

Kohdan mukaan rangaistavia voisivat olla ainakin sellaiset muutenkin rangaistavat teot, jotka on tehty terroristiryhmän rikollisen toiminnan edistämiseksi tai tietoisena siitä, että toiminta sitä edistää. Tällainen on terroristiryhmän rikoksella hankkimiin varoihin kohdistuva rahanpesu. Voimassa olevan lain mukaan rahanpesusta rangaistaan kätkemisrikoksena taikka sen törkeänä tai ammattimaisena tekemuotona (32 luvun 1—3 §). Eduskunnalle eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi annetussa hallituksen esityksessä (HE 53/2002 vp) on ehdotettu erillisiä rangaistussäännöksiä rahanpesurikoksista. Sekä voimassa olevan lain että hallituksen esityksen mukaan ankarin rahanpesurikoksen rangaistus on vankeutta kuudeksi vuodeksi, joten terroristiryhmän toimintaan osallistumisen enimmäisrangaistus on korkeampi. Jos rahanpesu on tehty vähintään tietoisena siitä, että se edistää terroristiryhmän rikollista toimintaa, terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevaa säännöstä voitaisiin soveltaa rahanpesusäännösten sijasta.

Kohdan mukaan voisivat tulla rangaistaviksi myös eräät sinänsä lailliset teot. Aina-kin terroristiryhmän talouden hoitaminen tai sen toiminnan kannalta tärkeiden taloudellisten neuvojen antaminen saattaa olla vakavuudeltaan rinnastettavissa 1—5 kohtien mukaisiin tekotapoihin. Jos myös tahallisuusvaatimus täyttyy, tällaista toimintaa voitaisiin pitää terroristiryhmän toimintaan osallistumisena. Sen sijaan terroristiryhmän jäsenen avustamista oikeudenkäynnissä, oikeu-

dellisten neuvojen antamista hänelle tai muuta oikeudellista avustamista ei missään tilanteessa voitaisi pitää kohdassa tarkoitettuna terroristiryhmän toimintaan osallistumisena. Muunlainen tulkinta vaarantaisi syytetyyn oikeuden puolustautua, joka on taattu muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen c-kohdassa.

Rangaistusasteikko ja toissijaisuuslauseke. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittaisiin vankeutta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Jos teko on 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava, sovellettaisiin kuitenkin niitä säännöksiä. Jos taas teosta on säädetty muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistusasteikko, sovelletaan sen sisältävää rangaistussäännöstä.

Puitepäätöksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta voidaan langettaa vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kahdeksan vuotta. Ehdotettu enimmäisrangaistus on siis valittu puitepäätöksen perusteella. Ehdotettu vähimmäisrangaistus on neljä kuukautta vankeutta. Vaikka terroristiryhmän toimintaan osallistumisen eri tekemuodoista on pyritty rajaamaan vähäisimmät pois, voi kuitenkin joissain tilanteissa olla tarpeen käyttää myös suhteellisen lieviä rangaistuksia. Sen vuoksi rangaistusasteikosta ehdotetaan laajaa. Ehdotettu rangaistusasteikko olisi myös sama kuin terrorismin rahoittamista koskevassa 34 luvun 9 b §:ssä ja mitä ehdotetaan terrorismin rahoittamisesta käytettäväksi rangaistusasteikoksi myös tässä esityksessä. Samaa rangaistusasteikkoa voidaan perustella tekojen samantyyppisyydellä, joka ilmenee myös puitepäätöksestä, jossa toiminnan rahoittaminen mainitaan yhtenä esimerkkinä terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta.

Puitepäätöksen mukainen ehdotettu enimmäisrangaistus mahdollistaa ankarammat rangaistukset kuin mitä voidaan tuomita useista 1 ja 2 §:n mukaisista rikoksista ja varsinkin avunannoista niihin, sillä avunannon ollessa kysymyksessä rangaistusasteikkoa lievennetään. Kuitenkin osallistuminen on vähäisempi teko kuin itse pääteko tai avunanto sellaiseen. Lisäksi osallistumisen ollessa kysymyksessä päätekona rangaistavaa terro-

rismirikosta ei ole edes välttämättä olemassa. Jos joku on esimerkiksi toiminut avunantajana johonkin 1 tai 2 §:n mukaan enintään kolmen vuoden vankeudella rangaistavaan rikokseen, hänet voidaan tuomita 5 luvun 3 §:n mukaisen vähentämissäännön perusteella vankeuteen vähintään 14 päiväksi ja enintään kahdeksi vuodeksi kolmeksi kuukaudeksi. Jos teko toisaalta on tehty terrorismiryhmän hyväksi, näyttäisi varsinkin ehdotettu 6 kohta sallivan rankaisemisen niin, että sekä vähimmäis- että enimmäisrangaistus olisivat moninkertaisesti ankarampia kuin avunannosta tuomittava rangaistus.

Yleisen lähtökohdan mukaan erityissäännöksen soveltaminen menee yleissäännöksen soveltamisen edelle. Ehdotettujen 1 ja 2 §:n ja toisaalta 4 §:n suhde toisiinsa erityis- ja yleissäännöksinä ei ole aivan yksiselitteinen. Toisaalta 4 § koskee terroristiryhmää, kun 1 ja 2 § koskevat muidenkin kuin terroristiryhmien tekemiä terrorismirikoksia. Toisaalta 1 ja 2 § koskevat vain tietynlaisia tarkkaan yksilöityjä rikoksia, kun 4 § ja varsinkin sen 6 kohta on yleisluonteinen. Jälkimmäistä näkökohtaa on pidettävä painavampana argumenttina sen puolesta, että jos sekä 1 tai 2 § että 4 § näyttäisivät soveltuvan, on sovellettava 1 tai 2 §:ää myös silloin, kun se johtaa lievempään rangaistukseen kuin 4 §:n soveltaminen. Tällainen pykälien keskinäisten suhteiden sääntely myös turvaa rangaistusjärjestelmän sisäisen johdonmukaisuuden. Ratkaisevaa ei tässä tapauksessa voi olla se, että 4 §:n enimmäisrangaistus on useissa tapauksissa korkeampi. Ehdotettu 4 §:n enimmäisrangaistus nimittäin perustuu puitepäätökseen, jossa ei tältä osin ole otettu huomioon kansallisen rikosoikeusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta.

Ehdotetun 4 §:n soveltamisalaan jäisivät siis teot, jotka eivät ole niin kiinteässä yhteydessä terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen, että tekijää voitaisiin rangaista tekijänä tai osallisena tällaisesta rikoksesta. Rangaistusta mitattaessa olisi otettava huomioon se, että rangaistus toimintaan osallistumisesta on oikeassa suhteessa mahdollisesta pääteosta ja varsinkin avunannosta siihen tuomittavaan rangaistukseen. Toimintaan osallistuminen on etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto. Jos päärrikosta ei ole tehty,

olisi rangaistusta toimintaan osallistumisesta mitattaessa pyrittävä arvioimaan, minkälaiseen rikokseen ryhmän toiminta tähtäsi, ja pyrittävä suhteuttamaan toimintaan osallistumisesta tuomittava rangaistus siihen rangaistukseen, joka tällaisesta täytetystä rikoksesta olisi voitu tuomita. Pykälän sallimat ankarimmat rangaistukset tulisivat siis kysymykseen siinä todennäköisesti harvinaisessa tilanteessa, että on tehty 1 §:n mukaan hyvin ankarasti rangaistava rikos, mutta ryhmän toimintaan osallistunutta ei silti voitaisi tuomita tällaisen rikoksen tekijänä tai siihen muuten osallisena.

Ehdotettu 4 § olisi toissijainen myös silloin, kun teosta on muualla laissa säädetty yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Useat 1 §:n mukaiset rikokset menevät 4 §:n edelle myös tällä perusteella. Myös 3 §:n mukaista säännöstä terroristiryhmän johtamisesta sovellettaisiin ensisijaisesti 4 §:ään nähden. Terroristiryhmän johtamista koskeva 3 § on ensisijainen myös sen 2 momentin mukaisessa tapauksessa, koska silloin saman pykälän 3 momentin mukaisesti tuomittavan yhteisen vankeusrangaistuksen enimmäispituus on yhdeksän vuotta vankeutta. Terrorismin rahoittamista, jota koskee ehdotettu 5 §, on pidettävä terroristiryhmään toimintaan osallistumisen erityistapauksena, jota olisi sovellettava ennen 4 §:ää. Tätä silmällä pitäen on ehdotettu, että myös silloin, kun teosta on muualla säädetty yhtä ankara rangaistus, 4 §:n säännöksen soveltaminen väistyisi.

5 §. *Terrorismin rahoittaminen.* Terrorismin rahoittamista koskeva säännös ehdotetaan sijoitettavaksi terrorismirikoksia koskevaan 34 a lukuun. YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä rahoittamista koskeva pykälä sijoitettiin 34 luvun 9 b §:ksi. Mainittuun pykälään verrattuna nyt ehdotettava pykälä sisältää eräitä muutoksia. Muilta osin viitataan terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamista koskeneeseen hallituksen esitykseen (HE 43/2002 vp) sisältyviin perusteluihin.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että lähes kaikissa momentin kohdissa viitattaisiin terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen liitteessä mainittuihin kansainvälisiin terrorisminvastaisiin yleissopi-

muksiin. Näin rangaistavan käyttäytymisen ala rajoitettaisiin ainoastaan rahoitussopimuksen tarkoitamiin tekoihin. Ainoat teot, joiden osalta ei viitattaisi kansainvälisiin yleissopimuksiin, olisivat momentin 1 kohdassa mainitut panttivangin ottaminen sekä kaappaus. Panttivangin ottamista koskevan säännöksen syntytausta on kansainvälisen terrorismin vastustamisessa, mutta se soveltuu myös esimerkiksi kiristystarkoituksessa tehtyihin lapsenryöstöihin (HE 94/1993 vp). Tällaisia tekoja ei ole katsottu perustelluiksi rajata rahoittamisäännöksen ulkopuolelle. Nykyinen aluksen kaappausta koskeva 34 luvun 11 § perustuu myös terrorisminvastaisiin kansainvälisiin yleissopimuksiin. Säännöstä ehdotetaan tässä esityksessä laajennettavaksi koskemaan myös raideliikennekulkuneuvojen ja joukkoliikenteessä olevien moottorikulkuneuvojen kaappaukset. Jos pykälän osalta viitattaisiin terrorismin rahoituksen vastaisessa yleissopimuksessa tarkoitettuihin yleissopimuksiin, ehdotetut pykälän laajennukset jäisivät rahoittamista koskevan pykälän soveltamisalan ulkopuolelle, mitä ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa mainittaisiin mahdollisena rahoituskohteena ydinenergian käyttörikos. Aikaisemmassa terrorismin rahoittamista koskevassa 34 luvun 9 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tässä yhteydessä mainittuja luvaton ydinenergian käyttöä ja ydinenergiain rikkomista ei tarvitsisi enää mainita, sillä niitä koskenut ydinenergiain (990/1987) rangaistussäännös on nyttemmin kumottu ja korvattu ydinenergian käyttörikosta koskevalla rikoslain 44 luvun 10 §:n säännöksellä (400/2002).

Pykälän 2 momentin mukaan terrorismin rahoittamisesta tuomittaisiin myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan luvun 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Nykyisen terrorismin rahoittamista koskevan 34 luvun 9 b §:n 2 momentin mukainen viittaus muihin rikoslain pykäliin ei olisi enää tarpeen. Ehdotetun pykälän 2 momentissa viitattuun terrorismirikoksia koskevan luvun 1 §:ään on nimittäin sisällytetty ne muut rikokset, jotka sisältyvät terrorismin rahoittamista koskevaan 34 luvun 9 b §:n 2 momenttiin, joka perustuu terrorismin ra-

hoituksen vastaisen yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen b-kohtaan. Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen b-kohdassa ei aseteta siinä tarkoitetuille rikoksille ehdotetun 34 a luvun 1 §:ään sisältyvää, puittepäätöksen mukaista edellytystä, jonka mukaan teon on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Voidaan kuitenkin katsoa, että yleissopimuksen mainitussa kohdassa tarkoitettut teot täyttävät edellytyksen, koska yleissopimuksessa edellytetään tekojen olevan luonteeltaan tai asiayhteydeltään sellaisia, että niiden päämääränä on aiheuttaa pelkoa väestön keskuudessa tai pakottaa hallitus tai kansainvälinen järjestö tekemään tietty toimenpide tai pidättäytymään tietystä toimenpiteestä. Tällaisten tekojen voidaan ilman nimenomaista edellytystäkin katsoa olevan omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa esimerkiksi jollekin valtiolle. Ehdotettu 2 momentti ei näin olisi soveltamisalaltaan rajoitetumpi kuin mitä yleissopimus edellyttää, ja momentti täyttäisi yleissopimuksen asettamat vaatimukset.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi samantyyppinen toissijaisuuslauseke kuin terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevaan säännökseen. Terrorismin rahoittamista koskevan pykälän ehdotettu ja puittepäätöksen mukainen enimmäisrangaistus mahdollistaa ankarammat rangaistukset kuin mitä voidaan tuomita useista 1 ja 2 §:n mukaisista rikoksista ja avunannosta niihin. Lisäksi terrorismin rahoittaminen tulee rangaistavaksi riippumatta siitä, tehdäänkö itse terrorismirikos vai ei. Terrorismin rahoittaminen saattaa tulla joissakin tapauksissa rangaistavaksi myös osallisuutena rikokseen, myös rikoskumppanuutena. On nimittäin mahdollista katsoa, että terrorismin rahoittaminen muodostaa kokonaisuutena arvioiden niin olennaisen osan itse terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen täytäntöönpanosta, että rahoittajaa voidaan rangaista rikoskumppanina. Näin ollen jos sekä 1 että 5 § näyttäisivät soveltuvan tekoon, on ensisijaisesti sovellettava 1 §:ää myös silloin, kun se johtaisi lievempään rangaistukseen kuin 5 §. Sama koskee myös 2 ja 5 §:n välistä suhdetta. Terrorismin rahoittaminen on mahdollista tietyissä tilanteissa katsoa esimerkiksi ehdotetun 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa

tarkoitetuksi sopimiseksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen tekemisestä taikka osallisuudeksi terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen.

Ehdotettu toissijaisuuslauseke mahdollistaisi rangaistusjärjestelmän sisäisen johdonmukaisuuden noudattamisen, vaikka terrorismin rahoittamisen enimmäisrangaistus perustuu puitepäätöksen asettamiin vaatimuksiin. Ehdotetun 5 §:n soveltamisalaan jäisivät teot, jotka eivät ole niin kiinteässä yhteydessä itse terrorismirikokseen, että rahoittajaa voitaisiin rangaista tekijänä taikka muuten osallisena. Näin ollen rangaistusta mitattaesakin olisi otettava huomioon se, että rangaistus terrorismin rahoittamisesta on oikeassa suhteessa mahdollisesta pääteosta ja etenkin avunannosta siihen tuomittavaan rangaistukseen, mihin viitattiin myös terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamista koskeneessa hallituksen esityksessä.

Toissijaisuuslausekkeen mukaan ehdotettu 5 § olisi toissijainen myös silloin, kun teosta on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus. Useat 1 §:n mukaiset rikokset menisivät 5 §:n edelle tällä perusteella, kuten myös terroristiryhmän johtamista koskeva 3 §. Terrorismin rahoittaminen on sen sijaan ensisijainen suhteessa terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta koskevaan 4 §:ään. Tämän vuoksi 5 §:n soveltaminen ei väistyisi, kun teosta on muualla laissa säädetty yhtä ankara rangaistus.

Toissijaisuuslausekkeen ehdotetaan kattavan myös pykälän 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettut teot ja niiden rangaistavat yritykset sekä osallisuuden niihin. Jos teko olisi rangaistava mainituissa kohdissa tarkoitettuna rikoksina tai niiden yrityksinä taikka osallisuutena niihin, terrorismin rahoittamista koskevaa pykälää ei sovellettaisi. Osallisuudella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä rikoskumppanuutta, välillistä tekemistä, yllytystä ja avunantoa.

Rahoittaminen voi tietyissä tapauksissa ensinnäkin olla niin olennainen osa itse rikoksen täytäntöönpanotointa, että rahoittajan toimintaa arvioitaisiin rikoskumppanuutena rikokseen. Tällöin rahoittaja tuomittaisiin pääteokoon soveltuvan rikossäännöksen mukaan. Toiseksi rahoittaminen saattaa tulla ar-

vioitavaksi yllytyksenä tai avunantona rikokseen. Näin lienee erityisesti pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen rikosten kohdalla. Niiden osalta terrorismin rahoittamista koskeva kriminalisointi ulottuu hieman pidemmälle kuin mitä terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus edellyttäisi, koska 1 kohdassa viitatus rikoslain säännökset ovat soveltamisalaltaan joiltakin osin laajempia kuin yleissopimuksen liitteessä mainittuihin sopimuksiin sisältyvät kriminalisointivelvoitteet. Osallisuuden mainitseminen on tarpeen myös tiettyjen terrorismin rahoittamista ankarammin rangaistavien tekojen osalta, koska esimerkiksi avunannosta panttivangin ottamiseen voidaan tuomita enintään seitsemäksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen.

Toissijaisuuslauseke ilmentäisi sitä terrorismin rahoittamisen rangaistuksen mittaamisessa noudatettavaa ja aikaisemmassa terrorismin rahoittamista koskeneessa hallituksen esityksessä mainittua lähtökohtaa, jonka mukaan suuntaa antavana voidaan pitää avunantoa koskevaa rangaistuksen vähentämisperustetta. Lisäksi on rangaistuksen mittaamisessa huomattava, että terroristiryhmän toimintaan osallistumisen tavoin rahoittaminen on etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto.

6 §. *Määritelmät.* Vakiintuneen rikoslain kirjoitustavan mukaisesti luvun loppuosaan sijoitettaisiin määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin puitepäätöksen perusteella rikoksen terroristinen tarkoitus ja terroristiryhmä. Lisäksi määriteltäisiin kansainvälinen järjestö.

1 momentti. Rikoksenteo on olennainen osa terrorismin rahoittamista, jos hänen tarkoituksenaan on: 1) aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa; 2) pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin; 3) kumota jonkin valtion valtiosääntö tai oikeudettomasti muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiotaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille; tai 4) aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille. Määritelmä perustuisi pääasiassa puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleeseen. Eri tekota-

vat ovat vaihtoehtoisia eli yksikin momentissa mainittu teon tarkoitus riittää osoittamaan, että kysymyksessä on terroristinen tarkoitus.

Teon terroristisen tarkoituksen määritelmä on luvun kannalta keskeisen tärkeä. Sen olemassaolo tekee 1 §:n mukaisista rikoksista sellaisia, joista on rangaistava ankarammin kuin ilman tällaista tarkoitusta tehdyistä vastaavista rikoksista. Ehdotetussa 2 §:ssä (terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu) viitataan puolestaan 1 §:ään, joten terroristisen tarkoituksen määritelmä vaikuttaa myös 2 §:ään. Edelleen terroristisen tarkoituksen määritelmä sisältyy 2 momentin mukaiseen terroristiryhmän määritelmään ja sitä kautta vaikuttaa 3 §:ään (terroristiryhmän johtaminen) ja 4 §:ään (terroristiryhmän toimintaan osallistuminen). Myös terrorismin rahoittamista koskevan 5 §:n 2 momentissa viitataan 1 §:ään, joten terroristisen tarkoituksen määritelmä on merkityksellinen myös terrorismin rahoitusta koskevan säännöksen kannalta.

Rikoksen terroristinen tarkoitus ei yksin riitä siihen, että rikos olisi 1 §:ssä tarkoitettu. Teon on myös 1 §:n 1 momentin tapauksissa oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Tätä edellytystä on käsitelty tarkemmin edellä 1 §:n yhteydessä.

Varsinkin ehdotetuissa 2 ja 3 kohdissa on mukana sellaisia tavoitteita, joihin voidaan pyrkiä myös muulla kuin terroristisella toiminnalla. Esimerkiksi lakolla tai mielenosoituksella voidaan pyrkiä pakottamaan hallitus tekemään jotakin. Onkin tärkeää pitää erillään terrorismista toiminta, joka tapahtuu käyttämällä yleisesti tunnustettuja perusoikeuksia. Tämä on otettu huomioon myös puitepäätöksessä useassa kohdin.

Puitepäätöksen johdannon 10 kohdan mukaan puitepäätöstä ei miltään osin voida tulkita niin, että sillä pyrittäisiin rajoittamaan tai estämään perusoikeuksia ja -vapauksia, kuten lakko-oikeutta, kokoontumisvapautta, yhdistymisvapautta, sananvapautta, mukaan lukien oikeus perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa turvaamiseksi, sekä niihin liittyvää oikeutta osoittaa mieltään.

Puitepäätöksen 1 artiklan 2 kappaleen mukaan puitepäätöksellä ei muuteta velvollisuutta kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn

sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteita. Kyseisessä 6 artiklassa viitataan yleisellä tasolla Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen.

Neuvoston joulukuussa 2001 puitepäätöksen käsittelyn yhteydessä hyväksymän lausuman mukaan puitepäätöksen perusteella ei voida asettaa syytteeseen terrorismista henkilöitä, jotka käyttävät laillista oikeuttaan tuoda julki mielipiteensä, vaikka he kyseistä oikeutta käyttäessään syyllistyvät rikoksiin.

On selvää, että terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevia säännöksiä ei voida soveltaa lakkoihin, mielenosoituksiin ja muihin tapoihin käyttäen perusoikeuksiaan silloin, kun niihin ei liity 1 §:ssä tarkoitettuja tekoja. Jos tässä yhteydessä tehdään jokin 1 §:ssä tarkoitettu teko, kysymys on moniulotteisempi. Neuvoston hyväksymän erillisen lausuman perustella näyttää siltä, että mielenosoitusten yhteydessä tehtyä 1 §:ssä tarkoitettua rikosta ei ainakaan yleensä voida pitää terroristisessa tarkoituksessa tehtynä, vaikka mielenosoituksen tarkoituksena olisi-kin esimerkiksi pakottaa hallitus johonkin. Sääntöä ei kuitenkaan voitane pitää aivan ehdottomana, vaan huomiota olisi kiinnitettävä myös teon laatuun. Tällaisen mielenosoituksen yhteydessä tapahtuvaa omaisuuden vahingoittamista tai tuhoamista on arvioitava eri tavoin kuin vaikkapa valtion hallituksen ottamista panttivangiksi mielenosoituksen yhteydessä. Jos mielenosoituksen yhteydessä tehty rikos on luonteeltaan hyvin vakava ja täyttää terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen määritelmän, ei ole perusteita katsoa, että sitä ei lainkaan voitaisi pitää 1 §:n mukaisena rikoksena.

Kysymys saattaa nousta esille myös työtaistelujen yhteydessä. Myös esimerkiksi lakkolla voi olla tarkoitus pakottaa hallitus tekemään jotakin. Lakkoon saattaa liittyä tuhotyötä koskevassa 34 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu puuttuminen tuotanto-, jakelutai tietojärjestelmän toimintaan, joka aiheuttaa vakavan vaaran esimerkiksi energiahuololle. Koska tuhotyön tunnusmerkistö kuitenkin tältä osin edellyttää oikeudettomuutta, tuhotyötä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 94/1993 vp) on lähdetty siitä, että työtaistelua sellaisenaan ei voitaisi katsoa tuho-

työksi, vaikka se voisi vaarantaa jotain yhteiskunnalle tärkeää toimintaa. Mainitun hallituksen esityksen mukaista tulkintaa on syytä noudattaa myös terrorismirikoksia koskevassa sääntelyssä ja lähteä siitä, että lakkoon tai muuhun työtaisteluun liittyvää puuttumista tuotanto-, jakelu- tai tietojärjestelmän toimintaan ei voida katsoa terroristisessa tarkoituksessa tehdyksi rikokseksi. Jos sen sijaan työtaistelun yhteydessä tehdään sellainen tuhotyö, johon ei liity erityistä vaatimusta teon oikeudettomuudesta, kuten tahallinen tulipalon syyttäminen tai räjäyttämisen, ja jos teko on tehty terroristisessa tarkoituksessa ja se on myös omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle, tuhotyötä voitaisiin pitää terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena. Samoin voitaisiin arvioida esimerkiksi lakon yhteydessä tehtyjä henkilöön kohdistuvia rikoksia, jos ne muuten ovat terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen määritelmän mukaisia.

1 kohta. Rikoksenteijällä katsottaisiin olevan terroristinen tarkoitus ensinnäkin, jos hänen tarkoituksenaan on aiheuttaa väestön keskuudessa vakavaa pelkoa. Kohta perustuu osaksi puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleeseen, jossa yhtenä tarkoituksena mainitaan tarkoitus pelotella vakavasti väestöä. Osaksi se perustuu kansainväliseen terrorismin rahoituksen vastaiseen yleissopimukseen, jossa kielletään rahoitus sellaista tekoa varten, jonka tarkoituksena on aiheuttaa kuolema tai vakava ruumiillinen vamma sopimuksessa tarkemmin määritellylle henkilölle, kun teko on luonteeltaan tai asiayhteydeltään sellainen, että sen päämääränä on aiheuttaa pelkoa väestön keskuudessa (2 artiklan 1 kappaleen b-kohta).

Kohdassa käytettäisiin sanamuotoa ”vakavaa pelkoa”. Vaikka yleissopimuksen sanamuoto (”pelkoa”) vaikuttaa laajemmalta, käytännössä sanamuotojen ero ei ole suuri. Asiayhteyden perustella voidaan lähteä siitä, että myös yleissopimuksessa edelletään pelolta tiettyä vakavuutta.

Kohdassa tarkoitettu pelko on yleisesti väestön keskuudessa syntyvä perusteltu vakava pelko siitä, että yksityiset edut (kuten esimerkiksi henki, terveys, vapaus, ruumiillinen koskemattomuus, omaisuus tai kotirauha) taikka yhteisön edut (kuten valtion valtio-

sääntö tai ympäristö) ovat vaarassa. Se, kuinka yleistä pelon pitäisi olla, että se vallitsi väestön keskuudessa, harkittaisiin tapauskohtaisesti. Pienenkin vähemmistön keskuudessa yleisesti vallitseva vakava pelko riittäisi täyttämään kohdassa tarkoitettut kriteerit, jos kysymyksessä on esimerkiksi etninen vähemmistö.

2 kohta. Rikoksenteijällä olisi terroristinen tarkoitus myös, jos hänen tarkoituksenaan on pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotain. Kohta perustuu puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleeseen sekä terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen b-kohtaan.

Kohdassa tarkoitettussa toiminnassa on kysymys valtioon tai kansainväliseen järjestöön kohdistuvasta pakottamisesta. Valtio voi olla muukin kuin Suomi. Pakottamisen on oltava oikeudetonta, kuten puitepäätöksestä ilmenee. Puitepäätöksessä tosin puhutaan aiheuttomasta pakottamisesta, mutta asiallisesti kysymys on oikeudettomasta toiminnasta. Pakottaminen voisi olla täysin oikeutettu, jos kysymyksessä on Yhdistyneissä kansakunnissa tai muuten asianmukaisessa järjestyksessä kansainvälisesti hyväksytty taloudellinen, sotilaallinen tai muu pakote. Varsinkin sotilaallisista mutta myös taloudellisista pakotteista voi seurata pakotteiden kohteena olevan valtion asukkaille vahinkoa tai ainakin vaaraa hengelle ja terveydelle. Koska pakottaminen ei tällaisessa tapauksessa kuitenkaan ole oikeudetonta, pakotteista johtuvaa hengen tai terveyden vahingoittumista tai vaarantumista ei voida pitää terrorismirikoksena. Sotilaalliset toimet rajautuvat pois jos senkin takia, että puitepäätöksen johdannon 11 kohdan mukaan puitepäätöksellä ei säädellä kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa määriteltyjä asevoimien toimia aseellisen selkkauksen aikana eikä valtion asevoimien toimia silloin kun ne suorittavat virallisia tehtäviään. Näihin sovelletaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja kansainvälisen oikeuden muita sääntöjä.

Puitepäätöksessä mainitaan pakottamisen kohteena viranomaiset ja kansainvälinen järjestö, terrorismin rahoituksen vastaisessa

yleissopimuksessa hallitus ja kansainvälinen järjestö. Ehdotetussa 2 kohdassa mainittaisiin valtion hallitus, muut viranomaiset ja kansainväliset järjestöt. Puitepäätöksen mukaisesti kohdassa tarkoitettu viranomainen voi olla muukin kuin valtion viranomainen. Toisin esimerkiksi kunnalliseen viranomaiseen kohdistettu toimi vain hyvin poikkeuksellisesti täyttäisi sen 1 §:n 1 momentin mukaisen yleisen edellytyksen, että teon on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Tästä syystä esimerkiksi kunnan virkamieheen kohdistettua uhkausta, jonka tarkoituksena on oikeudettomasti pakottaa virkamies myöntämään uhkaajalle jokin etuus, tuskin voitaisiin pitää 1 §:n mukaisena terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena.

Kansainvälisen järjestön määritelmä on 3 momentissa.

3 kohta. Rikoksenteijällä katsottaisiin olevan terroristinen tarkoitus, jos hänen tarkoituksenaan on kumota jonkin valtion valtiosääntö tai oikeudettomasti muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille. Vastaavaa terroristisen tarkoituksen osaa ei sisälly terrorismin rahoituksen vastaiseen yleissopimukseen, vaan sen taustalla on pelkästään puitepäätös. Siinä mainitaan tekotapana se, että pyritään horjuttamaan vakavasti jonkin maan poliittisia, perustuslaillisia, taloudellisia tai sosiaalisia perusrakenteita tai tuhoamaan ne. Kohdassa ehdotettu kirjoitustapa olisi täsmällisempi ja vastaisi paremmin Suomen rikoslaisissa noudatettua kirjoitustapaa.

Yhtenä terroristisen tarkoituksen osana mainittaisiin tarkoitus kumota jonkin valtion valtiosääntö tai oikeudettomasti muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä. Ehdotettu sanamuoto on tarkoitettu kattamaan puitepäätöksen mukainen jonkin maan perustuslaillisten ja poliittisten perusrakenteiden tuhoaminen tai vakava horjuttaminen. Ehdotettu kirjoitustapa olisi täsmällisempi. Siinä on yhtymäkohtia valtiopetosta koskevaan rangaistussäännökseen (13 luvun 1 §).

Valtiosäännöllä tarkoitettaisiin lakeja, jotka sääntelevät ainakin ylimpien valtioelinten

toimivaltasuhteita, valintaa ja päätöksenteokomenettelyä. Valtiosääntöön kuuluvissa laeissa voidaan myös säätää esimerkiksi kansalaisen perusoikeuksista ja muustakin oikeusasemasta suhteessa valtioon. Valtiosäännön muuttamisella tarkoitettaisiin sen osittaista muuttamista ilman, että koko valtiosääntö kumoutuu. Kohdassa tarkoitettu muuttaminen olisi oikeudetonta, millä korostettaisiin tavanomaisen poliittisen toiminnan jäämistä määritelmän ulkopuolelle. Valtion oikeusjärjestyksen keskeisen osan puolestaan muodostavat oikeusnormit, jotka ohjaavat valtion jäsenten käyttäytymistä.

Joissain tapauksissa tekoon näyttäisivät voivan soveltua sekä terrorismirikoksia että valtiopetosrikoksia koskevat säännökset (13 luvun 1—3 §). Tällaisessa tapauksessa etusija olisi annettava valtiopetosrikoksille, joita on vain Suomea suojaavina pidettävä erityissäännöksiin terroristimirikoksia koskeviin säännöksiin nähden.

Koska kohdassa tarkoitettu valtio voi olla muukin kuin Suomi, kohdan perusteella voidaan joutua arvioimaan sellaista toimintaa, jonka kohteena on diktatorisesti tai muuten epädemokraattisesti hallittu valtio. Arvioinnissa on otettava huomioon kohdan taustalla olevan puitepäätös ja sen tulkinta. Puitepäätöksen johdannon 1 kohdan mukaan Euroopan unioni perustuu yleismaailmallisiin arvoihin, joita ovat ihmisarvo, vapaus, tasa-arvo ja yhteisvastuullisuus sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen. Unioni perustuu kaikille jäsenvaltioille yhteisiin kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteisiin. Johdannon 2 kohdan mukaan terrorismi on yksi näiden periaatteiden vakavimmista loukkauksista.

Lisäksi puitepäätöksen tarkoitusta arvioitaessa on otettava huomioon neuvoston joulukuussa 2001 hyväksymä lausuma. Sen mukaan terrorismin torjumista koskeva puitepäätös kattaa teot, joita kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot pitävät rikoslainsäädäntönsä vakavana rikkomisena sellaisten henkilöiden toimesta, joiden tavoitteet muodostavat uhan oikeusvaltion periaatetta noudattaville jäsenvaltioiden demokraattisille yhteiskunnille ja kulttuurille, jolle nämä yhteiskunnat perustuvat. Se on ymmärrettävä tässä mielessä eikä sitä voida käyttää perusteena

väitteelle, että niiden henkilöiden toimintaa, jotka ovat toimineet kyseisten demokraattisten arvojen säilyttämisen tai niiden palauttamisen puolesta, kuten tapahtui erityisesti joissakin jäsenvaltioissa toisen maailmansodan aikana, voitaisiin nyt pitää ”terroritekoina”.

Puitepäätöksen johdannosta ilmenevä puitepäätöksen tarkoitus ja erikseen hyväksytty lausuma osoittavat, että puitepäätöksen tarkoituksena on suojata oikeusvaltiollista ja demokraattista yhteiskuntaa. Puitepäätöksen mukainen tulkinta on, että epädemokraattisissa tai totalitaarisissa yhteiskunnissa toimivien liikkeiden toimia, joilla ne pyrkivät oikeusvaltiolliseen ja demokraattiseen yhteiskuntajärjestykseen, ei pidetä terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä rikoksina. Tämä ei merkitse, etteivätkö tällaiset teot voisi olla muiden säännösten mukaan arvioitavia rikoksia.

Edelleen terroristisena tarkoituksena mainittaisiin tarkoitus aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille. Tällaista vahinkoa valtiontaloudelle voisi aiheuttaa esimerkiksi toimi, jonka seurauksena valtion verotulot romahtaisivat. Yhteiskunnalliset perusrakenteet ovat asiayhteyden perusteella sellaisia, jotka tärkeytensä vuoksi voidaan rinnastaa valtiosääntöön, oikeusjärjestykseen tai valtiontalouteen. Yhteiskunnallisia perusrakenteita voisivat olla ainakin valtion sosiaaliturva-, terveydenhuolto- ja koulutusjärjestelmät. Ainakin sellaisissa valtioissa, joissa uskonnolla on tärkeä merkitys, myös kirkko tai vastaava laitos voisi olla sellainen yhteiskunnallinen perusrakenne, jota kohdassa halutaan suojata.

Kohdassa tarkoitettu vahinko voisi olla erityisen suurta joko laajuutensa tai pitkäaikaisuutensa vuoksi tai molempia perusteita yhdessä arvioiden. Vahingon suuruudelta edellytetään, että vahinko tuhoaisi kohteena olevan rakenteen tai horjuttaisi sitä vakavasti.

4 kohta. Rikoksenteijällä olisi terroristin tarkoitus, jos hänen tarkoituksensa on aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille. Taustalla on puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleen kohta, jossa puhutaan kansainvälisen järjestön po-

liittisista, perustuslaillisista, taloudellisista ja sosiaalisista perusrakenteista. Koska kansainvälisellä järjestöllä ei kuitenkaan luontevasti voida katsoa olevan kaikkia tällaisia rakenteita, ehdotuksessa puhuttaisiin lyhyemmin kansainvälisen järjestön taloudellisista tai muista perusrakenteista.

Kansainvälinen järjestö määriteltäisiin 3 momentissa. Taloudelliset perusrakenteet olisivat järjestön toiminnan kannalta keskeisiä, järjestön kannalta valtion kansantaloutteen merkitykseltään rinnastettavia taloudellisia rakenteita. Muut perusrakenteet voisivat olla ainakin järjestön toiminnan välttämättömänä edellytyksenä olevia aineellisia rakenteita.

2 momentti. Momentti sisältäisi terroristiryhmän määritelmän. Terroristiryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Määritelmä perustuu puitepäätöksen sisältämään määritelmään. Sen taustalla puolestaan ovat määritelmät, jotka sisältyvät vuonna 1998 hyväksytyyn Euroopan unionin yhteiseen toimintaan rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen YK:n yleissopimukseen. Ehdotettu terroristiryhmän määritelmän kirjoitustapa on samankaltainen kuin mitä on ehdotettu rikollisjärjestön määritelmän kirjoitustavaksi hallituksen esityksessä rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi.

Määritelmän osia ovat henkilömäärä, tietty pysyvyys, jäsentynyt rakenne, toiminnan yhteistuumaisuus sekä se, että toiminnan tavoitteena ovat terrorismirikokset.

Henkilömäärä, vähintään kolme, vastaisi puitepäätöstä, jonka mukaan yhteenliittymän täytyy olla useamman kuin kahden henkilön muodostama.

Pysyvyysvaatimukselle ei voida antaa yhtä täsmällistä sisältöä kuin henkilömäärälle, kuten ei ole tehty puitepäätöksen sisältämässä määritelmässä tai mainituissa sen esikuvina olleissa määritelmässäkään. Hallituksen esityksessä rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi on pe-

rusteluissa esitetty, että viikoissa mitattu kesto ei vielä osoita rikollisjärjestön pysyvyyttä. Vuoden toiminta puolestaan täyttäisi tämän vaatimuksen selvästi. Tähän väliin sijoittuvan keston merkitys pysyvyyden kannalta harkittaisiin tapauskohtaisesti. Tuossa esityksessä rikollisjärjestön pysyvyydestä esitetty voidaan ottaa lähtökohdaksi myös arvioitaessa terroristiryhmän pysyvyyttä.

Rakenteen jäsenyisyys osoittaa järjestäytyneen astetta. ”Rakenteeltaan jäsenyinen” on määritelty puitepäätöksessä. Vastava määritelmä sisältyy myös kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen 2 artiklaan. Rikollisjärjestöön osallistumista koskevassa yhteisessä toiminnassa on käytetty ilmaisua ”järjestäytyneet”. Tosin sekä puitepäätöksessä että yhteisessä toiminnassa on erilaisesta suomenkielisestä ilmaisusta huolimatta käytetty englanninkielisessä versiossa samaa ilmaisua (”structured”).

Rakenteeltaan jäsenyinen yhteenliittymä tarkoittaa puitepäätöksen mukaan yhteenliittymää, joka ei ole sattumalta muodostunut rikosten välitöntä tekemistä varten. Jäsenillä ei kuitenkaan välttämättä ole muodollisesti määriteltyjä tehtäviä, kokoonpano ei välttämättä pysy jatkuvasti samana eikä yhteenliittymän rakenne välttämättä ole pitkälle kehittynyt. Määritelmän perusteella vaikuttaa siltä, että ”rakenteeltaan jäsenyinen” ryhmän järjestäytyneisyyden aste on vähäisempi kuin ”järjestäytyneen” ryhmän. Vaikka esimerkiksi käskyvaltasuhteita ei olisi, terroristiryhmää voitaisiin silti muiden edellytysten täytyessä pitää rakenteeltaan jäsenyisenä.

Edelleen ryhmän olisi määritelmän täyttääkseen toimittava yhteistuumin. Yhteistuumaisuus ei toteudu, jos ryhmään kuuluvat henkilöt tekevät kukin tahoillaan rikoksia, mutta eivät tiedä toistensa teoista.

Jotta kysymyksessä olisi terroristiryhmä, sen täytyy toimia tehdäkseen 1 §:ssä tarkoitettuja terrorismirikoksia. Jos ryhmän toiminta poikkeuksellisesti tähtäisi vain 2 §:n mukaisiin tekoihin, olisi myös kysymyksessä terroristiryhmä. Määritelmässä ei kuitenkaan tarvitse mainita 2 §:ää erikseen, koska 2 §:ssä on kysymys valmistelusta 1 §:n 1 momentin 2—7 kohtien tai 2 momentin mukaisten terrorismirikosten tekemiseksi ja viittauksen

1 §:ään voidaan siten katsoa kattavan myös 2 §:n mukaiset teot.

3 momentti. Momentti sisältäisi kansainvälisen järjestön määritelmän. Kansainvälisen järjestön käsitettä käytetään luvun 1 §:n 1 momentissa, 4 §:n 5 kohdassa ja 6 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohdissa. Määritelmän mukaan kansainvälisellä järjestöllä tarkoitetaan hallitustenvälistä tai merkityksensä ja kansainvälisesti tunnustetun asemansa perusteella siihen rinnastettavaa järjestöä.

Kansainvälistä järjestöä ei ole puitepäätöksessä määritelty tarkemmin. Puitepäätöksen eri kohdissa kansainvälinen järjestö on rinnastettu valtioon tai viranomaiseen. Tämän rinnastuksen vuoksi on lähtökohdaksi otettava, että kyseessä on ensisijaisesti hallitustenvälinen kansainvälinen järjestö. Sellaisia ovat esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat ja sen erityisjärjestöt, Euroopan neuvosto, Euroopan yhteisöt, Pohjoismaiden neuvosto, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD), Tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleissopimus (GATT) ja Pohjois-Atlantin liitto (NATO). Kansainväliseen järjestöön tässä mielessä voidaan rinnastaa myös Euroopan unioni.

Muista kuin hallitustenvälisistä järjestöistä voisi tulla kysymykseen jokin poikkeuksellisen merkittävä ja kansainvälisesti tunnustettu, kuten kansainvälinen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike. Punaisen Ristin kansainvälisellä komitealla on sodan uhrien avustamisessa ja heitä koskevien sopimusten toteuttamisessa kansainvälisesti tunnustettu erityisasema. Suomen Punainen Risti on Suomen valtion tunnustama julkisoikeudellinen yhdistys (laki Suomen Punaisesta Rististä 238/2000, 1 §).

7 §. *Syyteoikeus*. Pykälässä säädettäisiin syyteoikeudesta terrorismirikoksia koskevaan lukuun sisältyvien rikosten osalta. Pykälän mukaan toimivalta päättää syytteen nostamisesta luvussa tarkoitetuista rikoksista kuuluisi valtakunnansyyttäjälle. Valtakunnansyyttäjä määräisi tällöin tapauskohtaisesti myös siitä, kenen on ajettava syytettyä. Näin on ehdotettu aiemmin sananvapauden käyttämistä joukko- viestinnässä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 54/2002 vp), kun kyse on julkaisun viestin sisältöön perustuvasta virallisen syytteen alaisesta rikoksesta. Tätä pidettiin

sananvapauden näkökulmasta olennaisena.

Terrorismirikosten osalta valtakunnansyyttäjän syyteoikeutta puoltaa neuvoston joulukuussa 2001 puitepäätöksen käsittelyn yhteydessä hyväksymä lausuma, jossa mainitaan, että puitepäätöksen perusteella ei voida asettaa syytteeseen terrorismista henkilöitä, jotka käyttävät laillista oikeuttaan tuoda julki mielipiteensä, vaikka he kyseistä oikeutta käyttäessään syyllistyvät rikoksiin. Myös perusoikeuksien näkökulmasta on useassa suhteessa perusteltua, että syyteoikeus järjestettäisiin ehdotetulla tavalla. Syytteen nostamisessa joudutaan harkitsemaan rikoksen terroristisen tarkoituksen olemassaoloa ja mahdollisesti myös sitä, mikä on ollut henkilön toiminnan suhde perusoikeuksien käyttämiseen. Ehdotettu syyteoikeutta koskeva järjestely takaisi terrorismirikosten syyteharkinnassa noudatettavan erityisen huolellisuuden, joka puolestaan palvelisi perusoikeuksien turvaamista.

8 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Puitepäätöksen 7 artiklassa säädetään oikeushenkilön vastuusta ja 8 artiklassa oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista. Terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen 5 artikla sisältää myös määräyksen oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Puitepäätöksen mukaan oikeushenkilö on saatettava vastuuseen 1—4 artiklassa tarkoitetuista teoista, kun rikoksen on tehnyt oikeushenkilön hyväksi joko yksin tai oikeushenkilön toimielimen jäsenenä toimien henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu valtaan edustaa oikeushenkilöä, valtuuksiin tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai valtuuksiin harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä. Lisäksi rangaistusvastuu tulee ulottaa tilanteisiin, joissa tällainen henkilö on laiminlyönyt ohjaus- tai valvontatehtävänsä siten, että oikeushenkilön alaisuudessa toimiva henkilö on voinut syyllistyä 1—4 artiklassa tarkoitettuun rikokseen oikeushenkilön hyväksi.

Rikoslain 9 luvun 1 §:n mukaan yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tapahtunut rikos, voidaan virallisen syyttäjän vaatimuksesta tuomita rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on rikoslaisa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeushenkilö

voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Rikokseen osallisen käsitettä käytetään pykälässä laajassa merkityksessä, myös tekijänvastuun kattaen.

Luvun 3 §:n mukaan rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virka- tai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella. Pykälä vastaa puitepäätöksen vaatimusta siitä, että rikos on tehty oikeushenkilön hyväksi joko yksin tai oikeushenkilön toimielimen jäsenenä toimien.

Eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä yhteisösakkoon tuomitseminen esitetään muutettavaksi pakolliseksi seuraamukseksi kuitenkin siten, että pakollisuutta pehmentäisivät riittävät säännökset toimenpiteistä luopumisesta.

Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevassa hallituksen esityksessä on osallisuutta rikokseen koskevaan rikoslain 5 lukuun ehdotettu lisättäväksi säännös oikeushenkilön puolesta toimimisesta. Ehdotettu pykälä koskisi yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön lakimääräisen toimielimen jäsentä sekä oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävää taikka sen puolesta virka- tai työsuhteessa tai toimeksiannon perusteella toimivaa. Lisäksi oikeushenkilön toiminnassa tehtyyn rikokseen rinnastettaisiin elinkeinonharjoittajan liikkeeseen kuuluvassa tai muussa oikeushenkilön toimintaan rinnastettavassa järjestäytyneessä toiminnassa tehty rikos.

Puitepäätöksen 7 artiklan 1 kappale koskee oikeushenkilön vastuuta silloin, kun johdon edustaja on rikosentekijänä. Kappaleessa on määritelty myös johdon käsite, jonka mukaan oikeushenkilön johtoon kuuluminen voi ilmetä kolmella tavalla. Johtoon kuuluvat ne, joilla on valta edustaa oikeushenkilöä, valtuudet tehdä päätöksiä oikeushenkilön puo-

lesta tai valtuudet harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä.

Rikoslain 9 luvussa ei sen sijaan ole tyhjentävää johdon määritelmää. Luvun 2 §:n 1 momentissa oikeushenkilön lakimääräisiin toimielimiin kuuluvien on todettu olevan oikeushenkilön johtoa. Lakimääräisillä toimielimillä tarkoitetaan esimerkiksi yhdistyksen, säätiön tai osakeyhtiön hallitusta, osakeyhtiön hallintoneuvostoa, toimitusjohtajaa tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisia yhtiömiehiä. Tämän lisäksi momentissa todetaan, että myös oikeushenkilön muuhun johtoon kuuluvien toiminta voi perustaa oikeushenkilön vastuun.

Puitepäätöksen 7 artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan vastuu tulee ulottaa henkilöön, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu valtaan edustaa oikeushenkilöä. Suomen oikeuden mukaan sitä, jolla on valta edustaa oikeushenkilöä, ei välttämättä pidetä oikeushenkilön johtoon kuuluvana. Tällaisen henkilön toiminta voi kuitenkin synnyttää oikeushenkilön rangaistusvastuun sitä kautta, että hän on rikoslain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella. Tältä osin Suomen lainsäädäntö täyttää puitepäätöksen vaatimukset.

Puitepäätöksen 7 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan vastuu tulee ulottaa henkilöön, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu valtuuksiin tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta. Rikoslain 9 luvun 2 §:n mukainen päätösvaltaan perustuva vastuu samastaminen edellyttää, että tällaisella henkilöllä täytyy olla paljon itsenäistä päätösvaltaa. On katsottu, että niin sanottuun keskijohdossa kuuluvia ei yleensä voitaisi tässä mielessä pitää 2 §:n tarkoittamassa mielessä johdossa kuuluvina (HE 95/1993 vp). Voi kuitenkin olla epäselvää, pitääkö puitepäätöksessä tarkoitettua päätösvaltaa perustua muodolliseen asemaan oikeushenkilössä. Saattaa olla mahdollista, että esimerkiksi yrityksen pääomistaja käyttää yrityksessä tosiasiallista päätösvaltaa ilman mitään muodollista asemaa. Tosin tällöinkin päätösvaltaan perustuva vastuu voisi olla mahdollista perustaa asemaan esimerkiksi yhtiökokouksen osanottajana. Sama tulkintaepävarmuus tuli ilmi rahanväärennyksen estämiseksi annettavan

suojan vahvistamista rikosoikeudellisten ja muiden seuraamusten avulla euron käyttöönoton yhteydessä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 22/2001 vp). Tämän vuoksi tosiasiallinen vallankäyttö lisättiin nimenomaisesti rikoslain 9 luvun 2 §:n vastuun perustavien seikkojen joukkoon. Suomen oikeus täyttää näin tältä osin puitepäätöksen asettamat vaatimukset.

Puitepäätöksen 7 artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaan vastuu tulee ulottaa henkilöön, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu valtuuksiin harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä. Rahanväärennyksen estämiseksi annettavan suojan vahvistamista rikosoikeudellisten ja muiden seuraamusten avulla euron käyttöönoton yhteydessä koskevassa hallituksen esityksessä samansisältöisen kohdan todettiin tarkoittavan lähinnä oikeushenkilössä toimivia sisäisiä tarkastajia. Tällaisia henkilöitä ei Suomessa katsota yleensä oikeushenkilön johtoon kuuluviksi. Heidän tekemänsä rikokset voivat kuitenkin synnyttää oikeushenkilön rangaistusvastuun työntekijäaseman perusteella silloinkin, kun he eivät kuulu oikeushenkilön johtoon.

Puitepäätöksen 7 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettua laiminlyöntiä vastaa rikoslain 9 luvun 2 §:n 1 momenttiin sisältyvä huolellisuus- ja varovaisuusvelvollisuuden rikkomista koskeva säännös. Puitepäätöksessä, toisin kuin Suomen rikoslaissa, laiminlyönti on kuitenkin kytketty 1 kappaleessa tarkoitettuun johtavaan asemaan oikeushenkilössä. Edellä esitetyn mukaisesti kaikki artiklan 1 kappaleessa tarkoitettut henkilöt eivät kuulu rikoslain 9 luvussa tarkoitettulla tavalla oikeushenkilön johtoon. Rikoslain 9 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisen laiminlyönnin perusteella syntyvä oikeushenkilön rangaistusvastuu ei edellytä, että rikoksen välittömästi mahdollistaneen laiminlyönnin tekijä olisi kuulunut oikeushenkilön johtoon. Riittää, että jokin laiminlyönti on tehty myös oikeushenkilön johdossa. Säännöksen soveltamisen osalta on lisäksi huomattava, että laiminlyönnin on vähintäänkin täytynyt olennaisesti lisätä mahdollisuutta siihen, että oikeushenkilön toiminnassa on tehty rikos.

Rikoslain 9 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan yhteisösakkoon voidaan tuomita, vaikkei rikosentekijää saada selville tai muusta

syystä tuomita rangaistukseen. Suomen oikeuden mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuun pääperiaatteet ovat näin jonkin verran laajemmalle meneviä esimerkiksi siten, että puitepäätös ei edellytä momentissa säädetyn niin sanotun anonyymien syyllisyyden ulottamista terrorismirikoksiin. Tältä osin ehdotettu oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottaminen terrorismirikoksia koskevassa luvussa mainittuihin rikoksiin menisi siis puitepäätöksen asettamia vaatimuksia pidemmälle.

Puitepäätöksen 1—4 artiklassa tarkoitetut teot ovat suurelta osin sellaisia, joissa Suomessa vakiintuneen käsityksen mukaisesti vain luonnollinen henkilö on voinut olla tekijänä. Nykyisessä rikoslaisissa oikeushenkilön rangaistusvastuu on rajattu melko suppeaan määrään rikoksia. Ehdotettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaan 34 a luvun 1 §:ään sisältyvistä teoista ilman terroristista tarkoitusta tehtynä vain törkeä ympäristön turmeleminen tulisi oikeushenkilön toimesta tehtynä rangaistavaksi. Terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettiin koskemaan myös samalla rangaistavaksi säädettyä terrorismin rahoittamista.

Yhteisösakkoa voidaan pitää erityisen perusteltuna silloin, kun rangaistaan sellaisesta toiminnasta, jota suunnitellaan suhteellisen huolellisesti. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 95/1993 vp) seuraamuksen rikoksia ennalta ehkäisevän tehon todettiin tällöin olevan suurimmillaan. On lisäksi kriminaalipoliittisesti järkevää ulottaa oikeushenkilön rangaistusvastuu suhteellisen vähäiseen joukkoon rikoksia. Tätä ilmentää myös se, että oikeushenkilön vastuun edellytykset on laadittu suhteellisen tiukoiksi.

Terrorismin liittyvää rikollisuutta, erityisesti terrorismin rahoittamista, voidaan harjoittaa oikeushenkilön muodossa. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei kovinkaan hyvin sovellu sellaisiin tekoihin, joissa perinteisesti vain luonnollinen henkilö on voinut olla tekijänä, esimerkiksi tahallisiin henkirikoksiin. Terroristisessa tarkoituksessa tehtynä mahdollisuus oikeushenkilön toteuttamaan tällaiseen tekoon on kuitenkin huomattavasti

suurempi kuin ilman terroristista tarkoitusta. Terroristit toimivat usein järjestön puitteissa, joka saattaa olla näennäisesti järjestetty täysin laillisen oikeushenkilön muotoon. Puitepäätös asettaa joka tapauksessa velvollisuuden ulottaa oikeushenkilön rangaistusvastuu 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin. Vaikka oikeushenkilön rangaistusvastuu ei kaikkiin näihin rikoksiin kovin hyvin sovelukaan, on kuitenkin ajateltavissa, että rikokset voitaisiin tehdä myös oikeushenkilön johdon ollessa osallisena taikka oikeushenkilön puolesta tai hyväksi. Tämän vuoksi oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin koskemaan kaikkia 34 a luvussa tarkoitettuja rikoksia.

35 luku. **Vahingonteosta**

2 §. *Törkeä vahingonteko.* Edellä yleisperusteluissa kuvattiin puitepäätöksen 4 artiklan 2 kappaletta, joka edellyttää puitepäätöksen 1 artiklan mukaisten terrorismirikosten ja 3 artiklan mukaisten terroritoimintaan liittyvien rikosten yritysten säätämistä rangaistavaksi teoksi. Artiklasta seuraa, että törkeän vahingonteon yritys on säädettävä rangaistavaksi. Tähän on perusteita myös muuten kuin puitepäätöksen vuoksi, kun otetaan huomioon perusteet, jotka tekevät vahingonteosta törkeän. Vahingonteko on törkeä, jos sillä aiheutetaan 1) erityisen suurta taloudellista vahinkoa, 2) rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuva vahinko taikka 3) historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokkaalle omaisuudelle huomattava vahinko. Lisäksi vahingonteon on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Pykälään lisättäisiin 2 momentti, jonka mukaan yritys on rangaistava.

1.2. **Pakkokeinolaki**

5 a luku. **Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu**

2 §. *Telekuuntelun edellytykset.* Pykälässä säädetään telekuuntelun edellytyksistä siten, että siinä luetellaan tyhjentävästi ne rikosnimikkeet, joiden esitutkinnassa lupa telekuunteluun voidaan myöntää. Pykälässä lueteltujen rikosten yhteydessä rikoksen esitutkintaa

toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevalla tai oletettavasti muuten käyttämällään teleliittymällä, tai tällaiseen teleliittymään tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muutosesityksen (HE 52/2002 vp) mukaan telekuuntelua ehdotetaan laajennettavaksi siten, että telekuuntelun yksilöintiperusteena voisi teleliittymän lisäksi olla sähköpostiosoite tai muu teleosoite sekä myös telepäätelaite, esimerkiksi tietty matkapuhelinlaite.

Terrorismirikoksia tehdään usein näitä rikoksia varten järjestäytyneen ryhmän puitteissa. Terrorismirikoksia varten järjestäytyneet ryhmät saattavat olla rakenteeltaan löyhä ja ne saattavat ulottaa toimintansa laajallekin alueelle, jolloin ryhmän jäsenet pitävät yhteyttä toisiinsa televiestimien avulla.

Edellä mainituista syistä terrorismirikosten selvittäminen ilman telekuuntelua saattaa olla varsin vaikeaa. On kuitenkin syytä rajata telekuuntelun edellytykset moitittavimpiin ja siten ankarimmin rangaistaviin terrorismiin liittyviin rikoksiin. Voimassa olevaan telekuuntelun edellytyksiä koskevaan pykälään ei sisälly viittausta rikokseen, josta säädetty enimmäisrangaistus olisi lievempi kuin neljä vuotta vankeutta — näiden rikosten rangaistavaa yritystä lukuun ottamatta. Edellä mainitussa muutosesityksessä telekuuntelun käyttöalaa ehdotetaan laajennettavaksi myös törkeimpiin talousrikoksiin, minkä lisäksi pykälän 1 momentin rikosnimikeluetteluun lisättäisiin törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä vahingonteko. Uudistusehdotuksillakaan telekuuntelun käyttöalaa ei ehdoteta laajennettavaksi rikoksiin, joista säädetty enimmäisrangaistus olisi vähemmän kuin neljä vuotta vankeutta — näiden rikosten rangaistavaa yritystä lukuun ottamatta.

Johdonmukaisuussyistä ja telekuuntelun rajaamiseksi edelleenkin vain törkeisiin rikoksiin ehdotetaan, että telekuuntelun edellytyksiä koskevan pykälän 1 momentin rikosnimikeluetteluun lisättäisiin ne terrorismirikoksia koskevassa rikoslain 34 a luvussa tarkoitettut rikokset, joista säädetty enimmäisrangaistus

on vähintään neljä vuotta vankeutta. Näin telekuuntelu olisi mahdollinen rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2, 3 ja 5 kohdassa tarkoitettun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, 3 §:ssä tarkoitettun terroristiryhmän johtamisen, 4 §:ssä tarkoitettun terroristiryhmän toimintaan osallistumisen ja 5 §:ssä tarkoitettun terrorismin rahoittamisen yhteydessä. Erillistä viittausta terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 4, 6 ja 7 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettuihin rikoksiin ei tarvitse, koska ne sisältyisivät telekuuntelun edellytyksiä koskevaan pykälään jo ilman terroristista tarkoitusta tehtyinä. Viittausta ei tarvittaisi myöskään 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin, koska tällöin lienee aina syytä epäillä televalvonnan kohdetta myös vakavammasta rikoksesta kuin laittomasta uhkauksesta tai perättömästä vaarailmoituksesta.

Telekuuntelu olisi mahdollista ehdotuksen mukaan myös, kun on syytä epäillä jotakuta ehdotettun rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, vaikka siitä säädetty enimmäisrangaistus on kolme vuotta vankeutta. Valmistelun lisääminen telekuuntelun edellytyksiä koskevaan pykälään on kuitenkin perusteltua terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten ennalta ehkäisemisen tärkeyden vuoksi. Lisäksi telekuuntelu on jo nyt mahdollista esimerkiksi silloin, kun on syytä epäillä jotakuta tuhotyön rangaistavasta yrityksestä, josta voidaan tuomita enintään kolmeksi vuodeksi vankeuteen. Näin pykälään ei edelleenkaan sisällytettäisi moitittavuudeltaan nykyistä vähäisempiä tekoja.

Myös joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen ja ehdotettu biologisen aseiden kiellon rikkominen lisättäisiin edellä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskevan pykälän perusteluissa esitetyistä syistä pykälään rikoksiksi, joiden esitutkinnassa lupa telekuunteluun voitaisiin myöntää.

3 §. *Televalvonnan edellytykset.* Televalvonta voi pykälän 1 momentin mukaan tulla kyseeseen, kun on syytä epäillä jotakuta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään

kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, laittomasta uhkauksesta, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta tai huumausainerikoksesta tai edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä. Tällöin esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleliittymään taikka tilapäisesti sulkea tällainen liittymä. Lisäksi edellytetään, että televalvonnalla saatavilla tiedoilla tai teleliittymän sulkemisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä pykälää on ehdotettu muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin 1 kohdan edellytyksen kytkentä rikoksen minimirangaistukseen muutettaisiin kytkennäksi rikoksen enimmäisrangaistukseen. Ehdotetun 1 kohdan mukaan televalvonta olisi mahdollinen tutkittaessa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Lisäksi pykälään on ehdotettu joitakin kielellisiä täsmennyksiä.

Lähes kaikkiin terrorismirikoksia koskevassa luvussa tarkoitettuihin rikoksiin on mahdollista käyttää televalvontaa pykälän nykyisten edellytysten mukaisesti. Televalvonnan edellytykset eivät kuitenkaan täyty, kun on syytä epäillä jotakuta ehdotetun rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta. Valmistelun rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta.

Mahdollisen terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen ennalta ehkäisemiseksi olisi tärkeää, että televalvontaa voitaisiin kohdistaa myös terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta todennäköisiin syin epäiltyyn. Terroristisessa tarkoituksessa toimivat ryhmittymät saattavat olla rakenteeltaan löyhiä, jolloin televiestimien käyttäminen on todennäköistä. Saattaa myös olla, että televiestimien välityksellä sovitaan esimerkiksi joukkotuhohaseisiin liittyvistä valmisteluvälineistä tai laaditaan suunnitelmia terrorististen rikosten tekemiseksi. Tällöin mahdollisen rikoksen ennalta ehkä-

semisen ja rikoksen vakavuuden kannalta olisi erityisen tärkeää saada tietoja puhelinnumeroista tai teleyhteyksien tapahtumajoista. Edellä mainituista syistä esityksessä ehdotetaan, että terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu lisättäisiin omana kohtanaan televalvonnan edellytyksiä koskevan pykälän 1 momentin 4 kohdaksi. Edellä mainittu esitutkintalain ja pakkokeinolain muuttamista koskeva hallituksen esitys ei vaikuttaisi tarpeeseen lisätä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu pykälään. Muutosesitys sen sijaan vaikuttaisi siten, että televalvonta ei olisi enää mahdollista rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua perättömän vaarailmoituksen yhteydessä, koska ehdotettu enimmäisrangaistukselle asetettava vaatimus ei täytyisi. Samassa kohdassa mainittu laitton uhkaus mainittaisiin edelleen erikseen televalvonnan edellytyksiä koskevassa pykälässä. Perätöntä vaarailmoitusta ei kuitenkaan tarvitsisi edellä 2 §:n perusteluissa esitetyistä syistä mainita erikseen.

Ehdotettu lisäys vaikuttaisi pakkokeinolain koskevan edellä mainitun muutosesityksen mahdollisesti tullessa hyväksytyksi siten, että pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ksi ehdotettu matkaviestimien sijaintitiedon hankkiminen tulisi kyseeseen myös terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun yhteydessä. Ehdotettua 3 a §:ää voitaisiin soveltaa televalvonnan edellytyksiä koskevan pykälän 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettujen rikosten tutkinnassa. Pykälä tulisi muuttaa kattamaan myös nyt ehdotettu 1 momentin 4 kohta. Ehdotettu pykälä kohdistuisi määräämättömään joukkoon matkaviestimiä, kun televalvonnan avulla hankittava matkaviestimen sijaintitieto kohdistuu rikoksesta epäillyn tai joissakin tapauksissa asianomistajan käyttämään matkaviestimeen.

4 §. *Teknisen tarkkailun edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädetään teknisen kuuntelun edellytyksistä ja 2 momentissa teknisen kuuntelun edellytyksistä. Lisäksi pykälän 4 momentissa säädetään siitä alueesta, jolla olevaan epäiltyyn tekninen kuuntelu saadaan kohdistaa. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä pykälää

on ehdotettu muutettavaksi siten, että pykälä jaettaisiin kolmeksi eri pykäläksi; 4 §:ssä säädettäisiin teknisen kuuntelun edellytyksistä, 4 a §:ssä teknisen katselun edellytyksistä ja 4 b §:ssä teknisen seurannan edellytyksistä.

Nykyisellään tekninen kuuntelu soveltuu pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla lähes kaikkiin ehdotettuun terrorismirikoksia koskevassa rikoslain 34 a luvussa tarkoitettuihin rikoksiin. Se ei sovellu ehdotetun 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn laittomaan uhkaukseen tai perättömään vaarailmoitukseen eikä 2 §:ssä tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun.

Tekninen kuuntelu on mahdollisten terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten ennalta ehkäisemiseksi perusteltua laajentaa koskemaan myös terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua. Saattaa olla todennäköistä, että terroritekoja suunnittelevat henkilöt sopivat teon tekemisestä tai suunnittelevat tekoa puhelimitse tai muiden viestitysvälineiden välityksellä. Esityksessä ehdotetaan, että terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu lisättäisiin teknisen tarkkailun edellytyksiä koskevan pykälän 1 momenttiin uudeksi 4 kohdaksi. Ehdotuksen mukaan kun olisi syytä epäillä jotakuta terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, esitutkintaviranomainen saisi kohdistaa epäiltyyn teknistä kuuntelua, jos siten saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Sen sijaan 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan lisääminen ei olisi tarpeen edellä 2 §:n perusteluissa esitetyistä syistä.

Teknistä katselua voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan kohdistaa vankeinhoitolaitoksen huostassa olevaan henkilöön samojen rikoslain 34 a luvun ehdotettujen rikosten yhteydessä kuin teknistä kuuntelua. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ehdotetaan lisättäväksi myös pykälän 2 momenttiin rikokseksi, josta epäiltyyn vankeinhoitolaitoksen huostassa olevaan henkilöön saadaan kohdistaa teknistä katselua. Lisäys on perusteltu, koska vankeinhoitolaitoksen huostassa oleva terrorismirikoksesta

tuomittu tai epäilty henkilö ei laitoksessa ollessaan kovinkaan helposti voi osallistua uuden teon käytännön toteuttamiseen. Sen sijaan hän voinee syyllistyä ainakin rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun.

6 luku. Muut pakkokeinot

5 §. *DNA-tunnisteiden määrittäminen ja tallettaminen.* Voimassa olevan DNA-tunnisteiden määrittämisestä ja tallentamista koskevan pykälän 1 momentin mukaan rikoksesta epäilystä henkilönkatsastuksessa otetusta näytteestä saadaan määrittää DNA-tunniste rikoksen selvittämistä varten. Tällä tavalla otetusta näytteestä määritetty DNA-tunniste saadaan poliisilain (493/1995) 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tallettaa poliisin henkilörekisteriin, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilölle, jonka on lainvoimaisella tuomiolla todettu syyllistyneen raiskaukseen, törkeään raiskaukseen, sukupuoliyhteyteen pakottamiseen, pakottamiseen seksuaaliseen tekoon, seksuaaliseen hyväksikäyttöön, lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, tappoon, murhaan, surmaan, törkeään pahoinpitelyyn, törkeään ryöstöön tai törkeään kiristykseen, rikoslain 34 luvussa mainittuun rikokseen, törkeään kiskontaan, törkeään huumausainerikokseen tai näiden rikosten rangaistavaksi säädettyyn yritykseen taikka avunantoon tai yllytykseen saadaan tehdä henkilökatsastus DNA-tunnisteen määrittämiseksi ja tallettamiseksi poliisin henkilörekisteriin, paitsi jos DNA-tunnisteen määrittäminen jo on tehty rikoksen esitutkinnassa tai DNA-tunnisteen määrittäminen muuten on tarpeetonta.

Voimassa olevassa pykälässä on viittaus koko rikoslain 34 lukuun. Lukuun sisältyy joitakin melko lieviäkin tekoja, mutta luvussa rangaistavaksi säädettyille teoille yhteistä on teolla aiheutettu tai aiheutettava yleinen vaara ennalta rajaamattomalle ihmisjoukolla taikka omaisuudelle. Myös terrorismirikoksia koskevaan lukuun sisältyy moitittavuudeltaan eriasteisia tekoja, mutta johdonmukai-

suussyistä pykälään on tarkoituksenmukaista sisällyttää viittaus kaikkiin rikoslain 34 a luvussa tarkoitettuihin rikoksiin. Tietyt luvussa tarkoitettut rikokset, kuten terroristiryhmän toimintaan osallistuminen, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja terrorismin rahoittaminen, saattavat lisäksi olla luonteeltaan senkaltaisia, että ne toimivat jonkinasteisena välivaiheena itse terroristisessa tarkoituksessa tehdyille rikokselle.

Esitetty muutos olisi väliaikainen ja kävisi tarpeettomaksi esitutkintalain ja pakkokeinolain edellä mainitun muutosesityksen tullessa hyväksytyksi. Tuossa esityksessä nimittäin ehdotetaan luovuttavaksi tyhjentävästä rikosnimikeluettelosta sekä mahdollistettaisiin DNA-tunnisteen määrittämistä varten rikoksesta epäillylle tehtävä henkilönkatsastus, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilönkatsastus ei voimassa olevasta laista poiketen enää edellyttäisi sitä, että se olisi tarpeen tutkittavana olevan rikoksen selvittämiseksi. Kaikista ehdotetun rikoslain 34 a luvun rikoksista on säädetty ankarampi enimmäisrangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta.

2. Voimaantulo

Terrorismin torjumista koskevan puitepäätöksen 11 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava puitepäätöksen noudattamisen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 31.12.2002. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan tuona päivänä.

3. Säättämisjärjestys

Vaikka ehdotuksessa on kysymys monessa suhteessa poikkeuksellisista rikoksista, ei velvoite ottaa huomioon perustuslain mukaiset perusoikeudet ja kansainvälisten sopimusten mukaiset ihmisoikeudet ole silti vähäisempi. Perustuslain 23 §:n mukaiset lailla säädettävät poikkeukset perusoikeuksista koskevat poikkeusoloja, joista nyt ei ole kysymys. Myöskään Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimuksen) 4 artiklan mukainen oikeus sopimusvelvoitteista poikkeamiseen hätätilan aikana ei toteudu.

Perustuslain 8 §:ssä säädetään rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta: ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Laillisuusperiaatteen on vakiintuneesti katsottu sisältävän vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan ("Ei rangaistusta ilman lakia") 1 kappaleen on katsottu edellyttävän sääntelyn täsmällisyyttä. Vastaava määräys on KP-sopimuksen 15 artiklan 1 kappaleessa. Ehdotetuissa pykälissä on laillisuusperiaatteen noudattamiseksi täsmennetty sääntelyä osin huomattavastikin verrattuna puitepäätöksen terrorismin torjumisesta.

Perustuslain 12 §:n 1 momentti koskee sananvapautta ja 13 § kokoontumis- ja yhdistymisvapautta. Kokoontumisvapautteen kuuluu myös oikeus järjestää mielenosoituksia ja osallistua niihin. Tarkempia säännöksiä sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Vastaavat oikeudet on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Näiden oikeuksien toteutumista on käsitelty edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa eri yhteyksissä. Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 4 §:n yhteydessä todettiin, että pelkkä terroristiryhmän kokouksiin osallistuminen, ryhmän tukeminen mielipiteenilmauksin tai sen kannattaminen eivät olisi rangaistavia tekoja. Ehdotetun saman luvun 6 §:n 1 momentin yhteydessä tarkasteltiin terroristisen tarkoituksen määrittelmän suhdetta mielenosoitus- ja lakko-oikeuksiin. Edelleen saman pykälän perusteluissa katsottiin, että terroristisen tarkoituksen määrittelmä ei sovellu sellaiseen epädemokraattisissa tai totalitaarisissa yhteiskunnissa toimivien liikkeiden toimintaan, jolla ne pyrkivät oikeusvaltiolliseen ja demokraattiseen yhteiskuntajärjestykseen. Saman luvun 7 §:n yhteydessä todettiin ehdotetun syyteoikeutta koskevan järjestelyn palvelevan sananvapauden ja muiden perusoikeuksien turvaamista.

Ehdotettujen pykälien sanamuodot ja perusteluissa esitetyt kannanotot huomioon ot-

taen voidaan todeta, että ehdotuksella ei rajoiteta sanan-, kokoontumis- tai yhdistymisvapautta.

Perustuslain 7 §:ssä säädetään muun muassa, että jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Siihen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslain 10 § koskee yksityiselämän suojaa. Suojattuja ovat jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha sekä kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus. Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin kuuluvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana. Vastaavia määräyksiä on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa sekä KP-sopimuksen 17 artiklassa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan viranomaiset saavat puuttua näiden oikeuksien käyttämiseen lain salliessa, jos se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa muun muassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi.

Ehdotetut pakkokeinolain muutokset ka-ventavat henkilökohtaisen koskemattomuuden ja yksityiselämän suojaa. Ehdotuksen mukaan telekuuntelu-oikeus ja oikeus tekniseen tarkkailuun laajenisivat koskemaan miltei kaikkia rikoslain 34 a luvussa tarkoitettuja terrorismirikoksia. Televalvontaoikeus ja oikeus DNA-tunnisteiden määrittämiseen ja tallettamiseen puolestaan laajenisivat kaikkiin terrorismirikoksiin. Nämä perusoikeuksia rajoittavat laajennukset koskisivat perustuslain 10 §:ssä mainitulla tavalla yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia rikoksia. Lisäksi rajoitukset olisivat perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostuneiden perusoikeuksien rajoitusperusteiden mukaisia. Ehdotetut rajoitukset perustuisivat laissa olevaan tarkkarajaiseen ja täsmälliseen säännökseen. Rajoitukset olisivat painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja välttämättömiä tavoitteena olevan vakavien rikosten tehokkaan selvittämisen kannalta.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esityksestä ehdotetaan kuitenkin pyydettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 34 luvun 9 b ja 13 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 559/2002,
muutetaan 15 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, ja 34 luvun 11 §, sellaisena kuin se on laissa 343/2000, ja
lisätään 1 luvun 7 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 626/1996, uusi 3 momentti, 11 lukuun, sellaisena kuin se on siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, uusi 7 b §, lakiin uusi 34 a luku ja 35 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 769/1990, uusi 2 momentti seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

7 §

Kansainvälinen rikos

 Suomen lakia sovelletaan tekopaikan laista riippumatta myös Suomen ulkopuolella tehtyyn 34 a luvussa tarkoitettuun rikokseen.

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

7 b §

Biologisen aseiden kiellon rikkominen

Joka

1) muuten kuin tämän luvun 1—3 §:ssä tarkoitettulla tavalla käyttää biologista asetta tai toksiiniasetta,

2) laittomasti valmistaa, kuljettaa tai toimittaa biologisen aseiden tai toksiiniaseiden,

3) bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoinnin kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen vastaisesti kehittää, tuottaa, muutoin hankkii, varastoi tai pitää hallussaan biologisia aseita tai toksiiniaseita taikka aseita, laitteita tai välineitä biologisen aseiden tai toksiiniaseiden levittämiseksi,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *biologisen aseiden kiellon rikkomisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

10 §

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen

Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, kemiallisen aseiden kiellon

rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmisryöstön, panttivangin ottamisen, törkeän tuhoamisen, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdysrikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuna terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, *törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

-----

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

11 §

Kaappaus

Joka väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten taikka muuten oikeudettomasti

1) puuttuu lennolla olevan ilma-aluksen, kauppamerenkulussa olevan aluksen, raideliikenteessä olevan raideliikennekulkuneuvon tai joukkoliikenteessä olevan moottorikulkuneuvon ohjaukseen,

2) ottaa lento-, meri- tai raideliikenneturvallisuutta vaarantavalla tavalla ilma-aluksen, kauppamerenkulussa olevan aluksen, raideliikenteessä olevan raideliikennekulkuneuvon tai liikenneturvallisuutta vakavasti vaarantavalla tavalla joukkoliikenteessä olevan moottorikulkuneuvon määräysvaltaansa tai

3) ottaa kiinteän lautan määräysvaltaansa, on tuomittava *kaappauksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Jos 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu kaappaus on aiheuttanut vain vähäistä vaaraa lento-, meri-, raideliikenne- tai muulle liikenneturvallisuudelle ja rikos, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen taikka muun teossa käytetyn oikeudettoman keinon laatu tai muut tekoon liittyvät seikat, on myös kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksen tekijää ei tuomita kaappauksesta, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.

34 a luku

Terrorismirikoksista

1 §

Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset

Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, tekee

1) laittoman uhkauksen tai perättömän vaarailmoituksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi,

2) tahallisen vaaran aiheuttamisen, tahallisen räjähdysrikoksen tai rikoksen teräseläkiä (108/1977) vastaan, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi,

3) törkeän varkauden tai törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden, jonka kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuhoamisen, liikennetuhoamisen, terveyden vaarantamisen, törkeän vahingonteon, törkeän ampuma-aserikoksen tai puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettussa laissa (242/1990) tarkoitettuna maastavientirikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi,

4) kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen tai tahallisen törkeän ympäristön turmelemisen, joka on tehty 48 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, on tuomittava

vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi,

5) törkeän pahoinpitelyn, ihmisryöstön, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdetirikoksen tai kaappauksen, on tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi,

6) surman, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi,

7) tapon, on tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksaksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Joka terroristisessa tarkoituksessa tekee murhan, on tuomittava vankeuteen elinkaudeksi.

2 §

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua rikoksen

1) sopii toisen kanssa tai laatii suunnitelman sellaisen rikoksen tekemisestä,

2) valmistaa, pitää hallussaan, hankkii, kuljettaa, käyttää tai luovuttaa räjähteen, kemiallisen tai biologisen aseiden, ampuma-aseiden taikka vaarallisen esineen tai aineen,

3) hankkii ydinräjähteen tai biologisen tai kemiallisen aseiden valmistukseen tarvittavia laitteita tai aineita taikka siihen tarvittavan valmistuskaavan tai -piirustuksen,

on tuomittava *terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna ei pidetä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tekoa, joka on rangaistava 1 §:n 1 momentin tai 4 §:n 2 kohdan mukaan.

3 §

Terroristiryhmän johtaminen

Joka johtaa 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua rikoksen tai sellaisen rikoksen rangaistavan yrityksen

taikka 2 §:ssä tarkoitettua rikoksen tehnyttä terroristiryhmää, on tuomittava *terroristiryhmän johtamisesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi.

Joka johtaa vain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rikoksen tehnyttä terroristiryhmää, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Joka tuomitaan terroristiryhmän johtamisesta, on tuomittava myös tekemästään tai johtamansa terroristiryhmän tekemästä 1 §:ssä tarkoitettua rikoksesta tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä taikka 2 §:ssä tarkoitettua rikoksesta.

4 §

Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen

Joka edistääkseen tai tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää terroristiryhmän rikollista toimintaa,

1) perustaa tai organisoii terroristiryhmän taikka värvää tai yrittää värvätä väkeä terroristiryhmää varten,

2) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa terroristiryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkii, yrittää hankkia tai luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) terroristiryhmää hyödyttääkseen hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle tai kansainväliselle järjestölle taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon, tai

6) muulla vakavuudeltaan näihin rinnastettavalla tavalla toimii terroristiryhmän hyväksi,

on tuomittava, jollei teko ole 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava tai siitä säädetä muualla

laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

5 §

Terrorismin rahoittaminen

Joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan

- 1) panttivangin ottamista tai kaappausta,
- 2) sellaista tuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä terrorististen pommi-iskujen torjumista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 60/2002) tarkoitettuna rikoksena,
- 3) sellaista tuhotyötä, liikennetuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä siviili-ilmailun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 56/1973), kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lentoasemilla tapahtuvien laittomien väkivallantekojen ehkäisemistä koskevassa lisäpöytäkirjassa (SopS 43/1998), merenkulun turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 11/1999) tai mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa pöytäkirjassa (SopS 44/2000) tarkoitettuna rikoksena,
- 4) sellaista ydinräjähdერიkosta, terveyden vaarantamista, törkeää terveyden vaarantamista, ydinenergian käyttörikosta tai muuta ydinaineeseen kohdistuvaa tai ydinainetta välineenä käyttäen tehtyä rangaistavaksi säädettyä tekoa, jota on pidettävä ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevasta toimista tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 72/1989) tarkoitettuna rikoksena, tai
- 5) murhaa, tappoa, surmaa, törkeää pahoinpitelyä, vapaudenriistoa, törkeää vapaudenriistoa, ihmisryöstöä, panttivangin ottamista tai törkeää julkisrauhan rikkomista tai niillä uhkaamista, kun teko kohdistuu henkilöön, jota tarkoitetaan kansainvälistä suojelua

nauttavia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa (SopS 63/1978),

on tuomittava *terrorismin rahoittamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Yritys on rangaistava.

Mitä edellä säädetään, ei sovelleta, jos teko on rangaistava 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettuna rikoksena tai sellaisen yrityksenä tai osallisuutena sellaiseen rikokseen taikka 1 tai 2 §:n mukaan tai siitä säädetään muualla laissa ankarampi rangaistus.

6 §

Määritelmät

Rikoksenteikijällä on *terroristinen tarkoitus*, jos hänen tarkoituksenaan on:

- 1) aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa;
- 2) pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin;
- 3) kumota jonkin valtion valtiosääntö tai oikeudettomasti muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille; tai
- 4) aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille.

Terroristiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Kansainvälisellä järjestöllä tarkoitetaan hallitustenvälistä tai merkityksensä ja kansainvälisesti tunnustetun asemansa perusteella siihen rinnastettavaa järjestöä.

7 §

Syyteoikeus

Syytteen nostamisesta tässä luvussa tarkoitetuista rikoksista päättää valtakunnansyyttäjä. Valtakunnansyyttäjä määrää tällöin myös siitä, kenen on ajettava syytettä.

8 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tässä luvussa mainittuihin rikoksiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

35 luku

Vahingonteosta

2 §

Törkeä vahingonteko

Yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuu-
ta 20 .

2.

Laki**pakkokeinolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvun 2 §, sellaisena kuin se on laissa 1026/1995, 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 22/2001, 4 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä on 1 momentti laissa 402/1995 ja 2 momentti laissa 366/1999 ja 6 luvun 5 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 566/1998, seuraavasti:

5 a luku

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 §

Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

- 1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta,
- 2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta, luvattomasta tiedustelutoiminnasta,
- 3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta, valtiopetoksen valmistelusta,

- 4) taposta, murhasta, surmasta,
- 5) törkeästä vapaudenriistosta, ihmisryöstöstä, panttivangin ottamisesta,
- 6) törkeästä ryöstöstä, törkeästä kiristyksestä,
- 7) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta,
- 8) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, kaappauksesta,
- 9) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2, 3 tai 5 kohdassa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, terrorismin rahoittamisesta,
- 10) törkeästä kiskonnasta,
- 11) törkeästä rahanväärennyksestä,
- 12) törkeästä ympäristön turmelemisesta,
- 13) törkeästä huumausainerikoksesta taikka

14) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevalla tai oletettavasti muuten käyttämällään teleliittymällä, tai tällaiseen teleliittymään tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

3 §

Televalvonnan edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta,

2) automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, laittomasta uhkauksesta, oikeudenkäytössä kuuluttavan uhkaamisesta tai huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä, tai

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta,

esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleliittymään taikka tilapäisesti sulkea tällainen liittymä, jos televalvonnalla saatavilla tiedoilla tai teleliittymän sulkemisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

4 §

Teknisen tarkkailun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

2) huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä, tai

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta,

esitutkintaviranomainen saa kohdistaa epäiltyyn teknistä kuuntelua, jos siten saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Kun on syytä epäillä jotakuta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, epäiltyyn tai tiettyyn paikkaan, jossa hänen voidaan olettaa oleskelevan, saadaan kohdistaa teknistä katselua, jos katselulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Jos tekninen katselu kohdistuu 4 momentissa tarkoitettuun vankeinhoitolaitoksen huostassa olevaan henkilöön, edellytetään kuitenkin, että epäily koskee rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka huumausainerikosta tai näiden rikosten rangaistavaa yritystä taikka terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua ja että katselulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

6 luku

Muut pakkokeinot

5 §

DNA-tunnisteiden määrittäminen ja tallettaminen

Henkilölle, jonka on lainvoimaisella tuomiolla todettu syyllistyneen

1) raiskaukseen, törkeään raiskaukseen, sukupuoliyhteyteen pakottamiseen, pakottamiseen seksuaaliseen tekoon, seksuaaliseen hyväksikäyttöön, lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön,

2) tappoon, murhaan, surmaan, törkeään pahoinpitelyyn,

3) törkeään ryöstöön tai törkeään kiristykseen,

4) rikoslain 34 luvussa mainittuun rikokseen,

5) rikoslain 34 a luvussa mainittuun rikokseen,

6) törkeään kiskontaan,

7) törkeään huumausainerikokseen tai

8) näiden rikosten rangaistavaksi säädettyyn yritykseen taikka avunantoon tai yllytykseen,

saadaan tehdä henkilökatsastus DNA-tunnisteen määrittämiseksi ja tallettamiseksi

poliisin henkilörekisteriin, paitsi jos DNA-tunnisteen määrittäminen jo on tehty rikoksen esitutkinnassa tai DNA-tunnisteen määrittäminen muuten on tarpeetonta.

_____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*